

**МУҲАММАДРАСУЛ
ИБРОҲИМЗОДА**

АЛАМИ ҚАЛАМ

**ДУШАНБЕ
«ИРФОН»
2017**

ББК 84 тоҷик 7-4+83
И - 14

Муҳаммадрасул Иброҳимзода

И - 14 Алами қалам.- Душанбе,
«Ирфон», 2017, 168 саҳ.

Китоби нави Муҳаммадрасул Иброҳимзода, «Алами қалам», ки дар асоси панҷ асари у «Офтоби паси абрҳо», «Панди авлиё», «Васияти пеш аз марг», «Аз Ромит то Бухорову Дарвоз» ва «Ситораҳои пурҷило» мураттаб шудааст, воқеаҳои фоҷиабори даврони ҷанги шаҳрвандӣ, муборизаи некӣ бо бадӣ, рафтору кирдори шахсиятҳои гуногунро дар лаҳзаҳои ҳассос инъикос менамояд.

Донишмандони воқеоту ҳодисоти он даврони фоҷиабор, оқибати беандешагӣ ба доми шахсони худхоҳу манфиатҷӯ ва бадкин афтодани мардуми содадил, шарри ҷангу кинаи ҳасуд барои ҷавонон аз манфиат ҳолӣ нест. Дар аввали асар эҳсосоти қалбии муаллиф бо дарду алам нисбат ба баъзе инсонҳои гаразгир баён шудааст.

И 4700000000-254 2017
М 501(12) – 2017

ISBN 978-99947-0-722-8

ББК 84 тоҷик 7-4+83

©М.Иброҳимзода, 2017

БА ҚОИ САРСУХАН

ЁДНОМА

Азизон, кардам иншо бас китобе,
Ба қадри ҳимматам бурдам савобе.
Навиштам саргузаште аз ниёям,
Зи бобои табибу авлиёям.
На аз баҳри тафохур карда эҷод,
Ки дорам ман чунин қаддеву аҷдод.
Чу буд ин қарзи ман дар пеши таърих,
Навиштам сафҳаи дилреши таърих.
Дар ин роҳу равишу кору ҷода,
Кушодам розҳои нокушода.
Зи айёми пур аз зулму пур аз ҷабр,
Баён кардам ба "Офтоби паси абр".
Чу "Панди авлиё" хуштар зи қанд аст,
Ба мардум бас китоби дилписанд аст.
Зи "Тибби Мавлавӣ" гулчин намудам,
Давоҷӯро ба он талқин намудам.
Навиштам "Моҷарои ишқи..." сӯзон,
Зи ишқи духтари курди биёбон.
Касе хонад, биёбад лаззати ишқ,
Бигирад баҳраҳо аз давлати ишқ.
Кунам аз таърихе оғаҳ Шуморо,
Навиштам пас "Зи Ромит то Бухоро...",
Дар он кардам баён бо лутфи Маъбуд,
Зи таърихи ду марди миллати худ.
Ду марде, ки намуда қаҳрамонӣ,
Вале монда паси саҳна ниҳонӣ.

Навиштам ман зи дарди қалби огоҳ,
"Васияти пеш аз марг"-и ду гумроҳ.
Ду гумроҳи пушаймонгаштаи зор,
Даруни бистари маргу дилафгор.
Кунун навбат ба "Фарзандони Ватан¹" шуд,
Сифоти се бузурги илму фан шуд.
Ба шомии тира чун ахтар намоянд,
Дари розу ниёзхое кушоянд.
Расид умрам қариби шасту се сол,
Намудам сарфи некиҳо ба ҳар ҳол.
Кунам шукронаҳо, ки умр дидам,
Ба умри Ҳазрати Аҳмад (с) расидам.
Зи нав мулки суҳан бунёд кардам,
"Мизони давр"-ро эҷод кардам.
Давоми насри пешини ман аст он,
Чу коҳе андаруни гулшан аст он.
Бигуфта сад дуруде бар Муҳаммад(с),
Навиштам "Қатрае аз тибби..." Аҳмад(с).
Вале дар зиндагӣ озор дидам,
Зи номардон ҷафо бисёр дидам.
Гулистон хор дорад, эй дарего,
Ба хилват мор дорад, эй дарего.
Аз ин рӯ бо аламҳо чун шикоят,
Зи "Дарду доғҳо" кардам ҳикоят...

Ҳар он чӣ менавиштам, бесамар нест,
Зи боби авлиё, он беназар нест.
Адибе бигзарад, монад китобаш,
Ниҳад дар саҳфаҳо кори савобаш.
Ба ту, хонанда, эй ёри гиромӣ,
Ба ҷону дил бихоҳам неқномӣ.

Ба бўстони маонӣ ҳамчу гул бош,
Биё, боре миёни аҳли кул бош.
Гаҳе ёд овари ту аҳли кулро
Мабар аз ёди худ Маҳмадрасулро.

**АДЛ БУДӢ
ПЕШАИ ОЗОДАГОН**

*Раҳму инсофу адолат дар ҷаҳон
Гашта мағзи ҳикмати Нушеровон.*

*Дар Хуросон буда Исмоили род,
То абад арвоҳи покаш шод бод.*

*Чун Умар тақвои он Салмони Форс,
Кас шунида мекунад арзи сипос.*

*Гашта номӣ дар ҷаҳон тахти Каён.
Адл будӣ пешаи Озодагон.*

*Ин замон тоҷик тамаддунофар аст,
Шуҳраташ овозаи баҳру бар аст.*

*Сарваре дорад хирадманду ҷасур,
Мақдамаш пурфайзу симояш банур.*

*Исми поки ӯ бувад Эмомалӣ,
Марди майдону ба аҳде чун Валӣ.*

*Офарин бодо ба азму чуръаташ,
Сулҳ оварда ба халқу миллаташ.*

*Тоҷи шоҳӣ бар сараи зебанда аст,
Пешвои одилу арзанда аст.*

*Баҳри иҷрои адолатҳои хеш
Мекунад иҷро рисолатҳои хеш.*

*Ӯ парастори ятиму бенаво,
Чун табибе медиҳад дилро даво.*

*Аҳли илму аҳли фарҳангу ҳунар,
Шод аз ин раҳбари болоназар.*

*Баҳри мардум ҷонфидоӣ мекунад,
НОБ-у нақбу роҳкушоӣ мекунад.*

*Бо дуои неки мардум раҳбараи,
Мекунад марзи гулафшон кишвараи.*

*Тоҷикам поянда монад дар ҷаҳон,
Бо чунин сарвар, ки дорад дар ҷаҳон.*

АЛАМИ ҚАЛАМ

Ба шарофати Истиқлолияти кишвар ва иқдому сиёсати хиратмандонаи Пешвои муаззами миллат, кафили сулҳу ваҳдат, Президенти мамлакат Ҷаноби Олӣ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ному эъҷодиёти ниёғони бузурги бомаърифатамон аз нав зиндаву рӯҳашон шод гардидааст.

Банда солҳои тӯлонист, ки дар ҷодаи қалам заҳмат мекашам. Дар ин муддат аз соли 2000-ум сар карда, то кунун чандин китобҳои илмию тадқиқотӣ ва бадеиям рӯйи ҷопро дидаанд. Дар роҳи мазкур ба ҷӣ муваффақиятҳои даст ёфтаам, ҷӣ нуқсонҳои дорам, бигузор, хонандаи закитабӣ хуш пас аз мутолиаи китобҳои хулоса барорад.

Аз он шодам, ки бисёр хонандагони китобҳои ман, масалан, омӯзгорон аз деҳаи Оби Сафеди ноҳияи Ховалинг, аз мактаби рақами 1-и ноҳияи Ёвон, устодони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, рӯзноманигорон аз рӯзномаҳои «Ҷумҳурият», «Адабиёт ва санъат», «Чархи гардун», «Омӯзгор», «Тоҷикистон», «Оила», аҳли илму адаб аз шаҳрҳои бостони Кӯлобу Қӯрғонтеппа, Хуҷанду Истаравшан, Ҳисору Дарвоз ва ҳатто берун аз маноҷи кишвар, хусусан аз Федератсияи Русия, Ҷумҳурии исломи Афғонистон, Ҷумҳурии исломи Эрон ва дигарҳо бо муаллиф тамос гирифта, таассуроти худро оиди ин китобҳо бо қалби пур аз меҳру муҳаббат изҳор мекунанд. Онҳо иброз мекунанд, ки китобҳои "Оғоби паси абрҳо", "Васияти пеш аз марг",

«Мизони давр», «Панди авлиё» ва дигар асарҳои шуморо хонда, ашк аз чашмонамон ҷорӣ шудаанд. Онҳо ба ҷоизаҳои олии адабӣ меарзанд ва чун қиссаҳои "Чор дарвеш", "Ҷомеъ-ул ҳикоят" аз насл ба насл мегузаранд. Зеро дар ин китобҳо дарду доғ, таърихи ғибабори гузаштаи ватану миллат таҷассум ёфтаанд. Вале банда аз он ғам меҳӯрам, ки миёни мардум афроди ноогоҳ, ҳасуду нотавонбин ҳам ёфт мешаванд. Касоне низ ҳастанд, ки китобҳои пураарзишро нахонда ва ё сарсарӣ хонда, ба онҳо эродҳои ғаразнок мегузаранд. Шабҳои дароз дар олами ҳаёл фуру рафта, худро тасалли мебахшам, ки дар ҳар давраи замон аҳли илму адаб аз ин тоифаи ками нотавонбин амон надоштанд. Дар замони мо бошад, баъзан ҳасуд - мунаққидоне ёфт мешаванд, ки аз пашша филу аз коҳ кӯҳ меофаранд ва пинҳону ноаён чун ақраб неш мезананд. Дар ин бора устод Давлати Раҳмониён чунин мегӯяд:

*Ман доғи ҳазорсола дорам,
Дар сина мазори лола дорам,*

*Аз сурхии суратам ҳувайдост,
К-аз хуни ҷигар навола дорам.*

*Бугзам нашкаста дар гулӯям,
Ҳарчанд ҳавои нола дорам.*

*Аз сардии дил бубастаам ях,
Дар абри ду дида жола дорам.*

*Бар дӯши таваккал аст борам,
Худро ба Худо ҳавола дорам.*

*Дардам нашавад ифода дар шеър,
Ғам дархури сад рисола дорам,
Ё ин, ки
Андӯҳ ба пеши кӣ бигӯям, ки бидонад,
Дар гӯши кӣ аз дард бигӯям, ки бидонад?*

*Бас мушкили худ гуфтаму посух нагирифтам,
Дар шаҳр нишони кӣ бичӯям, ки бидонад?..*

*Ин хок надонист гамам, аз дили тангаш
Чу лола гули доғ бирӯям, ки бидонад.*

Дар пайраҳаи бобоям - олим, ориф ва табиби
ҷаҳонӣ Мавлавӣ Муҳаммадсолеҳи Сурхиёни 30 сол
заҳмат кашида, мавод ҷамъ овардам ва бо хуни дил
онро рӯи сафҳаи китоб навиштам. Баъзе адибтарошон
ба ин меҳнати кашидаам эрод гирифтаанд. Чӣ илоҷ?!
Ҳар кас кардаашро мебинад.

Ман шод аз онам, ки китобҳоям аз даст ба даст
барои мутолиа мераванд ва ҳатто нусхабардорӣ шуда,
байни омма паҳн мегарданд. Онҳо аз ҷумлаи китобҳое
нестанд, ки солҳои дароз дар дуконҳои китобфурӯшӣ
чанг зада, хоб раванд ва касе онҳоро нахонад ва бо
мурури замон чун муаллифҳояшон аз байн бираванд.
Дар ҳақи ин нотавонбинон шайх Аттори бузург ме-
фармояд:

*Ту махонаш шеър, агар хонандаӣ,
Роҳ ба маънӣ бар, агар донандаӣ.*

*Гар тафовут бошад андак нақро,
Хуш наояд марди соҳибақро.*

Ҳамин нотавонбинон буданд, ки устод Абӯабдуллоҳи Рӯдакиро кӯр карданд, заҳматҳои 30-солаи Ҳаким Фирдавсиро қадр накарданд, Синои олиму адибу табиби ҷаҳониро овора сохтанд. Ба қадри ғазалҳои Саъди Ҳофизу Сайиди бузургвор нарасиданд. Масъуди Саъди Салмонро 27 сол дар Ҳиндустон зиндонӣ карданд. Чуноне ки Хоҷа Ҳофиз мегӯяд:

*Сухандониву хушхонӣ намеварзанд дар Шероз,
Биё, Ҳофиз, ки то худро ба мулки дигар андозем.
Ё ин ки Сайидо мегӯяд:*

*Эй Сайидо, ту дил ба мақоми наҷот каш,
Пой аз миёни тоифаи бесубот каш!*

Хоки пойи Ҳаким Фирдавсӣ нестам, чаро дилтанг шавам?! Ин қофиласолори назми ҷаҳониро азоб доданд. Вазири Султон Маҳмуд Ҳасани Маймандӣ мазмуну мундариҷаи "Шоҳнома"-и безаволро ба султон нодуруст муаррифӣ намуд. Аз ҳамин сабаб шоир ба таъқиби Султон Маҳмуд гирифта шуд:

*Ҳасад бурд бадгӯй бар кори ман,
Табоҳ шуд бари шоҳ бозори ман.*

Шоирони мадҳиясари дарбори Ғазнавиён, аз он ҷумла Фаррухӣ, ба шоҳномаситезӣ оғоз намуда, достонҳои безаволи Фирдавсиро паст мезаданд ва беқадр мешумарданд. Чунончӣ Фаррухӣ мегӯяд:

*Махон қиссаи Рустами Зовулиро
Аз ин пас дигар, к-он ҳадисест Мункар...*

Аз ин кори ҳасудон Фирдавсии бузургвор бо дарду алам, аз қалби сӯзон мегӯяд:

*Чу барбод доданд ранҷи маро,
Набуд ҳосиле сиюпанҷи маро.*

*Кунун умр наздики ҳаштод шуд,
Умедам ба як бор барбод шуд.*

"Шоҳнома" Ватан аст, то замоне оламу одам ҳаст.
"Шоҳнома" арзи вучуд дошта ва хонандаи бисёр до-
рад ва хоҳад дошт.

Ҳар як нависанда аз ҷиҳати мазмуну мундариҷа
услуби нигориши хоси худро дорад. Асарҳои насри
бадеӣ, бадеию таърихӣ, бадеию илмӣ, бадеию таъри-
хӣю ёддошти мешаванд. Онҳо ғояҳои миллатдӯстӣ,
ватанпарварӣ, ростию ростқавлӣ, сидқу вафо, дӯст
доштани таъриху тамаддуни ниёгонро дар бар меги-
ранд. Дар пояи маънавиёти мазҳабӣ - фалсафӣ дар-
ду доғ, бурду бохт, орзую ормонҳои чандинасраи мил-
лат бо санаду далелҳо, вақеию таърихӣ таҷассуми
худро меёбанд, ва дар қалби хонандагон ҷой меги-
ранд.

Тавре аз назария ва амалияи адабиёт маълум аст,
асари бадеӣ бояд содда ва оммафаҳм бошад, то ки
хурду калон онро бо шавқу завқ мутолиа карда таво-
нанд ва аз он ғизои маънавӣ, дарси ибрат гиранд. Он
бояд хонандаи худро хандонад, гирёнад, ба андешаю
тафаккур кардан равона созад. Дар қалби хонанда
шавқу ҳавасро бедор кунад. Дар асарҳои бадеӣ санъ-
атҳои тасвирӣ, аз қабилӣ ташбеҳ, пейзаж (тасвири та-
биат), истиора, гардиш (эҳсоси дарду алам), нидо
(ҳаяҷони қалбӣ), масал, санъати муаммо, ҳаҷв ва ғай-
раҳо бояд ҷой дошта бошанд. Услубу воситаҳои тас-
вири бадеӣ дуруст ва моҳирона истифода бурда шуда
бошанд. Аз рӯйи баҳои донишмандон, адибони ном-
дори тоҷик Кароматуллоҳи Мирзо, Абдулҳамид Самад,
Нур Табаров, Мирзо Файзали, Давлати Раҳмониён,
Маҷид Салим, Шерали Мӯсо, Меҳмон Бахтӣ, Иброҳим

Усмон, Ҳамид Розиков, доктори илми фалсафа, олим, сиёсатмадор, корманди воломақоми сафоратхонаи Давлатии исломии Афғонистон дар Тоҷикистон Шамсулҳақ Ориёфар, Исматуллозода Раҷабалӣ, рӯзнома-нигори «Ҷумҳурият» ва даҳҳо устодони дигари илму адаб ва мухлисони бешумор тамоми талаботи номбурда дар навиштаҳои ман ба қадри кофӣ риоят шудаанд. Боқӣ, нуқтагирони беинсофро ба инсоф даъват карда, барои исботи гуфтаҳоям муҳимтарин китобҳои иншокардаи хешро муаррифӣ ва баҳои ба онҳо додаи устодони суҳанро пешниҳод месозам.

*Худоё, саргаронам аз қафои нотавонбинон,
Давам баҳри халосӣ аз қафои нотавонбинон.
Диле зангорбаста андаруни синаҳо доранд,
Бахилӣ тира карда синаҳои нотавонбинон.
Навиштам бас китобе пур зи ҳикмат дар давоми умр,
Нашуд мақбули қалби бесафои нотавонбинон.
Зи дарди миллату дарди Ватан, гӯӣ, намефаҳманд,
Ғараз бошад, дарего, муддаои нотавонбинон.
Ба ҳасрат ёд дорам, Рӯдакиро кӯр бинмуданд,
Ва Фирдавсӣ гурезон аз балои нотавонбинон.
Ҳилолиро шаҳиди фитнаҳо карданд, сад афсӯс,
Ва ҳам Туғрал шаҳиди бармалои нотавонбинон.
Ба ҳар давре губори дидаи аҳли хирад бошад,
Хазон орад ба ҳар ҷо нақши пои нотавонбинон.
Чу ақраб мезанандам неш, то бар худ наоям ҳеҷ,
Чунин аст аз азал анҷоми рои нотавонбинон.
Барои хотири таърих навис Маҳмадрасул шеъре,
Ки то мардум бихонанд аз барои нотавонбинон.*

БАҲОИ ОЛИМОН, АҲЛИ АДАБ ВА ХОНАНДАГОНИ ПЕРОМУНИ АСАРҲО

"ОФТОБИ ПАСИ АБРҲО"

Ин китоб ба ҳаёту фаъолияти яке аз чехраҳои тоб-ноки илму маърифати исломӣ, табиби номдори халқ-амон дар охири садаи Х1Х ва ибтидои садаи ХХ Мавлавӣ Муҳаммадсолеҳи Сурхиёнӣ бахшида шудааст. Гарчанде ин муҳаққиқи барҷаста ва табиби варзида дар вақташ яке аз симоҳои маълуму машҳури мардуми мо маҳсуб меёфт ва номаш дар атрофу акноф ово-за гашта буд, вале ӯ замони шӯравӣ муддати даҳсо-лаҳо, то вақти нашри китоби мазкур аз назари дои-раҳои илмию адабии кишвар ва оммаи васеи хонан-дагон пинҳон буд.

Асар самараи заҳматҳои 27- солаи илмию таҳқи-қотӣ ва эҷодӣ мебошад. Он аз соли 2000-ум то кунун ҳашт маротиба бо тағйиру иловаҳо нашр гардидааст. Китоб миёни мухлисон, хонандагони сершумор ба да-раҷае маъруфият ёфт, ки ба пайдоиши нашрҳои худ-сарона ва ғайриқонунии он аз ҷониби афроди корчал-лон сабаб гардид. Соли 2006-ум прокуратура ва суди шаҳри Душанбе даъвои муаллифи китобро дар ин маврид баррасӣ, гунаҳкоронро ошкор намуда, нисба-ти онҳо чораҳои қонунӣ дида шуданд.

Китоб бо таҳрир ва пешгуфтори адиби маъруф, Нависандаи халқии Тоҷикистон Кароматуллоҳи Мир-зо ба нашр расидааст.

СЕ ДАФТАРИ МАВЛАВӢ

Ин китобе, ки ба дастат ҳаст аз аҳли кибор,
Бо муҳаббат хону аз рӯи садоқат пос дор...
Авлиёи Сурхиён, ки бе каромоте набуд,
Монда бар ояндагон "Се дафтар"-ашро ёдгор.
Ҳамчу ганҷи бебаҳо ҳар сатри он "Се дафтар" аст,
Шарҳи ҳолу илми тиббу панду ҳикмат бешумор.
Ин шунидам, ки яке авлоди ӯ Маҳмадрасул
Азм дорад, ки кунад "Се дафтар"-ашро интишор.
Офаринаш, ки зи рӯи сидқ ҳиммат кардааст,
Аз худо хоҳем ин азму талошашро барор.
То ба ин ҷо хатм бинмудам к-аз сувайдои дилам
Ин нидо омад ба гӯш, эй дӯст, онро гӯш дор:
Гарчи Мирзо заррае бошад ба пеши Мавлавӣ,
Дар ду олам ҳаст з-ӯ дасти шафоат интизор.

Мирзо Файзалӣ, Шоирӣ халқии Тоҷикистон

* * *

Муаллиф фаъолияти илмии Мавлави Сурхиёнро таҳқиқ намудааст. Имрӯз ин офтоб, ки дар паси парда буд, ба майдони илм омад, ба оламиён маълуму машҳур шуд. Китоби муаллиф бо пайроҳаи олим сафар дорад. Мухлисон имрӯз китоби дар ҳақи Мавлавӣ эҷод шударо то мамлакатҳои Афғонистону Эронӣ Ҳиндустон, ҳатто то Аврупо мебаранд. Китобу шуҳрати муаллиф ҳамвора дар сафар аст. Нури ин офтоби илму адаб, марди хоксору поксирӣ, дӯстдори Худованди Карим имрӯз ба дилу дидаи аҳли тақво ва ҳар хонандаю дӯстдори илм гармӣ ва меҳру шафқат мебахшад.

Зиндаву ҷовидон сохтани ному чеҳраи ин марди
таърихӣ ба хизмати босазои нависанда вобаста аст.
Шоир ҳам фармуда:

*Илмат ба амал чу ёр гардад,
Қадри ту яке ҳазор гардад.*

Саидмурод Искандарӣ, рӯзноманигор.

* * *

ОФАРИН, МУҲАММАДРАСУЛ

Ба ҷӯш ояд зи лутфат чашмаи табъи сухангӯе,
Зи суҳбат ҳамчу гул ёрони ҷониро диҳам бӯе.
Зи номус ворисат Маҳмадрасул фарзанди дилҷӯят,
Намуд интишор се дафтар аз эҷоди некӯят.
Ба коми дил расид Маҳмадрасул аз файзи Раббонӣ,
Бигӯй офаринам, гар ту, "Панди Мавлавӣ" хонӣ!

Ҳоҷӣ Сафиаллоҳи Саид

"ПАНДИ АВЛИЁ"

**Ин китоб дар солҳои 2004-ум ва 2010-ум бо теъ-
доди умумии 2000 нусха нашр гардидааст. Асар
давоми давраи номбурда аз ҷониби садҳо нафар
баҳои баланд гирифтааст. Шоири халқии Тоҷики-
стон устод Мирзо Файзалӣ ба он сарсухан навиш-
таанд, ки манзури шумо мегардад.**

Китобҳои пурмазмуну ниҳоят муҳими илмӣ-фал-
сафӣ, таърихӣ, ёддоштӣ ва бадеию тарбиявии Муҳам-
мадрасул Иброҳимзода - "Офтоби паси абрҳо" ва
"Панди авлиё" дар асоси манбаъҳои мӯътабари хаттӣ
ва ёддошту ривоятҳои мардумӣ тасниф гардидаанд.

Муаллиф дар омӯзишу таҳқиқи паҳлӯҳои норавшани ҳаёту фаъолияти яке аз олимони бузурги ҳамадон ва авлиёи давраи замони Мавлавӣ Муҳаммадсолеҳ, ки бо таҳаллуси ифтихории Домуллои Сурхиён маълуми машҳур аст, ба комёбӣ ноил гардида, онро эҷодкоро ба қалам додааст.

Ин китобҳо аҳамияти илмӣ-фалсафӣ дошта, доир ба тарзу услуби таълиму тарбия ва тадриси илмҳои тиб, кимия, нучум ва фалсафаи исломӣ дар мадориси мамолики Шарқи мусулмонӣ маълумот медиҳанд. Дар ин китобҳо ҳаёту фаъолияти одамони бузурги таърихӣ, ҳодисаю воқеаҳои ҳаёти сиёсӣ иҷтимоӣ охири асри XIX ва аввали асри XX дар мамолики Шарқи Ғарб ба таври возеҳу равшан таҷассум ёфтаанд.

Хизматҳои бузургу сангини Муҳаммадрасул Иброҳимзода дар он зоҳир мегардад, ки вай осори хаттии Мавлавиро, ки дар шакли дастхатҳои парокандаю парешон ва дар ҳолати маҳвшавӣ буд, наҷот дод. Муваффақияти дигари муаллиф дар он аст, ки аз забони шоҳидони зинда, яъне он касоне, ки аз маҳзани илму маърифати Мавлавӣ таълим гирифтаанд ва ё ҳамсуҳбату иштирокчиёни бевоситаи ҳодисаю воқеаҳои он замони будаанд, нақлу ривоят ва ёддоштиҳои зиёдеро эҷодкорона гирд овардааст. Ҷиҳатҳои тарбиявӣ ахлоқии асарҳо боз дар он зуҳур меёбад, ки муаллиф аз "Панднома"-и Мавлавӣ иқтибосҳои зиёди ҷолиби диққатеро мисол оварда, аҳамияти бузурги илмӣ маърифатӣ ва тарбиявӣ ахлоқӣ доштани онҳоро кушода тавонистааст. Ҳамчунин, зиёну зарари амалҳои бад, ба монанди бухлу ҷаҳолат, фисқу разолат, баднафсия дунёпарастӣ ва ғайраҳо, ки дарду доғҳои замонанд, бо мисолҳои ҳаёти дар мақолаю қиссаҳои

ҳуҷҷати "Подоши садақа", "Дар ҷустуҷӯи дастхатҳои Мавлавӣ", "Падари дилшикаста", "Қиссаи зани ҷаккок", "Қиссаи зани бадбахт" ва "Ҳасрати одами дунёпараст" хеле эҷодкорона тасвир карда, нишон додааст, ки барои ҳар як хонандаи закитабъ дарси ибрат шуда метавонанд.

Омӯзгорони мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ метавонанд, ки аз ин ду асари бузурги аҳамияти калони тарбиявидошта дар таълиму тарбияи насли наврас, барои инкишофи ҳисси баланди ифтихори миллию ватандорӣ моҳирона истифода баранд.

Ҳаёту фаъолияти 27-солаи Мавлавӣ дар талаби илму маърифат дар мамолики гуногуни дунё барои хонандаи наврас аҳамияти бузурги тарбиявӣ дорад.

Пас аз нашр гардидани китоби "Офтоби паси абрҳо" (дар соли 2002 бо теъдоди 2000 нусха нашр гардид) шуҳрату овозаи он дар саросари Ҷумҳурии Тоҷикистон ва берун аз он паҳн гардиду диққати хонандагонро ба худ ҷалб кард ва сафи мухлисонро ихлосмандони асар зиёд шуд.

Мардикорону тоҷирони бофарҳанги тоҷик ва зoirин ин китобро то ба шаҳрҳои бузурги Русияю Эрон, Афғонистону Покистон, мамолики Арабу Қавқоз бурданд ва якчанд нусхаи он дар китобхонаҳои марказии шаҳрҳои Техрон, Кобул ва Қароҷӣ маҳфуз аст.

Дар атрофи асар борҳо дар барномаҳои "Тафсил", "Субҳ", "Нури хирад" ва "Ганҷи нуҳуфта"-и Телевизиони Тоҷикистон баҳсҳои илмию бадеӣ ташкил карда шуд, ки ҷумла мардумони кишварамон онро тамошо карда, бо хушнудӣ пазируфтанд.

Дар матбуоти даврӣ бошад, бо номҳои "Домуллои Сурхиён кист?", "Офтоби дурахшон", "Офтоби паси

абрҳо баромад" ва "Бибисалимаи ноком" тавассути ҳафтаномаҳои "Омӯзгор", "Оила", "Муҳаббат ва оила", "Шаҳриёр" ва "Шамъи ирфон" тақризҳо нашр гардид, ки сафи мухлисони китобро боз ҳам афзун намуд.

Умед аст, иншоаллоҳ, китоби "Панди авлиё" ҳамчун рӯҳи поки валии бузург, ки бе назари Худованд нест, ба дарду доғҳои ҷомеа марҳам гардида, мардумро аз роҳи хато баргардонда, ба роҳи ҳақиқату рости "сиротал мустақим" ҳидоят мекунад.

Ин китоб на танҳо барои аҳли дин ва илму адаб, балки барои доираи васеи хонандагон таълиф гардида, донишу ҷаҳонбинӣ ва маҳорати эҷоди бадеии муаллифро намоиш медиҳаду хонандаро бо далелу санад ва маъхазҳои нави ҷолиби диққат шинос мекунад.

Агар ба монанди Муҳаммадрасул Иброҳимзода инсонҳои меҳнатию фидокор пайдо мешуданду бо заҳматҳои сангини эҷодии худ номҳои бузургони бомаърифати нухуфтаи миллатамонро, ба монанди Ҳазрати Мавлавӣ аз нав зиндаю ҷовидон мегардонданд, "нуран-ало-нур" мешуд.

Ҳаёт ва фаъолияти Мавлавӣ Муҳаммадсолеҳ (Домуллои Сурхиён) барои наслҳои гузашта ва ҳозираю оянда мактаби таълиму тарбия буд, ҳаст ва хоҳад монд.

Муаллиф ният дорад, ки баъди аз нашр баромадани ин асари бузурги тарбиявӣ, китоби тиббии Мавлавиро бо номи "Гулчин аз тибби Мавлавӣ" ба нашр ҳозир намояд. Иншоаллоҳ, осори тиббии Ҳазрати Мавлавӣ, ки худ валии бузург ва назаркардаи Худованд буданд, ба дардҳои бедавои мардум даво хоҳанд шуд.

Дар кори эҷодии Муҳаммадрасул Иброҳимзода барору тавфиқ таманно дорем.

"ГУЛЧИН АЗ ТИББИ МАВЛАВӢ"

Китоби зикршуда, тавре аз номаш пайдост, баргузидаи таҷрибиёти назариявию амалии Мавлавӣ Муҳаммадсолеҳи Сурхиёнӣ дар табобати бемориҳост. банда дар таҳияи он ба сифати муҳаққиқ ва гирдоваранда хидмат кардаам. Китоб аз соли 2000-ум то ба ин замон ҳашт маротиба нашр гардида, ба дарду ранҷи садҳо нафар бемор даво гардидааст.

"МОҶАРОИ ДУХТАРИ КУРД"

Ин китоб давоми "Офтоби паси абрҳо" буда, соли 2008 ба нашр расид ва даҳ маротиба бо тағйироту иловаҳо такроран чоп шуд. Иброҳим Усмонов - профессор, доктори илмҳои таърих, Ходими хизматнишондодаи илм ва техникаи Ҷумҳурии Тоҷикистон сарсухан навишта, ба он баҳои хуб додааст.

"АЗ РОМИТ ТО БУХОРОВУ ДАРВОЗ"

Ба тавсифи асари мазкур зиёд иктифо накарда, баҳои Шоири халқии Тоҷикистон Мирзо Файзалиро нисбати он, ки дар пешгуфтори ба китоб ҷой дорад, бевосита манзури хонанда мегардонем.

Сарвари давлатамон таъкид карда мегӯяд: "Ҳар миллате, ки бедор нест ва ё дар роҳи худшиносиву ҳамхайлписандӣ фориғболу лавандиро пеша мекунад, аз бузургии неъматӣ Яздонӣ - Истиқлолу Ваҳдат бе-насиб мемонад".

Муҳаммадрасули Раҷаби Иброҳимзода пас аз нашру дастраси мардум шудани китобҳои пурарзиши илмию фалсафӣ, таърихӣ, ёддоштӣ ва бадеию тарбиявии "Офтоби паси абрҳо" (солҳои 2002, 2004, 2006, 2008), "Панди авлиё" (соли 2004), "Гулчин аз тибби Мавлавӣ" (солҳои 2004, 2006, 2008) ва "Мочарои ишқи духтари курд (соли 2008) дар миёни ихлосмандону хонандагони сершумор маъруфу машҳур гардид.

Китоби нави таърихию бадеии муаллиф "Аз Ромит то ба Бухорою Дарвоз" дар асоси маводҳои мӯътабарӣ таърихӣ, хусусан асари беааволи аллома Б.Ғ.Ғафуров "Тоҷикон", таълифоти шарқшиносону таърихнигорони машҳури асрҳои ХУ111- Х1Х-и Русия А.Э. Регел, А.П.Федченко, В.П.Наливкин, А.А.Семёнов, В.Ф.Ошанин, Г.А.Арандаренко, баҳусус Н.А.Кислякову А.К.Писарчик ва ёддошту ривоятҳои мардум бо як услуби ба худ хос навишта шудааст. Мусанниф дар омӯзиши паҳлӯҳои норавшани ҳаёту ғаёлияти фарзандони фарзонаи миллати тоҷик, ки баҳри истиқрори сулҳу ваҳдат ва ташкили як давлати соф тоҷикӣ ҷонбозиҳо карда, қурбони беадолатиҳои давраи замон ва ғитнаю дасисаҳои ноҷавонмардону душманони миллат гардиданд, заҳмати пурарзишero ба ҳарч додааст. Шуҷоату меҳанпарастии шахсияти таърихӣ, лашкаркаши оқилу сиёсатмадори доно, қаҳрамони асар Худойназар-атолиқи ормонӣ барои насли нав намунаи ибрат аст.

Қаҳрамони қиссаи "Қисмати талхи Домулло Мирзои ғайзободӣ" низ шахси таърихӣ, домуллои донишманд, роҳбари сиёсӣ хатмкардаи мадрасаҳои Бухорои Шариф (Домулло Мирзо Набиев) мебошад, ки ўро

бо азобу шиканчаҳои зиёд ваҳшиёна ба шаҳодат расондаанд. Дар китоб бо сӯзу гудоз чунин оварда мешавад: "Дареғу дард, ки ин родмардону наҷибзодагонии меҳанпараст дар орзуи ташкили давлати мустақили каёниёнаву сосониёна ва сомониёна, яъне давлатдории тоҷикона, ормонҳои ҷавонмардонаи хешро ҳамроҳи фариштаи хиради муқаддас дар қафаси сина ба таври абадӣ хафабанд ба гӯр бурданд...".

Мутолиаи ин китоб барои мардуми мо ҷанбаи муҳими сабақомӯзе дорад, ки зимни сиёсати пешгирифти Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон халқамонро аз парешониву дармондагӣ раҳо месозад ва моро иттиҳоду ваҳдат мебахшад. Ҳар хонандаро ба поксозии ақлу рӯҳ ҳидоят мекунад.

Ин китоб на танҳо барои аҳли дин ва илму адаб, балки баҳри доираи всеи хонандагон таълиф гардида, онҳоро бо далелу санад ва маъхазҳои таърихӣ ҷолибу диққат шинос мекунад. Устодони донишгоҳу донишқадаҳои олӣ ва омӯзгорони мактабҳои миёнаи таҳсилоти умумӣ метавонанд аз ин китоби дорои аҳамияти бузурги таърихӣ тарбиявӣ дар таълиму тарбияи ватандориву миллатдӯстии донишҷӯёну хонандагон, барои инкишофи ҳисси баланди ифтихори милливу ватандорӣ моҳирона истифода баранд.

Иншоаллоҳ, китоби "Аз Ромит то Бухорою Дарвоз", ҳамчун сабақ, ба дарду доғҳои ҷомеа марҳам гардида, мардумро аз роҳҳои хато баргардонда, ба роҳи рост ҳидоят мекунад. Ҳаёти пурфоҷиаи қаҳрамонони асар барои наслҳои ҳозираю оянда мактаби таълиму тарбия буд, ҳаст ва хоҳад монд.

Умед аст, ин китоби тозанаширо чун китобҳои дигари муаллиф мардикорону тоҷирони бофарҳанги тоҷик то ба шаҳрҳои бузург дунё барои мутолиа мебаранд.

Зиндаву ҷовидон сохтани ному чеҳраҳои фарзандони барӯманди таърихи миллат ба хизмати босазои нависанда вобаста аст.

Дар қорҳои илмию эҷодии Муҳаммадрасули Раҷаби Иброҳимзода барору тавфиқ таманно дорем.

"ВАСИЯТИ ПЕШ АЗ МАРГ"

Китоб соли 2012 бо адади 1000 нусха ба нашр расидааст. Моҳи майи соли 2012 он дар Китобхонаи миллии Тоҷикистон бо иштироки адибони номдор Кароматуллоҳи Мирзо, Абдулҳамид Самад, Маҷиди Салим, директори собиқи китобхона, академик А.Салимзода, шоир Нуриддини Амриддин, дахҳо донишмандони дигар ва хонандагони сершумор муаррифӣ гардида, баҳои баланди ҳамагонро сазовор шуд. Устод Кароматуллоҳи Мирзо тавассути пешгуфтори худ ба китоб чунин медиҳанд:

Аксарияти дӯстдорони каломи бадеъ бо асарҳои илмию таърихӣ ва ёддошти бадеии манбаҳои ахлоқию тарбиявироштаи нависанда Муҳаммадрасули Иброҳимзода, аз ҷумла "Офтоби паси абрҳо", "Панди авлиё", "Гулчин аз тибби Мавлавӣ", "Моҷарои ишқи

духтари курд", "Аз Ромит то ба Бухорою Дарвоз", "Васияти пеш аз марг", шинос мебошанд.

Ҳоло боз китоби нави Муҳаммадрасули Иброҳимзода ба дасти хонанда меҳӯрад. Аз гуфти ӯ, романи "Дар орзуи падар"-и Кароматуллоҳи Мирзо ба вай писанд афтода ва чанд бор гаштаву баргашта мутолиа намуда, ба ҳаёле афтода, ки дар пайравии он чизе нависад. Ба кор иқдом намудаву қиссаи "Васияти пеш аз марг"-ро таълиф кардааст. Онро агар касе бихонад, ҳис менамояд, ки нависанда, дар ҳақиқат, аз романи "Дар орзуи падар" таассурот бардошта, пайравӣ ҳам кардааст. Хушҳолам, ки Муҳаммадрасули Иброҳимзода барин як соҳибқаламе, ки кайҳо ному эҷодаш ба хонанда маълум аст, ба навиштаҳои банда таваҷҷуҳи хоса дорад.

Дар романи "Дар орзуи падар" дарди оилавайронӣ, дарди аз навозишу меҳру муҳаббати волидайн маҳрум мондани фарзандон баён ёфтааст. Албатта, дар зиндагӣ дардҳо афзунанд, беҳисобанд. Беҳурматӣ, носипосӣ ба падару модар, бадрафториҳои ҷавонону наврасон, зӯроварӣ, фасод, нашъамандӣ, нашъаҷаллобӣ, одамфурӯшӣ... Азобу азиятҳои фарзандон, ки барои рӯзгузаронӣ ба муҳоҷират мераванд, беҳуқуқӣ, таъқиб шудани онҳо бештар ба нависанда таъсир оварда, дили адиб ба дард омада. Муҳаммадрасули Иброҳимзода табиб ҳам ҳаст. Аз дардҳое, ки ҳамватанони мо дар мусофират гирифтор мешаванд, хабар дорад. Онҳо ба зодгоҳ, ба хона баробари ризқу рӯзӣ, дардҳои бедаво ҳам меоранд.

Муаллиф ба воситаи ин асараш ба хонандагони закиتابъ гуфтани аст, ки эй ҳамватанон, ба гуфтаҳои

Худову Пайғомбар (с) ва изҳороти насиҳатҳои падаронаи Сарвари давлат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон амал намоед, ба қадри илму фарҳанг ва тамаддуни ҳазорсолаамон бирасед, обу хок, марзу буми Ватани азизро, ки аз Сосониёну Сомониён, аз гузаштаҳои дур мерос мондааст, чун гавҳараки чашм ҳифз намоед...

Бале, мавзӯ ва рӯйдодҳо дар зиндагӣ аз назари адиб зиёданд ва онҳоро ба қадри тавоноӣ ба риштаи тасвир мекашад. Аз ҷумла, дар китоби "Васияти пеш аз марг", ки манзури хонанда мегардад, дарду доғҳо бозгӯ шудаанд. Бовар дорем, ки асари тозаэҷоди нависанда Муҳаммадрасули Иброҳимзода ба мисли бисёр навиштаҳои дигари вай, ки мухлисон пайдо кардаанд, ба хонанда писанд меафтад. Ба ӯ дар роҳи пурмашаққати эҷод, ки солҳо боз роҳии он аст, барор ва комёбиҳои нав орзумандам.

"СИТОРАҲОИ ПУРЧИЛО"

Соли 2013 ба нашр расидааст. Сарсухани адиб ва рӯзноманигор, аъзои Иттифоқи рӯзноманигори Тоҷикистон Саидмурод Искандариро пешкаши хонанда мекунем.

Инсон ҳар кореро пеша созад, онро фатҳ мекунад ва дар ниҳояти кор мӯъҷизае меофарад. Махсусан, аҳли илму адаб - шоиру олиму нависанда дар офариш, пешниҳоди ғояи нав, ақидаи нав, инъикоси ин ҷаҳони пуробуранг озод буда, пойбанди ҳеҷ гуна расмиёт нестанд ва танҳо истеъдоди Худодод аст, ки бад-

ро аз хуб ва сараро аз носара ҷудо месозад. Узви Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон, табиби мардумӣ Муҳаммадрасули Раҷаби Иброҳимзода яке аз он нависандагоне мебошад, ки рӯз то рӯз қаламаш сайқал ёфта, дар офариниши чехраҳои намоёни таърих пайроҳаи худро пайдо кардааст. Муҳаббати адабиёт, омӯзиши пайваста, алоқаи наздик бо олимону адибони маъруфи кишвар, махсусан Кароматуллоҳи Мирзо, Мирзо Файзали, Абдулҳамид Самад, Шерали Мусо, Давлати Раҳмониён, Убайдуллои Ширин, Ҷонибек Ақобир ва дигарон ӯро ба сӯи адабиёт овард. Ӯ як донандаи оддии адабиёту забони тоҷикӣ буд. Вале меҳру муҳаббати ватандорӣ, омӯзиши ҳаёти ибратангези фарзандони фарзонаи миллат ва илми таъриху адабиёт ӯро маҷбур сохт, ки қалам ба даст гирад. Чакидаҳои ҳаёлаш ва афкорашро рӯи қоғаз биёрад. Муҳаммадрасул вақте дарк кард, ки бобояш Мавлавӣ Муҳаммадсолеҳи Сурхиёни олими бузурги соҳаи тиб аст ва ҳаёти ибратангези ӯ шоистаи омӯзиш, аз пайи ҷустуҷӯи дастхатҳои илмӣ ва мероси гаронбаҳои ӯ гардид. Ва чуноне ки дар урфият гуфтаанд: "Қатра-қатра дарё шавад". Нависандаи навқалам, вале умедбахш аввалин малакаҳои эҷодии хешро дар ҷодаи адабиёт зимни омӯзиши пайроҳаи ҳаётии бобои номдораш пайдо кард ва кори неке ҳам анҷом дод. Ба ӯву атрофиён, махсусан аҳли илми Тоҷикистон боз як чехраи нави олами ирфонӣ, боз як ситораи тобони паси абрҳо аз торики ҷило доду ба ҳама муаррифӣ гардид. Ин ҷо хизмати нависанда басо калон аст. Ба ҳамагон маълум гашт, ки Домулло Муҳаммадсолеҳи Сурхиёни 150 сол муқаддам, дар замони ҳукмронии феодалӣ

аз як деҳаи дурдасти кӯҳистони Ромит пайи таҳсил рафта, тамоми дунёро чарх мезанад. Аз Ромит ба Кӯлоб, пас ба давлатҳои Афғонистону Ҳиндустон ва дар ниҳояти қор то Британиаи Кабир (Англия) рафта мерасад. Дар ин муддат дар тамоми ин давлатҳо назди олимони маъруфу машҳур илмҳои гуногун: фалсафа, таърих, риёзиёт, тиб, кимия, ҷуғрофия ва даҳҳо илмҳои дигари замонаро омӯхта, ба дараҷаи олимӣ мерасад. Олими ҳамадон мегардад, ба пояи мавлавӣ мерасад, вале дар соҳаи тиб, дармонбахшӣ ба комёбиҳои бештар муваффақ мешавад.

Домулло шахсияти бузург буд. Ақлу заковати баланд, истеъдоди ғавқулодда дошт. Баробари омӯзиши илмҳои ҷаҳонӣ, ҳар чое, ки сафар мекард, пеш аз ҳама забон ва урфу одатҳои он халқро меомӯхт. Масалан, домулло баробари забони тоҷикӣ (модариаш), боз забонҳои англисӣ, арабӣ, урду, ҳиндӣ, туркиро ба ҳубӣ медонист. Ин забондонӣ буд, ки ўро ҳама ҷо эътироф ва эҳтиром мекарданд. Ҳар кучое ки қадам мегузошт, зуд пайравон ва шогирдону муридон пайдо мекард. Баъд, ногуфта намонад, ки Мавлавӣ Муҳаммад-солеҳи Сурхиёни дар тарбияи шогирдон, чӣ дар хориҷи кишвар ва чӣ дар дохили Тоҷикистон, хизмати арзанда намудааст. Ана, ҳамин ҳаёти шоистаи Мавлавиро набераи ӯ Муҳаммадрасули Раҷаби Иброҳимзода омӯхта, тавонист онро боз ҳам рушантар намояд ва ба ҳамин восита асарҳои илмии Мавлавиро дастраси дигарон гардонад.

Бояд қайд кард, ки нависанда Муҳаммадрасули Раҷаби Иброҳимзода бештар ба мавзӯҳои нав даст мезанад. Мавзӯоте, ки дарди мардум аст, дарди замо-

на аст. Нависанда тариқи ҳамин гуфтаҳо халқашро, миллаташро бо таърихаш ошно сохта, ҳушдор медиҳад, ки анъанаҳои ниёгонро риоя намоянд, миллати худро, ватани худро, анъанот ва муқаддасоти миллии худро дӯст дошта, ҳамеша чун гавҳараки чашм нигоҳдоранд. Нашри китоби нахустини илмӣ, таърихӣ ва адабии "Офтоби паси абрҳо", ки самараи заҳмату ҷустуҷӯҳои чандинсолаи ӯ буд, имкон дод, нависанда акнун бо дили гарму мутмаъин ба ҷодаи адабиёт ворид шавад. Дар жанрҳои гуногуни адабӣ қувва озмояд. Ва навишта шуданд китобҳои "Мавлавӣ Муҳаммад-солеҳи Сурхиёӣ" (дар мавзӯҳои таърихӣ ёддоштӣ, панду ахлоқӣ тарбиявӣ), "Панди авлиё" (мавзӯҳои илмӣ-фалсафӣ, таърихӣ, ёддоштӣ ва бадеӣ тарбиявӣ), "Гулчин аз тибби Мавлавӣ" (илмӣ-тадқиқотӣ тиббӣ), "Моҷарои ишқи духтари курд" (мавзӯи таърихӣ, ҷанбаҳои ахлоқӣ тарбиявӣ, ватандӯстӣ ишқӣ), "Аз Ромит то Бухорову Дарвоз" (мавзӯи таърихӣ миллат ва фарзандони ватандӯсти вай), "Васияти пеш аз марг" (мавзӯи ватандӯстӣ ҳурмати волидон).

Муҳаммадрасул эҷодкори ҷӯянда аст. Аз мақола то мақолае, аз қиссае то қиссае пеш меравад, қаламаш пухтаву бурро мегардад. Масалан, дар китоби "Васияти пеш аз марг" муаллиф тавонистааст ба мавзӯе даст занад, ки ҳанӯз аксари адибони мо ба ин мавзӯ он қадар мӯшикофона ва чуқур назар накардаанд. Нависанда дарди миллати тоҷикро дар ҳамин замони истиқлолият, лаҳзаҳои мардикорӣ дар кишварҳои хориҷ, азиятҳо, маҳрумӣ аз ҳуқуқҳои инсонӣ, дарду ғам, ноилоҷӣ ва даст ба маводи муҳаддир задану мубталои ин дард гаштани ҷавонони тоҷик ва даҳҳо

масъалаҳои дигари сиёсӣву иҷтимоӣ ва ахлоқиро инъикос кардааст. Ҳар хонанда дарди муаллифро дарди худ меҳисобад, зеро фактҳои аниқу ҷолибу хотирмон рӯйи сафҳаи коғаз омадаанд. Нависанда аз шундаву дидаҳо, гуфтаҳои шоҳидон фаровон ва бамавқеъ истифода бурдааст.

Муҳаммадрасули Раҷаби Иброҳимзода корманди масъули давлатӣ мебошад, вале вазифаи авлодии табибии худро низ ба ҷо оварда, ба муолиҷаи беморон машғул аст боз вақт ёфта, эҷод ҳам мекунад. Дар лаҳзаҳои фориғ аз кор, рӯзҳои истироҳат ва пайдо гаштани афкори нав паси мизи корӣ менишинад. Қиссае, очерке ва ё романи эҷод мекунад.

Китоби нави, ки дар даст доред, "Ситораҳои пурҷило" асари тозанаши нависанда буда, ҳаёти ибратангези ду нафар марди бузург, хирадманду дардошноӣ мардум, яке ҳунарманди шинохтаи ҷумҳурӣ, сарвари телевизиони давлатии "Сафина", зодаи Кангурти бостонӣ Давлатов Лутфуллоҳ Саъдуллоевич ва дигаре табиби номдор, зодаи Ҳисори зарнисор Ҳоҷимуродов Ғафур Муҳсиновичро ба қалам додааст.

Нависанда дар инъикоси чехраҳои қаҳрамононаш, ҷиҳатҳои равонӣ, истеъдод, дониш ва маҳорату маља, ватандӯстиву одамдӯстиашон, ҳатто нишон додани таърихи фаъолияти адабиву илмиашон аз нақлу ривоятҳои ҷолиб фаровон истифода бурдааст. Масалан, дар ҷое меҳонем:

"Рӯзи ҷумъа, мардум дар саҳни масҷиди ҷомеъ интизори воизин, пири тариқат буданд. Пирамард бошад, дар даруни масҷид ба корҳои фисқу фучур машғул буд. Аз миён ним соат гузашт, ногаҳон дари масҷид

ид кушода шуду гурузи кабуде (хуки ёбой) бо дандонҳои ханҷармонанд намозгузоронро зада, хуншор карда, ба тарафи кӯҳе, ки "пири тариқат" чилла менишаст, дав-даво, доду фарёдкунон рафт.

Фарзанди калонии пирамард хуки ваҳширо думболагир карда, медавид. Намозгузорон ҳайрону ҳаросон ба ҳамдигар менигаристанд ва даст ба гиребон гирифта, тавба мекарданд, ки ин хук аз кучо пайдо шуд ва боз дар масҷид ва чаро писари "пири тариқат" аз паси ӯ медавад ва хуко думболагир мекунад.

Вақти намоз расид, аз "пири тариқат" хабаре нашуд. Шахсе имоматӣ кард ва намозро адо карданд. Мардони дар ҳайрат афтода бо ҳазорон фикру ҳаёл пароканда шуда рафтанд. Пас маълум гашт, ки пирамард ба ғазаби Худованд гирифтор шуда, ба хуки ваҳшӣ мубаддал шудааст.

Ин ривоятҳо, нақлҳои бузургон тавассути ҳамин гуна қиссаҳо метавонанд дар тарбияи маънавӣ ва ахлоқии хонандагон нақши арзанда гузоранд. Яъне, адабиёт, ки маънояш адаб бошад, ана, ҳамин гуна навиштаҳо метавонанд мардумро ба роҳи рост, одаму одамгарӣ, ахлоқи ҳамида, ватандӯстиву мардонагӣ ҳидоят намоянд.

Навиштаҳои Муҳаммадрасул содда ва самимӣ буда, бо забони оддии мардум иншо шудаанд. Забонашро ҳамаи табақаҳои аҳоли мефаҳманд.

Мо ба адиби нозукбин, хушқалам ва боирода Муҳаммадрасули Раҷаби Иброҳимзода эҷоди асарҳои нав ба навро таманно менамоем ва боварӣ дорем, ки китоби тозанаши ӯ ҳам писанди ҳамагон мегардад ва симоҳои офаридаи муаллиф, нишон додани мақом,

манзалат ва эътибору заҳмати мардони баору номус ва дилдодаи Ватан боиси пайравии дигарон, махсусан ҷавонон мегардад. Зеро ҳар касе баҳри Ватан ва халқу миллат хизмат намояд, номи ӯ бо некӣ ва ҷовидона дар ёдҳо боқӣ хоҳад монд.

"МИЗОНИ ДАВР"

Соли 2014 нашр гардидааст, муҳаррири асар Мирзо Файзалӣ буда, ин китоб давоми "Васияти пеш аз марг" мебошад. Он қиссаҳои рангину ҷолибиро дар бар мегирад, ки дар тарғиби эҳсосоти ватандӯстӣ басо арзишманд мебошанд.

Он бо пешгуфтори Нависандаи халқии Тоҷикистон Кароматуллоҳи Мирзо мунташир шудааст.

Рӯзноманигори рӯзномаи "Ҷумҳурият" Исмаиловзода Раҷабалӣ баъди мутолиаи китоби нависанда Муҳаммадрасули Иброҳимзода - "Мизони давр" дар саҳифаи сеюми рӯзнома, 30 апрели соли 2014, № 80 (22385) андешаҳои ӯро чунин баён доштааст:

Нашриёти "Ирфон" китоби нави нависанда Муҳаммадрасул Иброҳимзодаро зерини "Мизони давр" ба таърифи расонд. Бештари дӯстдорони каломӣ бадеъ бо асарҳои илмӣ таърихӣ ва ёддошти бадеъ ва дӯстдорони аҳамияти ахлоқӣ тарбиявӣ, аз ҷумла "Офтоби паси абрӯ", "Панди авлиё", "Гулчин аз тибби Маваля", "Моҷарои ишқи духтар курд", "Аз Ромит то Бухорою Дарвоз" ва "Ситораҳои пурҷило"-и ӯ ошно ме-

бошанд.

Китоби тозанаши нависанда аз қиссаи "Васияти пеш аз марг", "Қиссаи дирӯз" ва ҳикояи воқеии "Зане дар никоҳи ду мард" мураттаб гардидааст.

Ба китоб Нависандаи халқии Тоҷикистон Кароматуллоҳи Мирзо, ки асари номбурда дар пайравии романи маъруфи эшон "Дар орзуи падар" эҷод шудааст, пешгуфтор навиштааст. Ва устод дар пешгуфтор изҳори шодмонӣ намуда, чунин мегӯяд:

«Хушҳолам, ки Муҳаммадрасул Иброҳимзода барин як соҳибқаламе, ки кайҳо ному эҷодаш ба хонанда маълум аст, ба навиштаҳои банда таваҷҷуҳи хоса дорад. Муаллиф ба воситаи ин асараш ба хонандагон закитаб гуфтани аст, ки, эй ҳамватанон, ба гуфтаҳои Худову Пайғамбар (с) ва изҳороти насихатҳои падаронаи Сарвари давлат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон амал кунед, ба қадри илму фарҳанг ва тамаддуони ҳазорсоламон бирасед, обу хок, марзу буми Ватани азизро, ки аз Сосониёну Сомониён, аз гузаштаҳои дур мерос мондааст, чун гавҳараки чашм ҳифз намоед».

Воқеан, зиндагӣ шебу фарозҳои зиёд дорад. Амалҳои номатлуб, мисли беҳурматӣ, носипосӣ ба падару модар, бадрафториҳои ҷавонону наврасон, зӯроварӣ, фасод, нашъамандӣ, нашъаҷаллобӣ, одамфурӯшӣ ва ғайра дар ҷомеа мушоҳида мешаванд.

Муҳаммадрасул Иброҳимзода чунин лоғҳои дар ҷомеа мавҷударо, ки худ шоҳидашон шудааст, ҷаззоб, бо истифода аз ибораҳои зарбулмасалҳои маъруфи халқӣ ва забони равон нигоштааст. Ҷиҳати тақвияти назару андешаҳои қаҳрамонони асар муаллиф аз

қитъаҳо ва пораҳои пандомези шоирони классики муосир устодона кор гирифтааст, ки баёнгари рағбати эшон ба назм буда, чанд шеърӣ дар оғози китоб навиштааш низ гувоҳи ин назаранд.

Нависанда дар қиссаи "Васияти пеш аз марг" қисмати талхи се насли як хонавода - бобо, падар ва писарро бо нигоштани васиятнома возеҳ ифода менамояд. Дар он Собир ба Сабур ва Сабур ба Акмал қабл аз марг сабаби бадбахтирову рӯзгори сахташонро менависанд. Иллати асосиро дар безътиноияшон ба ҳарфи бузургсолон - падару модар мебинанд.

Васиятнома, умуман, қисса чунон бо сӯзу гудоз навишта шудааст, ки хонанда хоҳ-нохоҳ ҳангоми мутолиа ба умқи он меравад, вучудахро ларза фаро мегирад. Маҳорати нигориш он қадар пуртаъсир аст, ки хонанда ба оламе меравад ва ғӯиё филме аз қисмати талхи инсонро тамош мекарда бошад. Ин хонаводаро муаллиф ба хонанда чун оилаи "оқшудагон" муаррифӣ мекунад ва барои раҳӣ ёфтан аз ин номи шум ба майдони мубориза насли ҷавонро дар симои Акмал меорад. Акмал пас аз оғай ёфтан аз қисмати гузаштагонаш меҳонад, соҳиби маълумоти олӣ мегардад. Ҳангоми кор тибқи ҳидояти Президенти кишвар фаъолият мекунад, алайҳи беадолатиҳо мубориза мебарад ва пирӯз мешавад. Дар мансабҳои баланди давлатӣ ифои вазифа намуда, соҳиби манзалату мартабаи бузург мегардад ва номи "оқшудагон"-ро аз дафтари хонаводааш пок месозад.

Қаҳрамони насли охир се маротиба таъвизи ном мекунад. Аввал Акмал, баъдан Улуғбек, сонӣ Абӯалӣ. Бо хоҳиши ӯ хоҳараш ҳам номашро дигар менамояд.

Дарки асрори онро ба хонанда ҳавола менамоем. Бихонаду бидонад, ки чаро қаҳрамонҳои ҷавон номҳои хешро иваз намуданд.

"Қиссаи дирӯз" ва ҳикояи воқеии "Зане дар никоҳи ду мард" низ басо хонданианд. Роҷеъ ба ҳодисаҳои мудҳиши ҷанги шуми бародаркуши кишвар ҳикоят мекунад.

Мутолиаи китоби тозанашири "Мизони давр" барои хонанда аз лиҳози тарбиявӣ-ахлоқӣ муҳим аст.

"ҚАТРАЕ АЗ ТИББИ НАБАВӢ"

Соли 2015 бо теъдоди 3000 дона нашр гардидааст. Ин китоб мавзӯҳои илмӣ ва тибби амалиро дар бар гирифта, аз арабӣ ба забони тоҷикӣ баргардонида шудааст, ки дармони дардҳои гуногуни инсонро бозгӯӣ мекунад. Ба китоб доктори илмҳои тиб, профессор Юсуф Нуралиев сарсухан навиштааст.

АЗ ҚИССАҲОИ КИТОБИ «ОФТОБИ ПАСИ АБРҲО»

БИБИСАЛИМАИ НОКОМ

Модарам, Бибифазила доимо дар бораи хоҳари бузурги нокоми худ, Бибисалима бо як оҳанги ғамангез ёдоварӣ намуда мегуфт:

– Бибисалима духтари калону эркаи хонаамон буд. Мо, хоҳарон, Бибимуслимаю Бибироҳила ўро хеле дўст медоштем, гарчанде ки модарҳоямон ҷудо буданд, дар байни модарону духтарон мо фарқеро намедидем. Модаронамон Хонимҷону Олима ва Саидмоҳ барои духтарону писарон ягона буданду қадру қиматашон дар назди Қиблагоҳ-Ҳазрати Мавлавӣ якраи ҷаҳон буд.

Аз ҳамин сабаб мардуми аз берун омада пайҳас карда наметавонист, ки кадоме аз мо аз кадом модар таваллуд шудаем.

Бибисалимаи 16-соларо бо як орзую умед ба Мулло Ҳакими Сариварозӣ, ки яке аз шогирдони пешқадами падарамон буд, хонадор намудем.

Баъди солҳо аз онҳо ду писарчаи нозанин Салимҷону Саидҷон ба олами ҳастӣ омаданду зиндагонии хуш хурсандонае доштанд.

Рӯзе хабари нохушро ба хонаи мо оварданд, ки Мулло Ҳакиму зану ду писарчаи яке 4-солаю дигаре 6-солаашро ҳамроҳи дигар бою муллоҳои деҳоти атрофи собиқ ноҳияи Ромит дар маркази Ромит ҷамъ оварда, баъди санҷиши дуруза ба шаҳри Сталинобод мебаранд ва аз он ҷо ба Қафқозу Сибир бадарға ме-намоянд.

Баробари шунидани ин хабари даҳшатангез хо-наамон мотамсаро гардид. Мо, ҳарсе хоҳарону модарон дар ғами Бибисалимаи бетолеъ зор-зор мегиристем. Хусусан, модари калонамон Хонимҷон аз ҷигари сӯзон бо шеваи афғонӣ нолида мегуфт:

– Худоё! Тақдири Бибисалимаи маро чун ман масоз, охир ман аз модару бародар, хоҳару падар ва аз ватани азизи худ, Кобул ҷудо шудаму сӯзу гудози ҷудоиро ман худ медонам, – гӯён (зеро ки хати сарҳади байни Афғонистону Иттиҳоди Шӯравӣ баста шуда буд) зор-зор нолида, аз даргоҳи Худованд мадади фарзанди ҷигарбандашро металабид.

Аз нолаҳои ҷонгудози ӯ гӯё сангу ҷӯб об шуда, ба гиря медаромаданд.

Дар охир падарам, ҳазрати Мавлавӣ аҳли хонаводаро ором кардани шуда, маслиҳат дод, ки сабр кунем, Худованд собиронро дӯст медорад ва илова карда гуфт, ки пагоҳ Махсуми Аслам ҳамроҳи Шамсиддину Асомиддин ва раиси деҳа рафта, ба сардори НКВД-и ноҳияи Ромит Исроилов Н. мефаҳмонанд, ки зани Мулло Ҳақимбой духтари Мавлавӣ мебошад, албатта, ӯро ҷавоб медиҳанд, аммо дар бораи ҷавоб додани Мулло Ҳақиму писаронаш Худо худааш медонад гуфта, моро ором кард.

Пеш аз дамидани субҳ Махсуми Аслам бо ҳамроҳонаш роҳи Ромитро пеш гирифта, рост ба қабулгоҳи сардори НКВД омада, вазъиятро ба сардор фаҳмонданд. Сардор ваъда дод, ки баъди се соат мо бо марказ маслиҳат карда, баъд ҷавобашро мегӯем.

Дар ҳақиқат, Исроилов Н. мувофиқи ваъдааш моро ҷеғ зада гуфт:

- Эшони Махсум, мо кӣ будани Мавлавиро ба хубӣ медонем ва супоришҳои додаи рафиқ Абдулло Валишевро¹ дар бораи Ҳазрати Мавлавӣ иҷро мекунем. Мо дар муддати ин се соат фақат бо марказ дар тамосу маслиҳат будем ва ба хулосае омадем, ки духтари Мавлавиро озод намоем, лекин мувофиқи фармони рафиқ Сталин бою мулло «душманони халқ» шудаанд, мо Муллоҳакимбою писаронашро ҷудо ҷавоб дода наметавонем, зеро ки ҳоло давлати мо аз рӯи мақоли «Нон ҳам нону нонреза ҳам нон» амал карда истодааст, шумо хоҳаратонро гирифта баред.

Валишев Абдулло
Негматович

Вақте ки акаам суҳанони сардорро ба апаам мефаҳмонад, апаам доду фиғон бардошта мегӯяд:

— Оҳ, эй Худоё, ин чӣ бераҳмӣ, чӣ тавр маро аз Салимҷону Саидҷонам ҷудо мекунед, не, не, охир ҷону ҷигари маро мебаранд, ман намегузорам, ки шуморо аз ман ҷудо карда, ба Сибири хуноки дур баранд, ман ҳамроҳи шумо ҷон медиҳам, - гӯён ҳарду тифлаки

махзунро, ки аз ҳаяҷони модар чиррос зада мегиристанд, ба оғӯш кашида мегирияд.

Тифлакони худро ба бадани модар ҷафс ва камари ӯро оғӯш карда, бо тарсу ҳарос ба атроф менигаристанду мегуфтанд:

¹ Абдулло Валишев - сардори гарнизони махсус дар кӯҳистони Бухорои Шарқӣ.

– Не, не очачон, моро напартоед, мо бе шумо метарсем.

Ин лаҳзаи ҳузнаварро акаам ва рафиқонаш дида, ба ҳоли онҳо мегирианд.

Фасли баҳор, соатҳои 8-и пагоҳии соли 1936. Корвони қурбониён, ки иборат аз пирамардону пиразанон, мардону занони миёнсолу ҷавон ва занони ҳомилаю кӯдакони ноболиғ буданд, аз маркази Ромит ба самти Янгибозору Сталинобод саф кашида, ба ҳаракат даромаданд. Аз чапу рост ва пешу ақиб «калтакдорони сурх» ин гунаҳкорони бегуноҳро дар ихота гирифта, назорат мекарданд ва шахсеро, ки калавида аз роҳ мебаромад, бо қамчин ба сараш ё бо синаи асп зада ба роҳ медароварданд.

Чӣ рӯзи баде буд он рӯз. Хешу табор ва ҳамдеҳагон дар вақти видои абадию охирин бо ҳамдигар чунон нолаю фарёд мекарданд, ки гӯё ба рамаи гӯсфандон гургони тездандон ҳучум карда, баррачаҳои навздро дар пеши чашми модарон медаронанд ва касе парвое надораду касе ба доди онҳо намерасад. То ҳол шоҳидони ин манзараи даҳшатовар, пирамардонии деҳоти Ромит ин воқеаи нангинро ба ёд оварда, афсӯс меҳӯранд.

Дар ниҳояти кор акааму ҳамроҳонаш бо як умеде аз дунболи корвон то маркази ноҳияи Янгибозор меоянду ноумед шуда, баргашта ба деҳа мераванд.

Баъди омадани Махсум хонаамон дуюмбора ба мотамсаро табдил ёфту дар охир ба тақдир тан додем.

Модарам бо сӯзу гудоз мегуфт: - Аз байн солҳои бисёре гузашт. Падари бузургворам оламои видоъ

карда буд. Мо хонадору фарзанддор, пароканда шуда, ҳар кас дар ҳар ҷое алоҳида мезистем.

Соли 1960, мо дар деҳаи Қирғизон истиқомат доштем. Тобистон, тахминан соатҳои 12-и рӯз дар болои суфа нишаста, ҷой менӯшидем, ки ногаҳон писарчаи ҳамсоя пеш-пешу ду зани тахминан 50-сола аз қафоридаи ҳавлӣ гардида, баъди салому алейк пурсиданд, ки хонаи бобии Раҷаб ҳамин аст. Ман дар ҷавоб гуфтам:

– Оре, марҳамат карда, ба болои кӯрпача гузаред. Онҳоро намешинохтам, яке аз онҳо ба ман савол дода гуфт:

- Оё, духтари ҳазрати Мавлавӣ, Домуллои Сурхиён, Бибифазила шумоед?

Ман боз калимаи «оре»-ро такрор кардам. Ҳарду зан аз ҷояшон хеста, маро бўсида гуфтанд:

- Дар бораи шумо Бибисалима бисёр суҳанони нек мегуфт.

Ман каме дар ҳайрат монда гуфтам:

- Кадом Бибисалима?

Дар ҷавоб зане, ки нисбати дигараш чусту чолоктар менамуд, гуфт:-Мо аз авлодони Домуллои Ҳоҷӣ (Домулло Давлати Вистанӣ, ки дар деҳаи Сорво мезист) ҳастем. Мо суроғ ба суроғ хонаи шуморо ёфтем, то ки дар бораи тақдири Бибисалимаи дар бадарға буда шуморо огоҳ созем. Баъд ба нақл сар кард:

– Хоҳарҷон, мо ҳам занони бою мулло будем. Вақте ки моро аз вокзали Сталинобод ба даштҳои хуноки Қафқози Шимолӣ бурданд, оила ба оила дар заминканҳои хуноку намнок зиндагонии тоқатфарсо доштем. Аксари вақт мардони боқувватро аз мо ҷудо карда, дар шахтаҳои зеризаминӣ кор мефармуданд. Онҳо баъди

15-20 рӯз таҳти назорати аскарон ба хабаргирии аҳли оилашон меомаданду пагоҳаш онҳоро чун чорво ба сӯи шахта меронданд. Дар қатори ин мардон шавҳари Бибисалима Мулло Ҳаким низ буд. Кори мо, занону пирамардон ва тифлони ноболиғ аз он иборат буд, ки ба саҳро мебаромадему лонаи мушҳоро мешикофтемӯ вайрон мекардем. Ба лонаи калламушҳо оби хлордор мерехтанд ва агар калламушҳо аз он намебаромаданд, бо белу каланд лонаҳоро вайрон мекарданд, то ки каллаи калламуши мурдари ба аскарон нишон диҳанду ба ивази он 250 грамм нони сиёҳ гиранд. Гоҳ-гоҳ пинҳонӣ аз аскарон рафта, аз аспхона ахлооти аспҳоро оварда, бо ғалбер дар об шуста, ҷавҳоро, ки аз зери дандони аспон амон ёфтаанду аз меъда гузаштаанд, гирифта, хушк намуда, бирён карда, қути лоямут менамудем. Муҳоҷирон аз рӯзҳои аввали тирамоҳ ҳис карданд, ки шавҳари ин даштҳо чӣ қадар қаҳратун аст. Аз ин рӯ, бо фарорасии бегоҳ моро ғами зор мегирифт ва бо тарсу ҳаросу бетоқатӣ рӯзи навро интизор мешудем. Бахусус сардии ҳаворо нафарони беморгашта бештар ҳис мекарданд. Аз таъсири ин хунукӣ ва табларза кам касоне аз онҳо то субҳ қон ба саломат мебурданд. Табларза то субҳ давом мекард ва беморон ба халтаи устухон монанд гашта, аз бистар ба по хеста наметавонишанд. Ба ин шароити ғайриинсонӣ мо одат кардем ва арзе надоштем. Ба кӣ ҳам арз мекардем? Танҳо ба Худованди додрас илтиҷо мекардем, ки моро аз як бурда нони сиёҳ ва як қулт оби тоза маҳрум насозад. Занро аз шавҳар, кӯдакро аз модар ҷудо накунад.

Мо, ки фарзанди Мавлавӣ будани Бибисалимаро медонистем, тез-тез ба заминканаш омада, аз аҳво-

ли ӯю тифлакони ноболиғаш хабар гирифта меистодем ва луқмаеро ба ӯ медодем, ки ӯ худ нахӯрда, он луқмаро ба кӯдаконаш медод.

Рӯзе овоза шуд, ки Мулло Ҳаким бо се нафар ҷавонони боқувват аз шахта ғайб задааст. Ин ғайбзании Мулло Ҳаким азобу шиканҷаи Бибисалимаро даҳчанд намуд. Рӯз дар миён аскарон омада, азобу шиканҷа дода, Мулло Ҳакимро ҷустуҷӯй мекарданд.

Аз байн моҳҳо гузашта бошад ҳам, аз ғайбзадагон на пай буду на ҳайдар. Ин ҳолат аҳволи бади хоҳаратонро боз ҳам бадтар кард. Рӯз то рӯз чехраи зебои гулгунаш зард шуда, пажмурда мегардид. Аз таъсири ғаму дарди ҷудой, гуруснагӣ, хунукӣ чунон лоғар шуда буд, ки ҳар қадами роҳравӣ дар ҷояш нишаста, оҳ аз ҷигар мекашиду дир-дир меларзид, қуввати ҳаракату рафтор надошт. Салимҷону Саидҷони хурдсол аз дастони модар гирифта, ба берун мебурданду боз гашта ба заминкан медароварданд. Духтари нозуки хона ба ҳамаи ин азобҳо тоб наовард, ки ба касалии табларза гирифтор шуд.

Аввалҳои шаб буд, нолаи ҷонгудози тифлакони маъсуми Бибисалима ногаҳон ба гӯш расид, хобамон аз сар pariда буд, аз таъсири шамоли саҳт, хунукии ҷонгудоз ва торикии зулмот касе аз занҳо ҷасорат карда наметавонист, ки аз аҳволи онҳо хабар гирад. Баробари дамидани субҳ мо, як гурӯҳ занон дав-давоҷониби заминкани духтари Мавлавӣ шудем. Баробари ворида заминкан шудан, лаҳзаи зеринро бо чашми худ дидем: Бибисалима таги як перохани сафед рӯй ба ҷониби қибла хоб асту рӯйи лоғари зебояш боз ҳам зеботар шудааст, гарчанде лабҳо ба табассум моил

бошанд ҳам аммо дар байни ҳарду абрӯи сиёҳи камонаш гиреҳи ғаму андӯҳ, орзую ҳавасҳои ҷавонияш ва дар гӯшаи чашмони махмураш осори ашки ҳасрат ҳувайдо буд.

Салимҷони 5-сола аз чап, Саидҷони 7-сола аз рост пайкари зебои сардшудаи модарро ба оғӯш гирифта шаби дароз чунон нолидаанд, ки ҳарду чашмонашон варамида, ба монанди хун суп-сурх гаштаанд. Онҳо баробари моро дидан, бо тарсу ҳарос чиррос задаю:

- Очаҷонамон дигар намехезад. Вой оча, вой оча, - гӯён чун абри навбаҳор мегиристанд.

Баробари дидани ин манзараи ғамангезу ҷонгудоз, мо, занони ҳамтақдир «балам ой, балам ой» гуфта чунон гириستم, ки лагери муҳожирон бе ин ҳам мотамсаро буду мотамсаротар шуд.

Баъди диламонро ҳолӣ намудан шаш нафар занони боқувват белу каланд гирифта, дар гӯристони «Ғарибакон» ба қабркани шурӯъ кардем. Аз саҳар то ба шом қабр кандем, замин қабат ба қабат ях карда буд, бо зарби табару белу каланд ним метр кофта тавонистему ҳалос.

Пероҳани сафеду рӯмоли сарашро кафан карда, ба болои тахтае гузошта, мо, занҳо ҷаноза хондем. Вақте ҷасадро ба болои тахта, ки онро тобут меномидем, гузоштем тарафи гӯристон равон шудем, Салимҷону Саидҷони ноболиғ аз дунболи турбати модари ноком ғалтону хезон, рӯйканону мӯйканон бо ду чашми хунбори ашкрезон мегуфтанд:

- Эй, вой дод, Худоё, модарҷони моро куҷо мебаранд? Охир, эй Худоё, мо бе падару модар, дар

ғарибӣ кучо равем? Оҳ, мо бе шумо мемирем. Онҳо яке аз тарафи чапу дигаре аз тарафи рост тобутро бо ду даст дошта, афтону хезон то сари манзили модар рафтанд. Баробари дар хок мондани модар, тифлакони моро намегузоштанд, ки ба болои кафани модар хок пошем. - Не, не, модарамро таги хок накунад, моро якҷоя ғуронед, - ғӯён дод мезаданд. Мо ҳар якеро дунафарӣ дошта, аз сари ғӯр дуртар бурдему дигарон хоки яхкардари ба болои тани нозпарваридаи Биби-салима мепартофтанд. Баъди хондани ғотиҳа суруди ғарибиро хонда, гиряву нолакунон, аз дастони Салимҷону Саидҷон дошта, ба лагери «Ғарибакон» баргаштем.

Аз Мулло Ҳаким дигар нишоне набуд. Ман ин тифлакони се рӯз нигоҳубин намудам, ҳар боре ба рӯи ин ятимон назар мекардам, дилам реш-реш мешуд. Рӯзи чорум ҳамроҳи аскарон ду марду як зан омада, бо забони русӣ қариб ним соат Салимҷону Саидҷонро ишора карда, гап заданду онҳоро аз мо ҷудо карда бурданд, онҳо дар вақти видео зор-зор мегиристанд. Намерафтанд, бо як зӯрӣ гирифта бурданд, то алҳол аз онҳо хату хабаре нест.

Баъди ин ҳодисаи талхи даҳшатовар мо фаҳмидем, ки бо хорию зорӣ охираш ҳалок хоҳем шуд ва пинҳонӣ 12 нафар занони нисбатан солим машварат карда, ба хулосае омадем, ки ягона роҳи наҷот дар фирор аст. Тамоми шаб роҳ паймуда баробари дамидани субҳ бо пирамарди доғистоние вохӯрдём, ки миллати ӯ қумиқ будаасту забони ӯзбекиро каме медонистааст. Аз афту андом ва суханонаш маълум буд, ки ӯ саводи хуби арабӣ низ дорад.

Дар қатори мо, фирориён чор нафар зан аз ноҳияи Кӯктош, аз қавми лақай, ки хешу ақрабои Иброҳимбек ба ҳисоб мерафтанд, низ буданд. Мо забони ин пирамардро намедонистем, фақат ин чор зан бо ӯ дар гуфтугӯ буданд.

Вақте ки пирамарди нуронӣ мусулмон будану гуреза будани моро фаҳмид, аз бағалаш ду нонро бароварда, ба мо дароз карду маслиҳат дод, ки рӯзона ба тарафи офтоббаро равед, ҳамин ки офтоб фуру рафт, хоб кунед, боз аз кадом тарафе, ки офтоб баромад, ба ҳамон тараф ҳаракат кунед. Иншооллоҳ, ба ватанатон рафта мерасед. Дар вақти видоъ мо аз пирамард гумони бад бурдем, ки агар аскарон аз ақби мо дунболагир карда оянд, мумкин ба онҳо изи моро нишон диҳад. Ӯ ин гумони моро пай бурда гуфт:

– Хоҳарони ҳамтақдир, хешу ақрабои ман ҳам дар даштҳои Қазоқистон азоби шуморо доранд, гуфта бо рӯймолчае ашки чашмонашро пок кард.

Мо мувофиқи гуфтаҳои ин пирмарди некдил амал намуда, ба пеш ҳаракат мекардем. Гоҳо бо тарсуларз ба деҳаҳои аз сари роҳамон пешомада даромада, гадой мекардем. Хубии кор дар он буд, ки ҳавои муътадили охири баҳору аввали тобистон моро аз ҳалокшавӣ нигоҳ медошт. Агар шабона ё рӯзона аз пеши роҳамон чӣ қондоре, ба монанди сағ ё гӯрба мебаромад, мо коре карда, онро дошта, тановул мекардем.

Дар аснои фирор ба деҳае омадем, ки забони ўзбекиро медонистанд, ба фикрам онҳо туркман буданд, моро бо ширу ҷурғоти ширин меҳмондорӣ на-

муданд, вақте ки бегоҳ шуд, онҳо ба ҷӯшидани харҳо шурӯъ карданд. Мо фаҳмидем, ки ин ширу ҷурғоти ширин аз хар ҳосил мешудааст.

Дар ниҳояти кор, баъди азоби 4-моҳа бо хорию зорӣ аз 12 нафар занони фирорӣ 9 нафарамон саломат ба ватан баргаштем, 3 нафар зани дигар, як лақаю ду тоҷик аз бемории табларза дар роҳ фавтиданд.

- Мана ин буд қиссаи талхи мою апаи нокомат, эй духтари Мавлавӣ, - гуфта, ашки чашмонашро пок намуд он зан.

Модар нақл карда мегуфт:

– Пеш аз реҳлати падари бузургворам, яъне охири соли 1938 ногаҳон Мулло Ҳаким пайдо шуд. Ӯ дар бораи зинда будани зану фарзандонаш чизеро намедонист, зеро ки пештар фирор карда будааст.

Рӯзе ўро ҳазрати Мавлавӣ ҷеғ зада, ҳамроҳи тағоям Наҷмуддин - паҳлавон, ки (яке аз номдортарин паҳлавонони сарзамини Ҳисор буду қариб нисфи ҳаёташро дар шаҳрҳои Самарқанду Бухоро ва Қўқанду Тошканд бо кори личакӣ¹ гузаронида буд ва мардуми сарзамини Ҳисорро аз дасти одамони бад ҳимоя менамуд), барои овардани Бибисалима ба Қафқози Шимолӣ фиристод. Дар вақти сафар ду хеши наздикамон онҳоро низ ҳамроҳӣ менамуданд. Қариб як ҳафта тайёри дида, тўшаи роҳ тайёр мекардем, гўсфандҳоро кушта қайла карда, бо равшан дар пўстҳояш ҷой мекардем, пулҳои қоғазиро дар даруни ҷомаю тоқиҳо пинҳон карда медўхтем, пулҳои тиллогию тангагиро дар даруни мўкиҳо² ҷой дода, устоҳо бегумон медўх-

¹ Личак ба маънои паҳлавон, далер, нотарс (рекет)

² Мукӣ - Мўзаи худдўхт, ки аз пўсти такка бузи нар дўзонда мешуд

танд, хуллас, дар чор асп тӯшаи сафарро бор карда, ба роҳ даромада буданд.

Вақте ки корвони чорнафара ба деҳаи Шоҳмансур мерасад, рӯз бегоҳ мешавад, онҳо дар хонаи шиносе меҳмон мешаванд. Нисфи шаб Мулло Ҳаким оҳиста аз ҷойгаҳи хоб хеста, хӯрчини пулу мол, аз қабилӣ тангаю тиллоро гирифта, бо аспе ғайб мезанад ва пеш аз ғайб заданаш тасмаи миёни се аспӣ дигарро пора-пора мекунад, то ки ўро бо асп дунболагир накунад. Вақте ки Наҷмуддин - паҳлавон ва ду рафиқи дигараш аз хоб бедор мешаванд, Мулло Ҳакимро намеёбанду дар болои бистараш қоғазеро мебинанд, ки чунин навишта шудааст:

– «Вақте ки маро Мавлавӣ даъват кард, напурсид, ки ба Қафқоз меравӣ ё не. Ман аз рӯи эҳтиром дар назди Мавлавӣ чизе гуфта натавонистам ва гуфта ҳам наметавонистам, лекин имшаб ман дар хоб Қафқозро дидам, дигар тоқати он азобу шиканҷаро надорам, агар ман дар он ҷо ба даст афтам, вой бар ҳоли зори ман, акнун бигзор гапӣ Мавлавиро гардонаму песу махов шавам, аз баҳри зану фарзанд баромадам».

Баъди хондани мактуб Наҷмиддин - паҳлавон савганд ёд мекунад, ки агар Мулло Ҳаким ба дасташ афтад, ҳатман ўро ба қатл мерасонад. Дар ҳақиқат, солҳои 1948-1951 маълум гардид, ки Мулло Ҳаким дар ноҳияи Ғозималик оиладор шудаасту соҳиби фарзанд низ мебошад. Хабарӣ зинда будани Мулло Ҳаким то ба деҳаи Мискинободи ноҳияи Файзобод, ба ғӯши Наҷмиддин - паҳлавон рафта мерасад. Барои аниқ кардани ин хабар ва нашикастани савгандаш Наҷмиддин - паҳлавон соли 1952 роҳи ноҳияи Ғозималикро

пеш мегирад. Суроғ ба суроғ хонаи Мулло Ҳакимро меёбад. Вақте ки фарзанди Мулло Ҳаким паҳлавонро дар дари ҳавлиашон пешвоз мегирад, паҳлавон мегӯяд:

– Писари кӣ мешавӣ?

ӯ дар ҷавоб мегӯяд:

– Писари Мулло Ҳаким, - ўро ба кулбае, ки дар он Мулло Ҳаким танҳо зиндагӣ мекард, ишора мекунад. Вақте ки паҳлавон дарро мекушояд, мебинад, ки Мулло Ҳакими бойбачаи зебои хушқаду қомат ба монанди барф сап-сафед шуда, пӯстҳояш рехта махов шудааст. Ин манзараро дида, мактуби 14 сол пеш навиштаи Мулло Ҳаким дар вақти гурехтанаш ба ёди паҳлавон омада, дилаш ба ҳоли зори ӯ месӯзаду аз қавлаш мегардад ва ба дил мегӯяд, ки Худованд ҷазои ўро худаш додаасту дигар ҳоҷат ба ҷазо нест.

Паҳлавон ба Мулло Ҳакими бемори якпахлӯ афтада мегӯяд:

– Ассалому алайкум, эй Мулло Ҳаким.

Баробари шунидани ин овози наъраи шермонанд, Мулло Ҳаким меларзаду чашмонашро базӯр нимроғ карда, бо як овози ларзони дардмандона - мегӯяд:

– Оҳ, паҳлавон, охир маро ёфтӣ? Дидӣ, ки маро Худо задаст, - ва гирён шуда, аз паҳлавон авф металабад. Паҳлавон мегӯяд:

– Ман туро бахшидам, аз Худо авфи гуноҳатро илтиҷо кун.

Бо ҳамин Мулло Ҳаким баъди як рӯз аз олам мегузараду ҷанозаашро паҳлавон хонда, ба Мискинобод бармегардад.

ЁДДОШТҲОИ МАВЛАВӢ

ВАҚТЕ КИ АЗ ДАРӢИ ПАНЧ МЕГУЗАШТЕМ

Баҳори соли 1874 ҳамроҳи Домулло Муҳаммадсалиму Домулло Абдукарим дар тараддуди гузаштан аз дарӢи Панч будем. Мо, се нафар толибилм як асп сафед доштем, ки дар он анҷоми сафарро бор карда, бо навбат аз болои бор ба асп савор шуда роҳи мақсудро тай менамудем.

Дар соҳили дарӢи Панч маллоҳону кемаронони афғонӣ барои гузаштан бо кема¹ аз мо пули зиёдеро талаб намуданд. Мувофиқи талаби онҳо пули мо ба се нафар мерасиду барои гузаронидани асп намерасид. Ҳарчанд зорию илтиҷо мекардем, ки толибиилмем, барои хондан ба Кобул меравем, сеи моро ҳамроҳи асп гузаронеду ба ивазаш 7 тангаи бухороиро гиред, онҳо розӣ намешуданд. Кемаронон ба мо эътиборе надода, мусофирони серпулро аз соҳил ба тарафи муқобил мегузарониданд. Қариб як шабонарӯз интизорӣ кашида, илтиҷо намудем, аммо дили кемаронон ба ҳоли мо насӯхт.

Баъди фикри бисёр дар охир ман ба хулосае омадам ба рафиқонам гуфтам:

– Ба ивази панч танга ҳардуи шумо ба кема савор шуда гузареду ман аспро савор шуда аз дарӢ мегузарам.

Онҳо баробар гуфтанд:

– Не, не. Охир дарӢи сели хунхор дар ин фасли сол филро ҳам ғарқ карда nobуд месозад. Ту чӣ тавр ва чӣ гуна ин корро фикр карда баромадӣ? Худату аспат ғарқ мешавад, мо дар назди падару модарат чӣ меғуем?

Дар охир ноилоҷ рафиқонам илтиҷо карда гуфтанд:

– Пуламон намерасад, гашта ба Бухорои Шариф рафта, дар мадрасаҳои он ҷо таҳсили илм мекунем.

Ман сухани онҳоро рад карда, бо ҷиддият талаб кардам, ки аз роҳи сафар намегардем, зеро ки насихатҳои дар хоб кардаи Ҳазрати Амири Кабир дар Кӯлоб ҳар лаҳза дар гӯшҳоям садо медоданд, ки мегуфт:

– Дар Кашмир ба мақсад мерасӣ!

Дар ниҳояти кор аз ноилҷӣ Домулло Муҳаммадсалиму Домулло Абдукарим розӣ шуданду асбобу анҷоми сафар ва зину афзоли аспро ба кема бор карданду худ дохили кема гардиданд. Банда аспро пушти луч савор шудаму ҷониби дарё рондам. Вақте ки оби дарё то шиками асп боло шуд, маллоҳону кемаронони афғонӣ бо як ҳисси тааҷҷуб хитоб карда, бо шеваи афғонӣ гуфтанд:

– Ҳай, бачук, магар девона шудаастӣ ва аз ҷони ҷавонат сер шудӣ, ки охир ин дарё ба замми чуқуру тезҷараён буданаш, наҳангу лақҷамоҳиҳои даррандае дорад, ки аспу говро фурӯ мебарад. Аз дарё баро, худатро ҳамроҳи асп бе пайса мегузаронем.

Зорию илтиҷои як шабу як рӯзро дар назди онҳо ба хотир оварда, ба суханони онҳо эътиборе надода, лаҷоми аспро ба ҳоли худ гузошта, ҳарду дастро маҳкам ба ёли асп печонда гуфтам:

– Қодиро, Каримо, Раҳимо, дар талаби илму эмон ғайр аз ту касе надорам, даст гир! Ё сайид-ул-мурсалин ва ё пири ғоибӣ дар хоб дидаам, Ҳазрати Мир Сайид Алии Ҳамадонӣ, ки Амири Кабир ҳастӣ, худат маро ба ин роҳи Ҳақ ҳидоят кардӣ, мадад расон. Аллоҳу Акбар, - гуфта сари аспро ба дарё рондам.

Асп чун мурғи обӣ шино карда ба дарё ғӯта хӯрд. Фақат сари асп аз об берун буду сари ман, дигар ҳама зери об буд. Асп гӯшҳояшро об надарояд гуфта, ба боло сик карда, бинияшро барои ҳаво гирифтани аз об берун монда, тез-тез нафас гирифта чун шиновари асил дасту пой зада, шино мекард ва меҳост, ки ҳарчи тезтар ба соҳил наздик шавад.

Дарёи сели тезчараён ману аспро ба қаъри худ мекашид. Оби сел балои азимеро мемонду даҳшат маро зер карда, фақат ёди Аллоҳу пирони комил ба зинда будан умед мебахшидам. Аз ҷои убур ба самти чараён, тахминан чоряк фарсах роҳ дарё маро ҳамроҳи асп бурд. Дар охир асп ниҳоят монда шуд, дасту пойзанияш суст гашт. Аз таъсири хунукӣ пою дастони ман карахт шуда, қариб буд, ки дастонам аз ёли асп ҷудо шаванд. Асп ба соҳил хеле наздик омада буд. Дар ин вақт охирин маротиба номи Худоро ёд кардаму Ҳазрати Пайғамбару Амири Кабирро шафеъ овардам. Аллоҳу Акбар гуфта будам, ки ногаҳон бо ҳамроҳии асп ғарқ шуда, ба зери дарё рафтам, пойҳои ақибӣ асп ба таги дарё бархӯрду бо як қувваи бузург ба боло ҷаҳид. Ба рӯи об баромадан замон ба соҳил расидем. Асп охирин қувваташро сарф карда, се-чор қадам дуртар аз соҳил рафту шиҳа кашида, бо шикам ба замин хоб рафт. Ман ҳам ба замин ғелидам. Аз таъсири хунукии дарё дасту пойҳоям карахт шуда, аз ҷоям ҷунбида наметавонистам. Дастонам дар ёли асп печида карахт шуда, беёд хобидам. Баъди 20-25 дақиқа ҳамроҳонаму маллоҳони афғонӣ расида омаданд. Дар чашмони Домулло Муҳаммадсалиму Домулло Абдукарим осори гиряю тарсу ҳарос ҳис карда мешуд. Аз ҷӣ бошад, ки дар вақти гап задан дастҳояшон ларзида гап мезаданд. Маллоҳону кемаронони афғон узри гуноҳ хоста, бо шеваи афғонӣ мегуфтанд:

– Шумо, бачук, бе назари Худо нестед, зеро ки мо дар умри худ бо асп шино кардани ин дарёи балоро нахустин маротиба мебинем.

Баъди аспро хезондану дасту пойи маро молиш додан хело ба худ омадам. Аз байн қариб як соат вақт гузашт.

Сардори маллоҳон дуртар рафта, тобеонашонро ҷамъ карда, 5-10 дақиқа бо ҳам машварат карданд, баъд ба на-

зди мо баргаштанд. Сардорашон ба тарафи ман чизеро дароз карда гуфт:

— Бачук, ту назаркардаи Худо буда, мана ин тангаи додаи киројатонро гиреду бо ин 25 тангаи ҳадяи мо роҳатонро ба сӯи мақсуд давом диҳед.

Маллоҳон видоъ намуда, ба сӯи дарё рафтанду мо дар талаби илм ба сӯи Кобул раҳсипор гардидем.

ХОҶА СУЛАЙМОНБОЙИ АФҶОН - МАРДИ САХОВАТМАНД

Вақте ки вориди шаҳри Кобул шудем, шаш шабонарӯз сарсону саргардон дар кӯчаю бозорҳои бегона гашта, шабро дар масҷидҳо рӯз мекардем ва чӣ кор карданамонро намедонистем. Шаби ҳафтумин, ки хеле хаста шуда будем, дар масҷиди калони ҷомеи назди қасри Амири Афғонистон меҳмон шудем. Пас аз адои намози хуфтану тиловати Қуръони маҷид даст ба дуо бардошта, ба Худованд муноҷот намуда гуфтем:

— Худовандо, пушту паноҳ ва раҳнамои мо — ғарибон дар ин шаҳри бегона ту ҳастӣ. Ғайр аз ту касе надорем ва касеро ҳам намешиносем. Худоё, хор гаштем, ба ҳурмати рӯҳи Ҳазрати Муҳаммад Мустафо (салаллоҳу алайҳи васаллам) ва рӯҳи пирони комил ва хусусан, рӯҳи Амири Кабир роҳи мақсудро кушода гардону ба даргоҳи умед бирасон.

Пеш аз хоб рафтан аз азобу шиканҷаҳои кашида бо ҳамдигар рози дил гуфта, ба даргоҳи Аллоҳ Таъоло муноҷот намуда дер гоҳ гириستم.

Шаб хоб дидам, пирамарди нуроние, ки пештар дар Кӯлоб дар хоб дида будам, либоси сабз дар тану асо дар дасту кулоҳи сабз дар сар, бо табассуми ширине наздам пайдо шуду гуфт:

— Чаро шикоят мекунад, ҳеҷ ганҷе бе ранҷ ба даст намеояд, ба тамоми сахтиҳои дунё шукри Худойро ба ҷой

оварда сабр кунед, бо сабр гули мақсудро мечинед, - гуфта буд, ки аз хоб бедор шудам, субҳ дамида истодааст. Бо тезӣ Домулло Салиму Домулло Абдукаримро бедор кардам. Вузӯъ намуда, намози бомдодро ба охир расонида будем, ки имомхатиб аз сафи пеш садо баланд карда гуфт:

— Бародарони аҳли ислом, оё дар байни шумо мусофироне аз хоки Аморати Бухоро дар ин намозгоҳ ширкат доранд?

Касе ҷавоб нагардонд. Мо дар аввал ҳайрон шуда, чӣ гуфтанамонро надонистем. Гумон бурдем, ки касе гуноҳе кардаасту ўро меҷўянд, хавотир шудем, то ба балое дар ин шаҳри бегона гирифтор нашавем. Зеро ки ҷоҳилию бад-хашмии марди афғонро дар бозори калони шаҳри Кобул дида, маро тарсу даҳшат зер карда буд. Онҳо ҷавони тахминан 25-26-соларо, ки аз дўконе дуздӣ карда буд, дошта дасти росташро дар байни бозор рӯи кунда гузошта, бо табарзин зада калта карда буданд, ки ҷонкании он ҷавон ҳар лаҳза дар пеши чашмонамон ҷилвагар мешуду моро тарсу даҳшат зер мекард. Хомӯш будем, то ки моро ба ягон гунаҳкор монанд накунанд.

Имомхатиб се маротиба такрор ба такрор хитоб мекард. Дар охир ман ба рафиқонам нигоҳи маънидоронае намуда, таваккал ба Худои бузург намуда, гуфтам:

— Бале, Ҳазрати Домулло, мо аз хоки Аморати Бухоро ҳастем.

Домулло ба мо муроҷиат карда гуфт:

- Мусофирон, шумо чанд нафаред ва чанд рӯз мешавад, ки дар шаҳри Кобул мусофират меварзед?

Аз ин саволи домуллохатиб маро тарсу даҳшат зер кард ва бо як оҳанги ҳайратовар гуфтам:

— Ҳазратам, мо, мусофирон се нафар ҳастем ва ин субҳи ҳафтумини мусофиратро дар Кобул паси сар мекунем.

Домулло моро ба назди худ даъват карда, баъди вох-

ӯрию пурсупос ҷавони 25-26-солаи афғонро, ки дар пешаш рост меистод, нишон дода, гуфт:

— Ин кас яке аз ходимони Хоҷа Сулаймонбой аст. Он Хоҷаи бузург хеши шумо будааст ва аз ҳамин сабаб ходимашро ба суроғи шумо фиристодааст. Шумо ҳамроҳи ин ходим ба хизмати Хоҷаи бузург равед. Мо дар ҳайрат монда ба ҳамдигар нигариста, ноилоҷ аз думболи ходим ба сӯи хонаи Хоҷа Сулаймонбой равон шудем.

«Охир дар ин диёри бегона мо касеро намешиносем, чӣ тавр хеш пайдо кардем» гуфта, пинҳонӣ аз ходим дар роҳ бо ҳамдигар пичиррос мезадем.

Ба хонаи Хоҷаи бузург расидему ходимонаш моро ба ҳаммом бурданд. Баъди шустушӯй сару либосҳои моро иваз карда, ба меҳмонхонаи зебои пур аз қолинҳои пурнақшу нигор, ки мо дар умри худ ин хелаширо ҳаргиз надида будем, дароварданд. Дар назди мо хон густурданду таомҳои лазизеро гузоштанд. Аз сабабе, ки дер боз чунин таомҳоро нахӯрда будем, мувофиқи иштиҳо тановул намуда, баъд се-чор соат истироҳат кардем. Аз сабаби сарсонӣ саргардонӣ, ки хело монда шуда будем, хобамон бурдааст. Баъди ду-се соати хоб ҳамон ходим моро бедор кард, баҳри намоз хондан вузӯъ намудем.

Баъди адои намози зуҳр (пешин) моро Хоҷаи бузург, яъне Хоҷа Сулаймонбой ба ҳузураш пазируфт. Баъд аз пурсупос Хоҷаи бузург ба мо рӯй оварда, бо як ҳисси таваҷҷуҳ гуфт:

— Эй толибилмони бухорӣ, Шумо одамони Худодод будаед ва дар паси шумо пири комиле ва ё авлиёи бузургест истодааст, ки қосиди хушхабаре ӯ маро огоҳ намуд.

Се рӯз пеш ман хобе дидам, ки пири нуроние дар даст асою дар сар кулоҳи сабз ба ман хитоб када гуфт: «Ҳой Хоҷаи бузург, марди сахою каримӣ, чаро аз ҳоли се толибилми бухорӣ, ки чор рӯз шуд сарсонӣ саргардонанд, хабар надорӣ?» Ба саволаш хостам, ки ҷавоб гӯям ё саволе

диҳам, лекин сад афсӯс, садои азони бомдод маро бедор кард.

Се рӯз мешавад, ки ходимони ман дар растаю бозор ва масҷидҳои шаҳри Кобул шуморо бо нишонаҳои гуфтаи он пири комил меҷӯянд. Шукри Худо, ки имрӯз нишонаҳои он хоби дидаам ба шумо рост омад.

Дар охир Хоҷаи бузург илова кард:

— Эй толибилмони бухорӣ, ба шумо чӣ тавр хизмат кунам?

Мо аз хурсандӣ чӣ гуфтанимонро надониста, аз ҷой бархоста, бо як ҳисси эҳтироми самимӣ таъзимкунон арзи сипос карда гуфтем:

— Хоҷаи бузург, мо дар талаби илм ба ин кишвар омадаем, шумо чӣ хизматеро ба мусофирон раво бинед, мо сипосгузорӣ мекунем.

Аз ин тараҳҳуми Хоҷаи бузург дар чашмони рафиқонам ашки шодӣ ҷорӣ гашт. Хоҷаи бузург ба чашмони рафиқонам нигариста, сар ба пеш афканд, баъди андешаи кӯтоҳе сар бардошта, бо як ҳисси дилсӯзӣ ба мо гуфт:

— Ман ба зиёда аз 1000 нафар толибилмони мадрасаҳои шаҳрҳои Кобулу Қандаҳор ва Ҳирот кӯмак расонида сарпаноҳ додаам.

Хоҷа сарходимро даъват карда фармон дод:

- Дар айни ҳол аз ҳучраҳои мадрасаи калони назди даргоҳи амир барои ин се нафар ҳучраи хубе ҷудо карда, бо сару либос, асбобу анҷоми рӯзгору раҳти хоб таъмин намоед. Ҳар ҳафтае рӯзҳои чумъа як гӯсфандро зинда ба ихтиёри эшон бо қассоб вогузор намуда, ба ҳар яки онҳо маоши ҳафтаина ба миқдори 100 пайса муқаррар намоед. Музди мударрисон ба зиммаи ман – гуфта вай бо мо хайрухуш намуд. Сарходим ду ходимро дар хизмати мо вогузор намуд.

Супоришҳои Хоҷаи бузургро ходимон бо тезӣ иҷро намуданду моро дар мадрасаи калони шаҳри Кобул бо таҳ-

сил фаро гирифтанд. Домулло Наврӯзро устоду мураббии мо таъин намуданд. Ҳамин тариқ, супоришу фармонҳои Хоҷаи бузургро ходимонаш бе чуну чаро, ҳар рӯзу ҳар ҳафта, дар вақташ иҷро мекарданд. Ба шарофати дасти саховатпешаи Хоҷа Сулаймонбойи афғон мо се нафар мусофир дар муддати чор сол дар мадрасаҳои шаҳри Кобулу Қандаҳор ва Ҳирот таҳсили илм намуда ва дар охир бо кӯмаку дастгирии ин марди фозили ҳотамтабиат ба мо муяссар гардид, ки таҳсилро дар мадрасаҳои шаҳрҳои Деҳлию Бомбай ва Кашмир, дар назди олиму авлиёҳои бузурги шӯҳрати ҷаҳонидошта давом дода, соҳиби илму маърифат гардем.

Баъдтар маълум шуд, ки Хоҷа Сулаймонбой яке аз бойҳои калони Афғонистон буда, соҳиби 60 ҳазор сар ғусфанду 12 ҳазор сар асп ва 10 ҳазор уштур будааст. Заминҳои қораму дӯкониҳои зиёди тиҷорати дар Ҳиндустону Эрон ва Арабистон доштааст. Ҷ ҳазор толибилмро ба тарбияи худ гирифта, 30 маротиба рукни панҷуми дини мубини ислом, яъне тавофи Байтуллоҳро ба ҷо оварда, ҳар сол дар Маккаю Афғонистон 1000 сар ғусфанду 300 сар уштурро қурбонӣ мекардааст. Зақоти Хоҷа Сулаймонбой дар як сол 1500 сар ғусфанду 840 сар асп ва 700 сар уштурро, ғайр аз дигар молу амволаш дар бар мегирифт, ки дар вақташ адо мекард. Ӯ аз ин давлати азим мағрур нашуда, ҳамчун инсонии оддӣ, ғамхори یتимону бечорагон буда, панҷ рукни исломро мувофиқи шариати ислом дар вақташ иҷро менамуд. Ӯ хонандаю донандаи Қуръони маҷид буда, шабҳои дароз ба даргоҳи Холиқ ибодат ва муноҷот мекардааст... Ба шарофати кӯмаки ӯ ҳазорон толибилмон соҳиби илму маърифату олиму авлиё гардидаанд. Аз ҳамин сабаб, Худованд дар ҳарду олам ӯро сарбаланд офарид. Илоҳо ҳамаи моро Худованд аз маҳзани ғайбаш имони комил ато кунад, ба нависандаю хонандаю шунавандаи ин номаи мухтасар, аввало авфи гуноҳҳои содиршуда, баъдан тавфиқи дарбандӣ бубахшад, дар охир монанди Хоҷаи бузург, Хоҷа Сулаймонбой сарбаланди ҳарду олам гардонад. Омин.

АЗКИТОБИ «ВАСИЯТИ ПАШ АЗ МАРГ»

АШКИ СЎЗОНИ ПАДАР

*Рафт аз бари ман он бути худкома, чӣ суд?!
Дил кӯфтану даридани чома чӣ суд?!
Ман нома фиристодам, ки маро бар худ хон,
Чун ҳеҷ нахонд он санам нома, чӣ суд?!
Амир Хусрав.*

Нозияву Вафо аз даврони мактабхонӣ ошиқу шефтаи якдигар буданд. Аҷибаш он буд, ки ин муҳаббат дар ниҳоди ҳарду туғён дошт, вале ҳеҷ кадоме аз онҳо ҷуръати изҳор намудани меҳру муҳаббати самими худро намекарданд.

Ҳамин тавр солҳои ҷавонӣ, яъне баҳори лолазори ишқу ошиқӣ сипарӣ мешуду айёми хатми мактабу занги камолот ҳам фаро расид. Дигар тобу тоқати махфӣ нигоҳ доштани шӯълаи ишқи аввали ҷавонию ҷунуниро надоштанд. Вафои пастию баландӣ, талхиву ширинии ҳаётро надида аз он метарсид, ки аз хомӯшии вай истифода бурда, ҷавони дигаре маҳбубаашро ба хеш моил мекунад ва ё медуздад.

Рӯзе Вафо Нозияро дар танҳой дарёфта, бо як ҳаяҷони ҷавонию ногаҳонӣ розу ниёзи меҳру муҳаббати поки худро баён намуд.

- Бо ту зиёд гап намезанам, вале ваъда медиҳам, ки дар аҳду вафо устувор мемонам, ишқи дигареро ҳаргиз ва ҳеҷ гоҳ, то охири ҳаётам қабул нахоҳам кард,

- посух дод Нозия ва табассуми ширини дилтасхиркунанда намуда, ҷониби хонаашон бо шитоб равон гардид.

Ин ҷавоби духтар дар замири қалби Вафо тухми умеду орзуҳои ширинро кошт. Пас аз ин рӯзи вохӯрии ногаҳонии тақдирсозу ҳаяҷонбахшу хурсандиовар Вафо роҳи хонаашонро қариб буд, ки фаромӯш кунад.

Дар назди хонаи Нозия мағозае буд. Вафо, "элак баҳонаю дидор ғанимат", масофаи 3-4 километрро тай карда, дарёи каб-кабуди пуртуғёни Кофарниҳонро гузашта, барои харид ба ин мағоза меомад. Ҳамин ки Нозия бо дугонаҳояш аз хона берун мешуд, Вафои вафодор шабеҳи соя аз пасаш равон мегардид. Онҳо бо ҳам бисёр суҳбат намекарданд, вале ҳамин ишқи безабон низ барои ин ҷавон ҳадяи Парвардигор менамуд. Дидори Нозия ба Вафо руҳу илҳом, қувваю дармон мебахшид ва ҷавон худро савори саманди бахт тасаввур карда, бар баландиҳои қуллаҳои касногузари тахайюлотӣ рангину ширин парвоз мекард, худро дар оянда хушбахттарин инсонӣ рӯйи замин меҳисобид.

Баъди чандин маротиба рафтани волидайнӣ Вафо ба хостгорӣ, ба даргоҳи падари Нозия бо амри тақдири азалии Худованд тӯю сур барпо гардид. Ошиқони чашминтизор як соли ҳаёти ширину рангини худро чун Лайлию Маҷнун гузарониданд. Дар сари сол аз зиндагонии якҷояи Нозияю Вафо тифли нозанини қавипайкари ситорагарме ба дунё омад ва ўро аз шодию хурсандӣ Нормурод ном ниҳоданд. Нор синоними оташ, гармӣ, меҳру вафо аст, ки муроди якҷаю

ягонаи падару модари кӯдакро ифода мекард. Дар баробари ба олами ҳастӣ ворид шудани Нормурод, риштаи ишқу муҳаббати падару модари ҷавон боз ҳам мустаҳкаму устувортар шудан гирифт. Ин зиндагонии хушу хурсандона ҳамагӣ чор сол давом кард. Гӯё дар ҷоми шарбати ширини васли ҳаёти ин ду ҷавони ошиқ заҳри чашми ҳасуде афтод, ки онро талх гардонид.

*Вафо зи мардуми олам маҷӯ, ки бӯйи вафо
Дар ин замонаи пурмоҷаро намеояд.
Ҳазор марҳила дур рафта корвони умед,
Садои пайки диرو з-он ба мо намеояд.*

Абдулло Қодирӣ

Вафо дар Донишгоҳи ба номи М. Ломоносови шаҳри Москва, дар курси охири риштаи муҳандисӣ таълими илм мегирифт, ҳангоми таътили тобистонаю зимистона ба назди зану фарзандаш меомад. Ҳасудон ба Нозия ва падару модари ӯ хабарҳои бардурӯғро меоварданд. Гӯё Вафо дар шаҳри Москва бо русдухтаре бо номи Тамара издивоҷи ғайрирасмӣ карда бошаду аз он зан духтарча ҳам дошта бошад. Ин бӯхтонҳои беасос рӯз то рӯз риштаи муҳаббати Нозияю Вафоро суст карда, ба кандашавӣ наздик меовард. Вафо оиди бӯхтону фитна будани ин суханон дар назди зану падарарӯсу модарарӯсаш борҳо савганд ёд мекард. Онҳо ҳарду пойро дар як мӯза андохта мегуфтанд: "Не, ту хиёнат ба зану фарзандат кардӣ! Дигар ҳақ надорӣ зану фарзанд гӯӣ! Ҷавоби Нозияро деҳ! Ӯ бо ту зиндагонӣ кардан намехоҳад!".

Ин моҷарову муаммои сарбаста се моҳ давом кард. Шаб, соатҳои тахминан 12:00 буд, ки тақ-тақи дарвозаи Вафо баланд шуд. Модари Вафо: "Во аҷабо! Дар ин нимаҷаб садо додани дарвоза хосияти хуб надорад", - гӯён аз ҷой бархест ва ба тарафи дарвоза равон шуда, хитоб карда гуфт:

- Кистед? Тенҷӣ ҳаст? Шумо кистед дар ин нимаҷаб?

- Дарро кушо! Мо дӯстони писарат ҳастем. Ба Вафо кори ниҳоят зарур дорем!

Кампири содда занҷири дарвозаро кушод. Яку якбора чор нафар ниқобпӯш ворида ҳавлӣ гардида, бо паси даст кампирро ба як тараф тела доданд. Ҷавони ниқобпӯши аз ҳама охир ворида ҳавлишуда овозашро дигаргун карда, оҳиста гуфт:

- Кампир, Вафо аз мо қарздор аст. Бо ӯ каме сӯҳбат дорем. Баъд аз як-ду соат ӯро соқу саломат бармегардонем. Агар ба ягон ҳамсоя ва ё милиса хабар диҳӣ, Вафоро дигар абадӣ намебинӣ! Фаҳмидӣ?!

Кампири бечора имҷаб бо Вафо танҳо буд, писарони дигараш яке дар Федератсияи Русия ба мардикорӣ ва дигаре бо занаш ба хонаи модарарӯсаш, ба деҳаи Чорбоғ рафта буданд. Кампир гӯё гунгу кару кӯр шуда буд, ки чизеро намедиду намешунид. Ҳарчанд кӯшиш мекард, ки садо баланд карда, аз ҳамсо-ягон имдод талаб кунад, наметавонист. Тарсу ҳарос ба лабони кампири мушти пар гӯё қуфли хомӯшӣ зада буд.

Чорнафарон бо як чусту чолокӣ дар бистари хоб дасту бозу ва даҳони Вафоро баста, кашола карда оварда, дар бордони "Мерседес" бор карда, ғайб за-

данд. Баъд аз соате кампири Фарзона каме ба ҳуш омад. Садои ниқобпӯше, ки бо ӯ оҳиста гап мезад, шинос менамуд. Гӯё ин овозро борҳо шунида бошад. Ӯ худ ба худ фикр мекарду дарун ба дарун зор-зор мегирист. Ҳар гоҳе меҳост, ки садо баланд карда, атрофиёро ба имдод даъват намояд, овози ниқобпӯш дар гӯшҳояш садо медод, ки гуфта буд: "Агар аз ин ҳодиса ба касе хабар диҳӣ ва ё садо баланд кунӣ, дигар Вафоятро ҳаргиз намебинӣ!".

Модар дар ғами чигарбандаш сарашро ба санг мезад, менолид ва садо баланд намекард, ки ба Вафояш балое нарасад.

*Афтод намози шому ёр аз ман дур,
Ман мурғи харобеву баҳор аз ман дур.
Ғам чун гузаронам, дили зор аз ман дур,
Шаб чун гузарад, сабру қарор аз ман дур.*

Модари зор чун мурғи пойсӯхта ними шаб дар атрофи ҳавлӣ нолону гирён чарх мезаду чашм аз дарвоза намеканд. Ӯ умед дошт, ки замоне фарзандаш бармегардад ва аз ҳамин сабаб бесабрию беқарорӣ карда, интизорӣ мекашид.

"Мерседес" дар соҳили рости дарёи Кофарниҳон, поёнтар аз деҳаи Тангаӣ қарор гирифт. Чорнафарон бордони мошинро кушода, Вафоро чун гӯсфанди дасту пойбаста аз бордони мошин фароварданд ва ба лату кӯб сар карданд. Вафо нахустин зарбаи пойро ба даҳону бинияш ҳис кард. Хуни сурхи ялаққосӣ аз зери панҷаҳояш шорид, зеро ӯ барои муҳофизати хеш бо дастонаш даҳону бинияшро медошт. Дар ҳамин

вақт аз самти муқобил рӯшноӣ ва баъд аз он чароғак давразанандаи сурху сабзи мошин намудор гардид. Чорнафарон аз ин шикори бебарор ба тарсу ҳарос афтода, чӣ кор карданашонро надоништа, яке ба дигаре садо баланд карда гуфт:

- Ботур, гурехтем, милиса омад! Кампир хабар додааст!

Онҳо Вафои дар хоку хун оғӯштаро ба ҳоли худ монда, барқвор ба мошин савор шуда, фирор карданд. Мутаассифона, чархи мошини наҷотбахш дар ҷӯйча дармонд. Нафароне фаромада, дергоҳ мошинро ба пешу қафо тела доданд. Аз ноомади кор мошин на ба пеш, ба тарафи Вафо, балки баръакс, ба ақиб баромад. Онҳо чизеро пайхас накарда буданд. Вафо ҳис кард, ки агар инҳо милиса бошанд, ўро наҷот дода метавонанд. Агар милисаҳо баргарданд, он чор нафар ниқобпӯш ба суроғи ў бармегарданд. Дар вақти садо баланд кардан ва номи яке аз онҳоро ба забон овардани рафиқашон Вафо аниқу равшан донист, ки он қотилон киҳо ҳастанд. Ў аз таъсири мушту лагади ин қотилон маҷоли фирор ва ҳатто роҳ рафтани надост. Вафо садояшро баланд карда, имдодталабона гуфт:

- Ёрӣ диҳед! Ёрӣ диҳед!!!

Мошин истод ва нафароне чароғак дар даст ба сӯяш дав-давон омаданд. Шахсе садо баланд карда гуфт:

- Ту кистӣ? Магар ҳамон говдузд ту нестӣ, ки мо ду шаб инҷониб думболагираш мекунем?

Чароғак рӯйи Вафоро чун рӯз равшан мекард. Хун даҳону бинӣ ва рӯю дастони Вафоро суп-сурх

карда буд. Яке аз милитсионерон оҳиста гуфт:

- Рафиқ майор, ин говдузд нест! Ман ўро мешиносам.

Аз ин суханон Вафо ба худ омад, вале дар торикӣ соҳиби садоро намедид. Бо ҳаяҷон гуфт:

- Шумо кӣ ҳастед?

Майори милиса барои санҷиши дуруст будани сухани он милиса чароғро ба рӯйи ӯ дошт. Дар рӯшноӣ Вафо ўро шинохт ва гуфт:

- Рустам, ин туй?!

Дар ҳақиқат, Рустам ду сол пас аз Вафо мактаби миёнаро хатм карда буду дар ҳамсоияи онҳо зиндагонӣ мекард. Вафоро ба беморхонаи марказии шаҳри Ваҳдат оварданд. Баъди муоинаи тиббӣ ҷароҳатҳои ўро дорую дармон карданд ва соати панҷи саҳар ба хонашон оварда монданд. Модари беқарору чашминтизор захмҳои фарзандро дида, қариб буд ки беёд шавад ва шукри онро мекард, ки фарзандаш зинда баргаштааст. Фарзандашро дар оғӯш гирифта, доғҳои сиёҳу кабудгаштаи сару рӯйи Вафоро бўсида, талх-талх мегирист.

Таҳлилу тафтиши кормандони шуъбаи корҳои дохилӣ қариб як моҳ давом кард. Вафо сир бой намеод. Ҳатто сирашро ба модари ғамхор ҳам намегуфт. Ў яқину аниқ медонист, ки сабабгори ин ҳодисаи мудҳиш ёри тундхӯю бадрашкеш, модари ягона фарзандаш Нозияи бадкирдор аст. Вафо зери лаб мегуфт:

*Эй тундхӯ, биё, ки дил оинаҳо шикаст,
Дар ҳалқаи шухӯд, вале бесадо шикаст.
Бар мулки хеш ҷумла ғарибему бепаноҳ,*

*Садҳо умед дар дили мо, эй Худо, шикаст...
Омад ба танг сина дар ин чорсӯи бахт,
Руҳам ба рӯзи марг қазои азо шикаст.*

Вафо ду нафари оншабаро ба хубӣ шинохт, яке Ботур, бародари калони Нозия ва соҳиби овоз рақибӣ деринаи ӯ Сафо буд, ки солҳо ошиқу шайдои Нозия буд. Сафо аз моҷарои байни Вафою Нозия хабардор шуда, барои ба мақсади деринаи худ расидан аз ҳама гуна ҳилаю найранг истифода мебурд.

ШИКАСТИ ИШҚИ АВВАЛ

*Ҷонон ҳама тухми бедодӣ кошт,
Ғамҳои ҷаҳон бар дилу ҷонам бигузошт.
Нокарда ба рӯи ман ҷафое нагузошт,
Бо ин ҳама дӯсташ ҳамебояд дошт.*

Амир Хусрав.

Вафо "Қобуснома"-и Унсурулмаолии Кайковусро борҳо дар бораи ишқ варзидану андар зан хоستان хонда буд ва гуфтаҳои он ҳазрат дар гӯшҳояш садо медод: "Ва бидон, ки занон аз рашк ба ғайрат мардонро бисёр ҳалок кунанд ва низ тани худро ба камтарин касе диҳанд ва аз рашку ҳамийят бок надоранд... Ва агар рашк намоӣ, аз ҳазор душман душмантар бувад. Ва аз душмани бегона ҳазар тавон кард ва аз вай натвон..."

Наход Нозияи ӯ ҳам рашк карда бошаду бо камтарин инсон, яъне ҳарифи деринааш Сафо ишқварзӣ кунад?! Ин фикру андешаҳои носавоб чун гургони

гуруснаи хунхор дилу ҷигари Вафоро тамоми шабу рӯз бераҳмона талаю тороҷ мекарданд. Ё харобу хаста менамуд, ранги рӯйи суп-сурхаш пажмурдаю заъфарон гашта буд. Чӣ кор карданахро намедонист, ба маслиҳату насиҳат ниёз дошт, аммо намехост, ки касе аз сирру савдоаш бохабар шавад. Дар баҳри бека-нори ин фикру хаёл киштии андешаҳояш шино мекард.

Садои азони бомдодӣ риштаи тахайюлоташро канд. Шитобон вузӯ карда, ба сӯйи масҷид равон шуд. Баъди адои намоз дергоҳ ба даргоҳи Худованди муш-килкушо муноҷот намуд ва дасти дуо бардошт. Аз Худованд талаби онро мекард, ки дӯстиву рафоқат дар хонадонаш барқарор гардад. Баъд аз ибодату дуо бо сад фикру хаёли ваҳмангез ба хонаашон наздик шуд ва даст дароз карда, хост дарвозаро кушода, дохили ҳавлӣ гардад, садою мағали занонае ўро боздошт. Шитоб накард, гӯш ба садо дод. Ин овози модарарӯсаш кампири Ҳиҷрон ва занаш Нозия буд. Нозияву модараш паст наомада, чун гургони гурусна ба кампири Фарзона таҳдид карда мегуфтанд:

- Аҷуза, ту худат ба Вафо маслиҳат додӣ, ки зани урусӣ бигирад. Ўро бигӯй, ки ба хубӣ ҷавоби маро диҳад, вагарна сад ҷон дошта бошад, аз дасти бародарони ман ҷон ба саломат бурда наметавонад.

Бори дигар ба гуфтаҳои Унсурулмаолии Кайковус Вафо тан дод, ки ин зани аз рашк девонагашта ба ҳар кори пасту зишт қодир аст. Дар ҳақиқат он шаб бахт ба рӯйи Вафо хандиду мошини милисаҳо пайдо шуд, вагарна...

Оҳиста дарро кушода, ворида ҳавлӣ шуд ва бо як

оҳанги гарму нарм гуфт:

- Модарҷон, чӣ гап аст, тенҷӣ, аммаам чӣ мегӯяд?

Модару духтар интизори ҷавоби кампири Фарзона нашуда, ба ҳуҷум гузашта, бо ҷаҳру ситеза ҳарду бо як овоз, гӯё суруди хори умумиро месароиданд, ки мегуфтанд:

- Амма-паммат нест! Сар деҳ! Сар деҳ! Талоқ кун, баъд ба пеши Тамараат ба Самара баргард!

Вафо ҳарчанд зорию тавалло мекард, онҳо гӯш накарда, якранг "суруд" мехонданд. Дар охир Вафо дар назди он ду зани бераҳм зону зада, ду даст пеши бар гирифта гуфт:

- Эй беинсофон, ман аз Нозия фарзанд дорам. Ҳолу аҳвол ва тарбияи Нормурод чӣ мешавад?

Онҳо гуфтанд:

- Ту, сакалту, зану фарзанд надорӣ! Зани ту Тамара, фарзанди ту Наташа аст!

Вафо савганд ба исми Худову Қуръон меҳӯрду мегуфт:

- Ин ҳама тӯҳмату бўҳтон аст. Ман дар Маскав меҳонам, ягон хел зану фарзанд надорам. Тамараю Наташа кист, ман намедонам. Мумкин ин бўҳтону ҳилаю найранги Сафо бошад?!

Дар баробари номи Сафоро ба забон гирифтанд модару духтар ба Вафо ҳуҷум карданд. Бо нохунҳои тези ханҷармонанд Нозия сару рӯи Вафоро хуншор кард ва кампири Ҳичрон пероҳани сафеда намозхонияшро дар пайкараш пора-пора намуд. Бо ин ҳама разилию пастӣ, ҷабру ҷафо Вафо шитоб намекард, сабр мекард ва аз таги дил ба даргоҳи Худо дуо мекард, ки дар қалби аз васвасаи шайтон оташгириф-

таи онҳо раҳму шафқатро пайдо кунад, то ки боиси хонавайронияш нагарданд.

Дили модари зор, Фарзона, ба ҳоли фарзанди собиравш сӯхт ва хост онҳоро аз писараш дур кунад. Дар ҳамин вақт кампири Ҳичрон, ки хеле боқувват буду сари чор шавҳарро кайҳо хӯрда буд, аз мӯйҳои сари кампири Фарзона дошта, дар атрофаш ду-се маротиба давр занонд ва ба чуқуриё, ки барои об баровардан канда буданд, ҳаво дод. Кампири Фарзона сарозер ба чуқури афтод. Вафо ҷаҳида модарашро бардошт, сари ӯ овезон буду аз ду кунҷи лабонаш хун ҷорӣ шуд.

Ин ҳолати даҳшатовар ҷилави аспӣ сабру тоқати Вафоро аз дасташ раҳо кард. Ӯ бо овози баланд дод зада гуфт:

- Эй аблаҳҳо! Ҳар кори бадеро раво мегидед дар ҳақи ман, сабр мекардам! Аммо шумо ба дилу ҷиғарам, модарам дастдарозӣ кардед. Ҳаргиз ва ҳеҷ гоҳ шуморо бахшида наметавонам. Нозия, туро сад талоқ кардам, фаҳмидӣ!

Модару духтар аз ин кори кардаашон садҳо бор пушаймон шуданд. Ба ҳоли зори онҳо шайтон, ки васваса карда буд ва ба мақсад расид, қоҳ-қоҳзанон меҳандид. Бо тарсу даҳшат онҳо хонаи Вафоро тарк карданд. Кампири Ҳичрони дар дому васвасаи шайтон афтода, калашҳояшро фаромӯш карда, пойи бараҳна аз паси духтараш лангону ғалтон гурехта рафт.

*Аз худ хабарам нест, ки ҷаҳон ба барам нест,
В-андар забари ишқ ба ҷуз ҷашми тарам нест.
Оинаи сидқ аст ба меъроҷи таҷаллӣ,
Дар роҳи вафо вусъати азми дигарам нест.*

Кампири Фарзона як ҳафта дар бистари беморӣ хоб кард. Духтурон ўро табобат карданд. Вафо ва модараш аз ҳодисаи рӯйдода ба касе сир бой наметоданд. Вагарна, агар ин ҳодиса ошкор мегардид, Нозияю модараш ва бародаронаш дар кунҷи маҳбас мепӯсиданд.

ҲИЛАВУ НАЙРАНҒИ НАВБАТӢ

Хабари Нозияро талоқ додани Вафо, чун боди сабо, ба гӯши Сафо расид. Ў аз хурсандӣ гӯё болу пар баровард. Охир нақшаи кашидаи кампири Ҳичрон ва Сафою Нозия акнун ҷомаи амал мепӯшад. Ошиқони дерин пас аз интизориҳои тӯлонӣ ба мақсад мерасанду аз висоли ҳамдигар коми дил меситонанд. Бо маслиҳату машварати Нозияю модар Сафо занаш, Наосудаи бечораро бо ду тифли бегуноҳ, Тоҳиру Зӯҳро ба хонаи модарарӯсаш бурда монд. Як моҳи расо ба суроғи онҳо нарафт. Дар давоми ин як моҳ ҳамчун хонадомод дар хизмати модару бародарони Нозия заҳмат мекашид.

Рӯзе Нозияю модараш Сафоро даъват карда гуфтанд:

- Сафо, занатро талоқ деҳ ва худатро бедумча куну биё дар хонаи мо зиндагонӣ кунед. Баъд фикр карда мебинем.

Ишқи Нозия Сафоро чунон гулу гумроҳ карда буд, ки ў дигар фикри зану фарзандро карда наметавонист. Нозияю модараш Сафоро ҳамчун лухтак, робот ва манқурт кор мефармуданд ва истифода мебур-

данд. Агар онҳо ба Сафо фармон медоданд, ки фалон касро қатл кун, ӯ рад накарда, иҷро мекард. Ба қавли занони кӯча, Сафоро гармию ҷоду карда буданд, ки чун гӯсфанди роҳгумкарда ба кадом тарафе ишора мекарданд, ба ҳамон тараф мерафт. Гӯё шоир дар ҳақи Сафо гуфта бошад:

*Ҳар рӯз ба кори ишқ шӯридатарем,
Ё Раб, чи расвошудаи дарбадарем.
Сад ҷома кунем пора дар бадномӣ,
Як пироҳане ба некномӣ надарем.*

Сафо шабу рӯз фикру андеша мекард, ки чӣ хел ва чӣ тавр аз зану кӯдаконаш ҷудо шавад. Орзуи висол ӯро сокини майхона гардонда буд. Сафои ширамаст дар боғи Исмоили Сомони шаҳри Ваҳдат бо фикру ҳаёли висоли Нозия қадам мезаду ин рубоии Амир Хусрави Деҳлавиро замзама мекард:

*Ҳаргоҳ, ки ёди рӯйи хуби ту барам,
Дар боғ равам, бар гули насрин гузарам.
В-аз ҳасрати он чашм, ки рафт аз назарам,
Дар пеш ниҳам наргису хуш менигарам.*

Дар ҳамин вақт касе аз китфаш дошта гуфт:

- Ҳа, маҷнунӣ асри ХХI! Ин қадар ошиқӣ шайдо шудед!

Сафо ба ақиб нигариста, дар бараш бародари Нозия, Ботурро дид. Ботур ҳам маст буд. Дар урфият мегӯянд: "Дузд дуздро дар шаби тор мешиносад", дар ҳақиқат, Ботуру Сафо ҳамхислат буданд. Ҳарду ба

тарабхонаи "Табассум" рафтанд. То соатҳои даҳи шаб нӯшиданду рози дил гуфтанд. Ҳарду масту аласт баҳс мекарданд. Дар охир Ботур бо занаш савганд ёд кард ва ба Вафо гуфт, ки агар ҳамин шаб рафта, занашро се талоқ кунад, пагоҳ Нозияро ба никоҳи ӯ медарорад. Хоҳед, дар хонаи мо, нахоҳед, хонаеро иҷора гирифта, зиндагитонро ба роҳ монед.

Ақрабаки соат ба 12-и шаб наздик мешуд, ки дарвозаи модари Наосударо касе бо санг сахт-сахт кӯфт. Наосуда бо модар, як бародари ноқисулақл ва ду тифлаш зиндагонӣ мекарданд. Падараш кайҳо фавтида буду ду бародараш - яке муҷарради 20 сола, дигаре соҳиби ду фарзанд ва 26 сола, ки барои қути лоямӯти модару зану фарзандонашон нахустин маротиба озими Федератсияи Русия шуда буданд. Пас аз шаш моҳи ҳиҷрат қасади ҳарду муҳоҷири ғариби гулгункафанро ба ватан оварданд. Модар дар ғами ҷигарбандон ниммурдаю нимзинда, чун кирми лойхӯрак печу тоб меҳӯрд. Ӯ дигар қуввату дармони ягон хел ғаму дарди дигарро надошт. Наосуда хислату рафтори шавҳарашро хеле хуб медонист ва ҳис кард, ки Сафо маст шуда омадааст. Бо тарсу ларз дарвозаро кушод. Сафо ғур-ғуркунон гуфт:

- Канӣ модарат? Кӯдакон куҷоянд?

Наосуда ларзону гирён зорию илтиҷо карда гуфт:

- Сафочон, садҳо илтимос, ба модари дилу ҷигарсӯхтаам нарас ва чизе нагӯй, ӯ тобу тоқати ҳеҷ чиз надорад, ҳалок мешавад, кӯдакон метарсанд.

Тоҳиру Зӯҳро дар ин ҳолат чандин маротиба аз падарашон шаппотии обдор хӯрда буданд, аз ҳамин сабаб онҳо бо шитоб дар таги домони модаркалони

захминашон пинҳон шуда, пичиррос зада, дир-дир ларзида мегуфтанд:

- Эй Худоё, дадам маст омад. Кошкӣ тезтар хобаш барад, ки мову модарамонро назанад.

Сафо калавида-калавида ба назди кампир омад ва дергоҳ чун дарранда ғурриш карда гуфт:

- Эй кампир, духтари қоқи пӯсту устухонатро се талоқ кардам! Дигар ӯ ва кӯдаконаш ба ман даркор нестанд! Ман зани дигар мегирам! Рафтам! Ла-ла-ла...!

Сафо калавида-калавида аз дарвоза берун шуд ва аз берун як лағад ба дарвоза зад. Бо забони ним русию ним тоҷикӣ дашном дода, вою додгӯён ғайб зад. Модари Наосуда ба як нуқта дуру дароз нигариста, фақат милак мезад, чизе намегуфт. Ӯ дар ғаму дарди ҷигарбандони ғурамаргаш банд буд, дигар парвои ягон кори дунё надошт. Фақат мегуфт:

*Фарзанд, агар аз ҷафои ту хоҳам мурд,
Ҳам дар талаби ризои ту хоҳам мурд.
Гар ман зиям, ба меҳри ту хоҳам зист,
В-ар мемирам, барои ту хоҳам мурд.*

Ғаму дарди айём кайҳо ҷисми ӯро куштаю ҷонашро монда буд. Ҷабри фалак ҳамин аст, касеро барои хушбахтии хеш бадбахт кардӣ, ҳеҷ гоҳ ту худ хушбахт нахоҳӣ шуд. Баъд аз се рӯз Нозияю Сафо ақди никоҳ баста, гӯё "хушбахт" шуданд ва Вафою Наосуда бошанд, тарки ёр карда "бадбахт" гардиданд. Тақдиру қисмати азали бар сари фарзанди одам ҳар он чӣ хушбахтию бадбахтӣ меорад, ҳамааш оҳиста-оҳиста

чун абрҳои сиёҳу тираи баҳорӣ бо мурури замон аз пеши назар мегузаранд.

Аз миён солҳои зиёд сипарӣ шуд. Вафо Донишгоҳи ба номи М.В. Ломоносовро бо дипломи сурх хатм карда, афсари баландрутбаи Горди Миллӣ шуд ва бо духтари паричеҳрае бо исми Садоқат ақди никоҳ баста, хонадор шуданд. Аз зиндагонии якҷоя соҳиби се нафар фарзанд шуданд. Нозияю Сафо ҳам аз зиндагонии якҷоя соҳиби ду фарзанд гардиданд.

Модари Наосуда дар ғаму дарди фарзандонаш аз хӯрду хӯрок монда, чун чӯб хушк шуд ва фавтид. Бори зиндагӣ ба дӯши Наосуда афтод. Ў дар хонаи аз падару модар меросмондааш аз уҳдаи хӯрондану пӯшондани бародари маъҷубу ду нафар тифлаш ба-ромада наметавонист. Аз ҳамин сабаб кӯдаконро бо қарори раиси шаҳри Ваҳдат аввал ба хонаи кӯдакони шаҳри Душанбе ва баъд ба мактаб-парваришгоҳи ҷумҳуриявӣ фиристоданд. Наосуда аз ҳисоби хизматаш дар хонаи ҳамсоягону бозор худу бародари бемору маъҷубашро меҳӯронд. Ў аз субҳи содиқ то намози шомӣ торик барои пайдо кардани қути лоямӯте заҳматҳои сангин мекашид.

КАШИШИ МЕҲРИ ФАРЗАНД

*Ғамҳои туро, ки пеши кас накшудам,
Хун шуд дили ман, ба гиря берун додам.
Дур аз ту чӣ гӯям, ки чиҳро мебинам,
Акнун, ки зи дидани ту дур афтодам.*

Вафо, ки даст ба домони илму маърифат зада буд,

оқибат соҳиби мансаби калону молу амвол, хонаву дари бодабада ва хусусан, маҳбуби дили одамони мӯҳтоҷу яккаву танҳо ва ятимон гардида буд. Ӯ дар давоми солҳои зиёд ҳар моҳ ба фарзанди қисмат аз ӯ зиндаҷудо кардааш Нормурод хӯрока, либоса ва маблағҳои калон мефиристод. Вафо шаб дар хоб, рӯз дар бедорӣ дар ёди Нормурод буд ва орзу дошт, ки бо ӯ вомехӯраду бегуноҳии хешро исбот мекунад. Охир ӯ ба синни 16-солагӣ қадам мемонад. Бояд хубро аз бад, сиёҳро аз сафед фарқ кунад. Афсӯс, сад афсӯс, ҳар он чизе, ки Вафо барои Нормурод мефиристод, Сафою Нозия пинҳон карда, дар бораи хислатҳои бади Вафо қиссаву ҳикоя ва афсонаҳои бардурӯғ мебофтанд. Аз таъсири ин суханони ноҳақ майнаи Нормурод заҳролуд гардида, нисбати падари ҳамхунаш дар дилаш кинаву нафрат мепарварид. Ӯ падарандарро падари асосии хеш медонист. Охир одам ҳайвонро ба воситаи сухан ба рақс медарорад.

Рӯзе Вафою бародараш Валӣ ба бозор омаданд ва мевачот хариданд. Дар вақти бо тарозу бар кашидани мева писарбачаи сабзинаи қоматбаланди дар дасташ борхалтаҳои зиёде ба онҳо илтиҷоомез муроҷиат карда гуфт:

- Ақсон, мана ин борхалтаро гиред, ман боратонро то пеши мошин мебарам, бар ивазаш ҳамагӣ як сомонӣ диҳед.

Чашми Вафою Валӣ ба писарбача афтод. Онҳо дуру дароз ба ҳамдигар чашм дӯхтанд. Овоз, қаду қомат, абрӯю бинӣ, лабу даҳон, имову ишораи писарбача ба Вафо монанд, як себи дукафон буданд. Валӣ гуфт:

- Майлаш, бачачон, ба мо ёрӣ деҳ, муздашро ме-
диҳем.

Дили Вафою Валӣ дар қафаси сина чун мурғони
ба ҳаяҷономада гурс-гурс метапид. Валӣ ба барода-
раш чашмак зада гуфт:

- Шинохтӣ?

Вафои ба ҳаяҷономада дар обу арақ ғӯтида, ши-
тобон калла зада гуфт:

- Бале, бале, Валиҷон, шинохтам! Ин дилу ҷигар,
хуни равони ман, Нормуроде хору зори салафанфур-
ӯши ман аст.

Дар як лаҳза ашк дар чашмони сиёҳи Вафо ҳалқа
зад ва ба бари рӯяш ҷорӣ шуда, ба пероҳани сафеди
афсарияш чакид. Валӣ ин ҳолатро дид ва бо оҳанги
таассуф гуфт:

- Вафоҷон, имрӯз чӣ вохӯрии ғайричашмдошти
аҷоибу ғароиб. Як ба Нормурод нигаред, шабеҳи
шумо аст, ҷавонию наврасии падарашро сад фоиз
ба худ мерос гирифтааст.

Аз нигоҳу имову ишораи ин ду ҷавонмарди харид-
кунанда Нормурод дар аввал ҳайрон шуд ва сонӣ
чизеро ҳис кардагӣ барин, ба симою сурати онҳо бо
диққат нигариста, гуфтаҳои модар ба ёдаш омад: -
"Падарат афсари баландрутба аст, сару либоси аф-
сарӣ ба ӯ мезебад, аммо одами хуб нест. Моро аз
хонааш ронд ва туро зиндаятим кард. Дар Русия зану
фарзанд дорад". Наход ҳамин одами хушқаду қомат
ва хушгуфтору хушрафтор падари ман бошад?! Не!
Не, ҳаргиз ин падари ман нест. Падари ман одами
бадгуфтору бадрафтор аст. Дар бораи корҳои баду
носавоби ӯ борҳо падару модарам гуфта буданд. Бо

ҳамин фикру хаёл чӣ тавр вақт гузаштааст, надонистанд. Дар як они воҳид ҳамаи он меваҷоту сабзаваҷотро харида, ба тарафи мошини дар тафаққуфгоҳ гузоштаи Вафо равон шуданд. Дар роҳ Валӣ пурсид:

- Бачаҷон, дар синфи чандум мехонед?
- Даҳум!, - кӯтоҳ ҷавоб дод писарбача.
- Шумо дар куҷо зиндагонӣ мекунед?
- Дар кӯчаи Абдурахмони Ҷомӣ!

Аз ин саволҳои Валӣ симову сурати писарбача тағйир ёфт. Қариб буд, ки борхалтаҳоро партофта, фирор кунад. Он чи, ки дар қалби кӯчаки ин кӯдак мегузашт, Вафо ҳамаи онро аз рӯйи таҷриба ва меҳри падарӣ мехонду медонист. Аз ҳамин сабаб даст дароз карда, аз бозуи Валӣ дошта, зер кард ва ишора кард, ки кӯдакро ба ҳоли худаш гузорад, зеро ки майнаи ӯро солҳост, ки заҳролуд кардаанд. Мумкин, ӯ падари асосиашро дидан замон ба ҳаяҷон омада, аз тарс ва ё бадбинӣ ба ягон беморӣ гирифтор шавад. Валӣ хомӯш шуд, зеро ки мақсади бародарашро пурра фаҳмид.

Борхалтаҳоро дар бордони мошин гузоштанд. Писарбача музди меҳнаташро талаб накарда, хост баргардад. Дар ҳамин вақт Валӣ ба ӯ хитоб карда гуфт:

- Бачаҷон, ҳаққи хизмататонро намегиред?

Ӯ ба худ омада, дар ҷояш истод ва ба тарафи онҳо баргашта, сар ба пеш афканда, чизе гуфтани буд, аммо ҷуръат накард. Вафо як 100-сомониرو ба кисаи пеши куртааш хост андозад. Писарча ба ҳолати рад даст афшонд ва аз кисаи шимаш се яксомонӣ бароварда гуфт:

- Ако, бақия надорам.

Валӣ гуфт:

- Бақия даркор нест. Гир, ин музди ҳалоли хизмати шумо аст!

Писарча гарданаширо қач карда гуфт:

- Не, акоҳои ғамхор, ин музди ҳалоли ман нест, музди ҳалоли ман як сомонӣ ҳаст. Мо дар ин бора пеш аз хариди шумо шартнома баста будем, ки ба ивази як сомонӣ ба шумо хизмат мекунам.

Хулоса, Вафою Валӣ ҳарчанд зорию тавалло карданд, писарча ғайр аз як сомонӣ дигар ягон маблағи онҳоро қабул накард. Бо ҳамин онҳо бо ҳамдигар видоъ карда, писарча барои давоми кораш ба тарафи бозор, Вафою Валӣ ба сӯи хонашон раҳсипор гардиданд. Ин вохӯрии тасодуфӣ барои Вафо ниҳоят вазнину гарон афтод. Хоб аз чашмонаш фирор кард. Шабу рӯз дар ёди Юсуфи гумкардааш ҳамчун Яъқуби пири ҷабру ҷафокашида беқарорӣ мекарду ғамгину гирёну нолон буд ва мегуфт:

Чашм аз рухи ту ҷойи дигар натвон бурд,

Савдои ту аз сина бадар натвон бурд.

Бе рӯйи ту мебарам ба сар умри азиз,

Зоеътар аз ин умр ба сар натвон бурд.

Вафо шабу рӯз дар ҷустуҷӯи дидори фарзандаш буд. Ӯ ба мактаб, ба хонаи Сафою Нозия бо ҳамроҳии Валӣ борҳо омада, хоҳиш кард, ки бо фарзандаш ақаллан моҳе як маротиба вохӯрда, муошират кунанд. Онҳо ин хоҳиши Вафоро борҳо рад карданд. Дар охир ихтиёро ба Нормурод ҳавола карда гуфт:

танд, ки агар писарбача хоҳад, бо падараш вохӯрад, гар нахоҳад, рад кунад.

Дар ҳузури чандин одамони бонуфуз ва бо иштироки Вафою Сафо Нормуродро пурсиданд:

- Меҳоҳӣ, ақаллан моҳе як маротиба бо падарат Вафо вохӯрӣ? Ў барои ту ҳамаи дархости дилатро муҳайё карда, ба мактабҳои олии ҷумҳурӣ ва ё хориҷа бурда, дохил мекунад, ту чӣ мегӯӣ?

Писарбача ба тарафи падар бо қавоқи овезон нигарист ва сипас падарандарашро нишон дода гуфт:

- Падари ман ҳамин кас, - ва Сафоро ба оғӯш кашида, аз ду бари рухсораш бӯсид.

Шахси холисе пурсид:

- Ҳоло падарат Вафо барои ту ғамхорӣ мекунад. Аз хурдӣ то ба имрӯз, 16 сол инҷониб хӯрондаю пӯшонда истодааст, агар шуду гардиши фалак ўро мӯҳтоҷу ниёзманди ту гардонд, парасторияшро иҷро мекунӣ ё не?

Нормурод гуфт:

- Боз мегӯям, ки не, не, ҳаргиз бо ў вохӯрдан на-меҳоҳам!

Дунёи равшан дар як миҷа задан дар назди чашмони Вафо ба шабистони зулмоти торик табдил ёфт. Ў оҳи сӯзноке аз дилу ҷигари сӯхтаву чок кашида, аз ҷояш рост хест ва бо ду дасташ сарашро дошта гуфт:

- Шуд, шуд, ин бачаи маро чунон афсун кардаанд, ки ҳеҷ як насиҳат ба ў таъсир намекунад.

*Аз ҷаври ту шодон нанишастам ҳаргиз,
В-аз боғи рухат гуле начидам ҳаргиз.*

*3-ин гуна, ки кӯр кардӣ аз гиря маро,
Ҷони ту, ки рӯйи ту набинам ҳаргиз.*

*Гуле, ки бӯй надорад, чаман ба ӯ ҳайф аст,
Шахсе, ки фаҳм надорад, сухан ба ӯ ҳайф аст.*

Писарҷонам, орзую умеди чандинсолаи дили маро шикастӣ. Ҳамон вақте, ки падар шудӣ, баъд ба қадри падар мерасӣ. Ман туро оқ намекунам, аммо розӣ ҳастам, ки ному насаби падарандаратро ба худ гирӣ.

Вафо қаламу коғаз гирифта, розигӣ дод, ки ному насаби Нормуроди Вафо бо Нормуроди Сафо иваз карда шавад ва худ бо ду даст рӯяшро пинҳон кард. Қатраҳои ашки сӯзон аз байни ангуштонаш ба замин меҷакиданд. Ӯ дигар қуввати рафтор надошт, худро дилшикастатарин, таҳқиршудатарин инсони рӯйи замин меҳисобид. Дар як лаҳза ранги рӯяш пажмурдаву зард гашта буд, тез-тез оҳи сӯзнок мекашид, гӯё аз дилу ҷигари сӯхтааш дуд фаввора мезад.

Аз ин ҳолати ба сари Вафо омада одамони дар ҷамъомад буда низ таассуф хӯрда, ашк резонданд. Вафо дар сари ҷамбараки мошин кӯдаквор мегиристу Валӣ ўро дилбардорӣ мекард. Ӯ садо баланд карда гуфт:

- Эй Нормурод, агарчӣ бо санги бадғуҳар шишаи диламро шикастай ва дар ҳузури дӯстону душманон шармсорам кардаӣ, бо ин ҳама туро дидан меҳоҳам, дӯстат медорам.

*Ҳарчанд, ки аз ту сад ҷафо хоҳам дид,
Ҳам дар ту ба сад гуна ризо хоҳам дид.*

*То дил бошад, ҳамин туро хоҳам хост,
То дида бувад, ҳамин туро хоҳам дид.*

Дар баробари ба хона расидан, ҳарорати бадани Вафо баланд шуд. Се шабонарӯз дар хона бистарӣ гардид, аммо саломатиаш рӯз ба рӯз вазнин мегашт. Фишори хунаш паст намешуд. Оқибат ўро дар беморхонаи марказии шаҳри Ваҳдат, дар шўъбаи бемориҳои асаб хобонданд. Табибон баъд аз ташхис муайян карданд, ки сабаби фишорбаландӣ ин фикру тахайюлотҳои қалбии ў мебошад. Ў беҳтарину қиматтарин молу сарват ва азизтарин наздикашро гум кардааст ва ғоратгарони бераҳму шафқат онро аз ў рабудаанд.

Оҳ, қалби падар чӣ қадар ғамхору дўстдори фарзанд аст. Фарзанд чӣ қадар ҷабру ҷафоҳо накарда бошад ҳам, ў бе фарзанд зиста, хўрок хўрда, хоб карда ва фикр карда наметавонад. Ҷабру ҷафои фарзанди хирасар падарро аз пой афтонд ва дарду доғи ҳиҷрон ўро аз дунё бо садҳо ҳасрату алам хоҳад бурд.

*Дил гирифтори сутўҳ аз оҳу афғони ман аст,
Авҷгирии чунун дар ашки сўзони ман аст.
Метапам дар хештан бо ёди он паймоншикан,
Ваҳшати оинаро, к-аз ҳиҷри ҷонони ман аст...*

ВОХЎРИИ ҒАЙРИЧАШМДОШТ

Аз миён солҳо бо пастию баландӣ, талхию шириниҳояшон чун хобу хаёлҳо сипарӣ шуданд. Аз зиндагонии якҷояи Вафою Садоқат фарзандонашон Фарҳоду Далер ва Шабнам таваллуд шуданд. Аз Сафою

Нозия дар давоми зиндагонияшон Азизаю Эраҷ ба олами ҳастӣ омаданд.

Вафоро ба сафорати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Маскав ба кори доимӣ даъват карданд. Баъди чор соли кор Вафо дар ин шаҳри азим соҳиби хонаи сеҳучрагӣ шуд. Фарҳод мактаби милисагиро хатм карда, бо рутбаи лейтенанти калон дар "ОМОН"-и Федератсияи Русия ба кор даромад. Далер баъд аз хатми Донишгоҳи муҳандисӣ муҳандиси ҳавопаймо шуда, дар майдони ҳавоии "Домодедово"-и шаҳри Маскав ба кор шомил гардид. Шабнам бошад, дар коллеҷи тиббии шаҳри Москва таҳсил мекард.

Нормурод баъди хатми мактаби миёнаи таҳсилоти умумӣ ҳуҷҷатҳояшро ба факултаи ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон супорид, аммо бахт ба рӯяш нахандид. Аз имтиҳони тестӣ баҳои паст гирифтӣ нагузашт. Ба тақдир тан дода, ҳуҷҷатҳояшро ба коллеҷи омори шаҳри Ваҳдат супорид. Баъди хатм панҷ соли расо дар корхонае муҳандис шуда, бо музди ночизе кор кард. Ёро баъд аз хатм бо духтари холааш хонадор карда буданд ва аз зиндагии якҷоя дар давоми панҷ сол соҳиби як писару як духтар гардиданд.

Зиндагонии ҳар як шахс баста ба пастию баландӣ, талхию ширинӣ дорад. Зиндагӣ мактаби ҳаёт аст, меомӯзонад, хомҳоро пухта, хоболудҳоро бедор мекунад, аммо одамони беҳиради ғулу гумроҳи бераҳмро ҳеҷ таконе дода наметавонад. Беҳуда ҳазрати Мирзо Абдулқодири Бедил нагуфта, ки "зиндагӣ оинаро мӯҳтоҷи хокистар кунад". Аз зиндагонии қашшоқона Нормурод безор шуда буд. Ё бегоҳӣ хастаю гурус-

на аз кор бармегашт, дар рӯ ба рӯяш ҳамсинфаш Салими корчаллонро дид. Дар айёми мактабхонӣ ҳушёрӣю зиракии Салимро дида, ҳамсинфон ӯро Салими "корчаллон" тахаллус гузошта буданд. Баъд аз салому алейк Салим пешдастӣ карда гуфт:

- Ҳа! Доктор Нормурод, аҳволат чӣ тавр? Рисолаи докториро ғимоя кардӣ ё не?!

Аз сабабе, ки Нормурод дар айёми мактабхонӣ худнамоӣ карда, мегуфт, ки ман хонда доктор мешавам, Салим ӯро таҳқиромез "доктор" гуфта, муроҷиат кард. Онҳо бо ҳамдигар дуру дароз сӯҳбат карда, давраҳои мактабхонияшонро ба ёд оварда, хеле хандиданд. Салим аз аҳволу зисту зиндагонии Нормурод пурсон шуда, дар охир гуфт:

- Нормурод, дар ин ҳашт соли хондану кор карданат соҳиби ягон чиз шудӣ?

Нормурод гуфт:

- Бахт омад накард. Ба мактаби олий дохил шуда натавонистам. Дар як моҳ 300 сомонӣ маош мегирам, ки ба хӯрду хӯрок базӯр мерасад.

Салими корчаллон аз ин суҳанони ҳамсинфаш ба ҳаяҷон омада, бо худнамоӣ гуфт:

- Эй Нормуродинодон, ту бо 300 сомонӣ чӣ тавр зиндагонӣ дорӣ, ман ҳайрон мешавам. Бо 300 сомонӣ ман ба хӯрокхӯрӣ намеравам, ҳар як таъоми меҳӯрдагии ман аз ин маоши ту зиёд аст. Ман дар шаҳри Маскав ҷойи кор дорам, худам кор намекунам, миёнаравӣ карда, моҳе то 4-5 ҳазор доллари амрикоӣ маош мегирам. Як моҳ пас ба Маскав бармегардам ва ба ту занг мезанам. Биё, дар давоми 5-6 моҳ соҳиби маблағи зиёд мешавӣ ва омада хонаю мошин ме-

харӣ.

Нормурод ин таклифи ҳамсинфашро ба зану модараш гуфта, аз онҳо маслиҳат пурсид. Модараш Нозия гуфт:

- Бачам, ними нон - роҳати ҷон. Биё бо ҳамин кам қаноат куну дар ватан, дар назди зану фарзанду модару падарат истода, шукри Худоро ба ҷой ор, ризқ азали аст.

Зани Нормурод, Олуфтамоҳ, бошад, баръакс, ба шавҳараш рӯй оварда мегуфт:

- Ту аз Салими корчаллон чӣ камӣ дорӣ?! Хонаю дари ўро бин, ҳуш аз сарат мепарад. Ризқу рӯзӣ гуфта гаштай. Худо гуфтааст: "Аз ту ҳаракат - аз ман баракат". Рав, кор карда биё, хонаи нав месозем, мошини тамғаи хориҷӣ меҳарем! Ман аз кадом зан камӣ дорам?! Сару либоси занони ҳамсоҷро бин! Шарм намедорӣ, ки ман бо ҳамин либосҳои оддӣ мегардам! Рав! Рав!

Моҳи апрел Салими корчаллон ба Нормурод аз шаҳри Маскав занг зада гуфт:

- Нормурод, чипта харида, тез ба шаҳри Маскав парвоз карда биё! Ба ту ҷойи кори сердаромад ёфтам! Соҳиби хонаю мошин мешавӣ.

Нормурод аз наздиконаш бо зораю нола пул қарз гирифта, роҳиро карда, бо қатора ба шаҳри Маскав омад. Аввалин дидор бо Маскав ўро ба ҳайрат гузошт. Дар вокзали Қазон мусофирону бехонагонро дид ва ба ҳоли онҳо раҳмаш омад. Бехонагонро "бомж" мегуфтанд. Онҳо дигар одам набуданд, балки махлуқе шабеҳи одам буданд ва дар тан либосҳои жанда, тираранг ва чиркин доштанд, симову сураташон ба

монанди либосашон тираву чиркину бенур буд. Ин махлуқони шабеҳи одам аз партовгоҳҳо мисли зоғони сиёҳ ризқу рӯзӣ ва қути лоямути худро бо азобе пайдо мекарданд.

Ду шабонарӯз Нормурод ҳамроҳи ин овораҳо вақти қимати худро дар вокзали Қазон гузаронид, аммо аз Салими корчаллон дараке набуд. Ба даргоҳи Худованд дуою муноҷот карда, хоҳони он буд, ки рӯзе ба ин ҳоли табоҳ наафтад. Бепул, бекас, бемакон. Ӯ гуфтаҳои калонсолонро ба ёд меовард, ки мегуфтанд: "Дар даврони Иттиҳоди Шӯравӣ ҳама марду зан, хурду калон, аз коргари оддӣ сар карда, то вазиру котибони Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунист баробар ҳуқуқ буанд. Дар ин давра бою гадо набуд. Маскав марказ, қалби Иттиҳоди абарқудрати бузургу паҳновари Шӯравӣ буд. Касе ба касе кор надошт, ҳама миллату қавмиятҳо бо ҳамдигар бародару дӯсти мушфиқ". Магар онҳо дурӯғ мегуфтаанд. Ё баъд аз пошхӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ демократия низоми давлатдории Русияро дигаргун сохтааст. Ӯ фикр мекард, ки аз нахустин дидор бо Москва, аз аввалин қадами рӯйи сангфарши вокзали Қазон гузоштан ба як бомжи овора табдил ёфтааст. Худо карду агар Салими корчаллон наояд, ӯ чӣ кор мекарда бошад?! Дар ин диёри ноошно ҳар дақиқаю сония дар назари Нормурод соату рӯз менамуд ва фикрҳои бади носавоб ҳар лаҳза чун гургони гурусна қалбашро тала мекарданд. Чаро Салим дер кард, ё ягон воқеа рӯй дод?! Бе ӯ чӣ бояд кард? - фикркунон қадам мезад.

Рӯз ба поён омаду шаби сеюм наздик шуд. Охир ӯ бояд дар давоми се шабонарӯз худаширо дар қайд

монад. Баъд аз се шабонарӯз, агар ба дасти милиса афтад, вой бар ҳолаш! Албатта, ўро бозмегардонанд (депортатсия мекунанд). Қаторай аз Тоҷикистон омада кайҳо бозгашта буд. Нормурод аввалин маротиба дар ҳамин шаҳри овозадор, ки қалби Федератсияи Русия меномандаш, дид, ки одам метавонад рӯйи пиёдароҳ, даруни ҷӯйи ду канори роҳ ва дар чоҳ (калодетс) биафтаду бе ҳушу бе ёд хоб кунад, вале касе ба додаш нарасад ва нагӯяд, ки ин инсон аст ё ҳайвон, ҳатто сагу гурбаҳои дайду дар ин шаҳр аз одам дида боэҳтиромтар мебошанд. Ба тарафи сагу гурбаҳо пораи нон ва ҳасиб ҳаво медиҳанд, аммо ба одам не. Дар ин шаҳр баланд гап намезананд, ҳазлу шӯхӣ намекунанд, гӯё ба ин вақт ҳам надоранд. Мардум чун мӯрчагон доимо шабу рӯз дар шитобанд. Ў ба ёд меовард, ки дар ватанаш ҳамсоиягон бо ҳамдигар дӯсту меҳрубон, доимо аз ҳолу аҳволи ҳамдигар бохабар шуда меистанд ва шиоре ҳам доранд, ки мегӯянд: "Ҳамсоияи наздик беҳ аз хеши дур". Дар ин шаҳри овозадору калонтарини дунё акси аҳволро мебинад. Ҳамсоия ҳамсоияи худро бад мебинад ва ҳамеша аз болои ҳамсоия барои кори дупула ба милиса арзу шикоят мекунад. Онҳо меҳоҳанд, ки ту ин ҷо, дар ин шаҳр набошӣ. Дуртар рав, танҳо бош, зеро ки онҳо танҳоиро дӯст медоранд. Фақат худашону сарашон. Падару модари пири маъюбу нотавон бо хорию зорӣ дар шаҳри Маскав, писарону духтарони ҷавони неруманди соҳиби молу амволи зиёдашон дар Шарқи Дуру Сибир ё дигар шаҳрҳои Русияи паҳновар зиндагонӣ мекунанд. Солҳои пешин ҷавонону мӯйсафедони мо, тоҷикон, дар чойхонаю ошхона як

пора нону чойники чойро танҳо намехӯрданд, албатта, касеро даъват мекарданд, ки чою нон дар бада-нашон ошӣ кунад. Ин хислату рафтор дар хуни ҳар як тоҷику мусалмон аз қадимулайём ҷорӣ мебошад. Дар ин кишвар тамоман расму русуми дигар ҳукмфармо буд. Шахсе ки нон ва ё таом меҳӯрад, касеро таклиф намекунад, пушташро гардонда меҳӯрад.

Рӯзҳо пайиҳам сипарӣ мешуд, аммо аз Салими корчаллон дараке набуд. Нормуро ди ба ҳайрат омада бо машаққат рӯ ба рӯ омад. Пулаш ба охир расида истодааст. Як шабонарӯз инҷониб чизеро наҷашидааст, даҳону забонаш хушкӯ часпон шуда, пеши чашмонаш гоҳо сиёҳӣ зада, сараш чарх мезанад. Азоби зистан, нафас кашидан, бо умеди сабр кардан барояш бисёр вазнину даҳшатовар буд. Ў фикр мекард, ки навод ин сарзамини бегона ҷавонони диёри кӯҳсоронро ин қадар дилсангу бешарафу ваъдахилоф карда бошад, ки касе чун Салими донои корчаллон ба суроғаш намеояд. Навод Салим маро дар ин диёри дури ноошно яққаву танҳо гузорад?! Ҳолам чӣ мешавад?

ОҚИБАТ ДАР БАНДИ ПОЛИС

Бо ҳамин фикру орзуҳои сӯзнок дар кунҷаке, дар дохили вокзал дар бари бомҷӯ Нормуродро хоб бурд. Бистараш сангу болинаш борхалтааш буд. Чунон хоби бароҳаташ бурд, ки гӯё дар болои ҳафт қабат кӯрпачаю болини пари қу хоб аст. Ў хоб дид, худро дар лаби об дид. Оби сели пуртуғён Салимро печонда мебурд. Хост ҳамсинфашро ёрӣ дода, аз ин балои

азим наҷот диҳад. Салим дасташро дароз карда гуфт:

- Нормурод, наҷотам деҳ, ки ғарқ мешавам!

Нормурод даст дароз карда хост, ки аз банди дасти ӯ дорад. Дар ҳамин вақт аз пас ду саги калони занҷирбанд ба Нормурод ҳамла карданд. Нормурод ҳам ба дарёи пуртуғёни сиёҳу тира афтод ва "Наҷотам диҳед!" гуфта, дод зад. Дар ҳамин вақт зарбаи чӯбдастаеро дар сару миён ҳис кард ва бо забони русӣ ду кас мегуфтанд: - "Вставай, чурка, террорист!" (Хез, ғўлачӯб, террорист!). Дигарӣ илова карда мегуфт: - "Нет, какой он террорист, он наркоман или наркомафия!" (Не, ин бадафт чӣ хел террорист аст, ин бангӣ ва ё нашъачаллоб аст!). Аз зарбаи саҳти чӯбдаста сару миёни Нормурод дард мекард. Ба ҳар ҳол аз ҷояш ҷаҳида хеста, чашмонашро молида-молида ба тарафи ду милисаи шабгард менигарист. Дар рӯшноии чароғак симои онҳоро ба хубӣ дида наметавонист. Онҳо ба фарқи сараш ду чӯбдасти резинии обдор зада, аз китфаш дошта, ба роҳи пиёдагард мебурданд. Нормурод борхалтааш дар сари китф пеш-пеш, аз хастагию гуруснагӣ чун маст калавида-калавида мерафту милисаҳо бо забони русӣ ўро дашномҳои қабех дода, таҳдиду зўроварӣ карда, ба тарафи шўъбаи корҳои дохилӣ мерафтанд. Ўро ғайриқонунӣ як шабонарӯз нигоҳ доштанд. Пас аз лату кӯбу пурсу пос маблағе пайдо накарданд ва таъқибу тафтишро бефоида дониста, ўро ба тағхонае бурданд.

Ҳар лаҳза акши сўзон чашмони Нормуродро пур мекард, оҳиста дамида берун меомад ва якбора ба рухсораш мешорид. Ў тоқати дар фарши ифлосу пуроб хоб карданро надорад, лекин ин макони бадбӯй

аз азобу шиканчаҳои милисаҳои сари роҳ беҳтар менамуд. Хулоса, баъди ҳабси якчанд рӯза милисаҳо ўро депортатсия накарданд, аз ин кор ба онҳо зарар буду ягон фоида намерасид. Нормуродро чун ғулом фурӯхтанд. Ў телефони мобилӣ надошт, ки ба хона ва ё ба Салим занг занад. Телефонашро кайҳо ба яғмо бурда буданд. Нормуро ди беуро расо шаш моҳ дар тағхонаи пинҳонии Борис Исакович - яҳуди ҳасиб-фурӯш бо ҳамроҳии ду нафар, яке украину дигаре ўзбек, аз ғуштҳои ҳароми ҳайвонҳои гуногун ҳасиб мепухтанд. Ин се нафарро Борис Исакович гӯё чун ғулом ба ивази ҷойи хоб ва хӯрду хӯрокаш кор мефармуд. Нормурод, ки ҷавони болоқади камонабрӯй буду чашму бурутҳои зебо дошт, ба духтари Борис Исакович, Света, маъқул шуд. Света пинҳонӣ аз падар бо Нормурод мулоқот карда, изҳори муҳаббат мекард, лекин Нормурод бо садҳо баҳона ишқи яҳуди-духтарро рад мекард ва мисолҳо оварда, исбот карданӣ мешуд, ки ман зану фарзанд дорам ва мусалмон бо яҳудӣ издивоҷашон номумкин аст. Ин норозӣгии Нормурод хашми Светаро меовард ва меғуфт:

- Агар ту ишқи маро қабул кунӣ, соҳиби хонаву манзил, молу сарват ва шаҳрвандии Русия мешавӣ!

Нормурод меғуфт:

- Падарат маро ғулом кардааст. Шаш моҳ боз инҷониб маоше намегирам. Аз ватану аҳли оилаам ҳеҷ хабаре надорам, ман чӣ тавр ишқи шуморо мепазирам?

Ҳусну ҷамол ва ишқи Света дасту бозувони Нормуродро баст, чунон баст, ки аз он раҳой ёфтан мушкил буд.

Шабе пинҳонӣ аз падар Света Нормуродро ба ҳуҷраи хобаш талаб кард. Ё дар болои миз ҳама гуна хӯрду хӯрок ва мевагию анвои нӯшиданиро муҳайё карда буд. Бо хоҳишу зорию таваллои яҳудидухтар нахустин маротиба ҷавони нодони мусалмон май нӯшид ва каме сархуш ҳам гашт. Дастони сап-сафеди булӯрини Светаро бўсаборон карда, ўро ба канор кашид. Чунин бадани зеборо гӯё бори нахуст медид. Света нимбараҳна шуда, худро ба болои дивани нарму гарм ҳаво дод. Нормурод ҳам чун шери масти ба ҳуҷуми оҳу тайёршуда худро ба болои Светаи ба пушт хобида ҳаво дод. Баъд аз дақиқаи канору бўсобӯсӣ Света ба фикру андешаҳои дуру дароз рафта, дар охир ба худ омада изҳор карда гуфт:

- Норка, ман як чизро аз шумо пинҳон доштам, бахшиш! Ман шавҳар дорам. Се сол аст, ки ё дар маҳбас аст. Ба наздикӣ бояд афв шавад. Аз ин хеле хавотир ҳастам, вагарна ҳеҷ гоҳ туро, эй сиёҳчашм, аз даст доданӣ нестам.

Хабари он, ки Света шавҳар дорад, мисли таркиши бомбае буд, ки дар қалби Нормурод мунфачир гашт. Ё худро аз Света дур гирифт ва шукри онро мекард, ки кори баду фаҳшери ҳоло анҷом намодааст. Нормурод чун баррачаи рамида худро аз чанголи модагурги гурусна раҳо карданӣ буд. Света ин ҳолати ўро дида, дар аввал қоҳ-қоҳ зада хандид ва сонӣ гуфт:

- Эй нодонаки ман, ё ҳоло дар маҳбас мебошад. Биё, ишқи ту, тоҷикбача, шаш моҳ аст, ки маро деона кардааст.

Дар як мижа задан Света худро ба Нормурод ра-

сонду ўро ба оғӯш кашида, бўсаборон кард. Норму-
род ҳарчанд меҳост ўро аз худ дур кунад, аммо наме-
тавонист. Света, ки ба вачд омада буд, зорӣ карда
гуфт:

- Эй ишқи ман, маро оғӯш кун, оташи сӯзони маро
хомӯш кун, ки сӯхта хокистар мешавам!

Дар ин суҳанону бўсаҳои оташини яҳудидухтар
рӯҳи шаҳвонӣ, ки марказаш дил аст ва рӯҳи ҳайвонӣ,
ки ҷойгоҳаш майна аст, ба ҷунбиш омаданд. Дар охир
рӯҳи нафсонии Нормурод ба ақлу имонаш ғалаба
кард... Дар ҳамин вақт садои калиди дар ба гӯшашон
расид. Қуфл кушода намешуд, зеро ки Света қуфлро
кайҳо иваз карда буд. Касе аз берун бо садои ғафси
раъдмонанд мегуфт:

- Света, дарро кушо! Натарс, ман Михоэл, аз маҳ-
бас озод шуда омадам!

Светаю Нормуродро гӯё балои осмонӣ зада буд,
ки ногаҳон лабонашон лолу дасту пойҳояшон карахт
шуда буданд. Онҳо маҷоли гап задан, аз ҳам дур шу-
дан ва фирор карданро надоштанд. Занҷири оҳани-
ни тарсу ваҳшат хонаи ишқу муҳаббатро сӯхта буд,
ки бозувони ошиқонро бо ҳам васл карда буд. Садои
тақ-тақи дар баланд шудан мегирифт ва оҳанги ав-
вала ба куллӣ тағйир ёфта, ғазаболудтар мешуд. Дар
охир ў дарро бо пой зада таҳдидкунон мегуфт:

- Света, медонам, ки ту дар хона танҳо нестӣ!
Садои шуморо гӯш карда фаҳмидам! Агар дарро на-
кушоӣ, бо табар шикаста медароям! Дарро кушо!

Нормуро ди балозадаи дар миёни обу оташи сӯзон
монда, ба Света муроҷиат карда, бо садои ларзони
гиряолуд гуфт:

- Эй яҳудидухтар, моро шариат зад! Мани мусулмон то ба имрӯз бо чашми шаҳват ба тарафи зане нигоҳ накарда будам. Беҳуда мардуми мусалмон нагуфта будаанд, ки: "Бадтарин гуноҳ, яъне гуноҳи кабира ин зино аст". Ту маро ба зино чун шайтони раҷим қариб буд, ки оварда расонӣ. Ман ба ғзаби Худоям гирифтор шудам, дунёву уқбоямро сӯхтам! Дод аз дасти зан! Дод аз дасти ақли ҷузъӣ!

Нормуроиди нимбараҳна давида тирезаро кушод. Хост ба берун ҷаҳад ва ба поён нигариста, ҳуш аз сараш парид. Акнун ба ёдаш расид, ки ӯ дар ошёнаи 25-ум қарор дорад. Ноумед шуд ва ба тақдир тан дода, ақиб гашт.

ДАҲШАТ

Светаи бараҳна гӯшаки телефонро гирифта, ба милиса хабар дод. Аз нав либосҳояшонро ним чаппаю ним роста ба пӯшидан сар карданд. Садои тақтақи дар ба шикастан бадал шуд. Аз сабаби шитобу тарсу даҳшат либосҳои тағи ҳамдигарро мепӯшиданд. Онҳо дар ҳолати нимбараҳна буданд, ки тахтаҳои дар аз зарбаи табар пора-пора шудан гирифтанд. Света Нормуродро дар зери рахти хоб пинҳон кард. Оқибат дар шикаста шуду Михоэл чун гули биёбонӣ бо хашму ғзаб, табар дар даст вориди хона шуд. Сурату симои ӯ хеле даҳшатовар менамуд. Чашмонашро хун пахш карда суп-сурх гардонда буд. Ӯ табарро бо ду даст ба болои сараш бардошта, ба тарафи Светаи нимбараҳна ҳуҷум кард ва мехост, ки бо табари тез ба фарқи сари завҷаи хиёнаткораш

зада ду пора кунад. Аз қазо ӯ ба мӯзаҳои аз таги диван баромадаи Нормурод пешпо хӯрда, рӯ ба фарш афтод. Табар аз дасташ хато хӯрда, лағҷида ба таги диван рафт. Нормурод бо шитоб табарро дошта, дар қабати таги диван, дар миёни ду пора тахтачӯб пинҳон кард. Михоэл аз қояш қаҳида хестан замон чашмаш ба мӯзаҳо афтод ва он мӯзаҳоро гирифта, ба қойи табари гумкардааш ба сару рӯи Света задан гирифт. Света ба пушт афтод. Михоэл дар болои қафаси синааш нишаста бо мушт ба сару рӯй ва гарданаш мезад. Чунон мезад, ки аз даҳону бинӣ ва гӯшҳои Света хун равон шуду беёд гашт. Мард бо ин қаноатманд нашуда, ба болои соқҳои пояш баромада, қаҳида, зада зер кард. Дар натиҷа устухонҳои соқояш шикастанд. Қотили бераҳм ба мурда будани занаш боварӣ ҳосил карда, дар ҷустуҷӯи душмани хунияш шуд. Аз таъсири ин манзараю ҳодиса Нормурод гӯё кайҳо қонро ба қонофарин супорида буд. Ӯ чун кӯдаки навзод кайҳо либосҳояшро тар карда, қарахт шуда буд. Фақат мижа задани ӯ исботи будани қон дар баданашро мефаҳмонд.

Оқибат деви хунхур Нормуродро пайдо кард. Аз ду пояш дошта, аз зери бистари хоб ӯро кашолакунон баровард. Ӯ чун гурги тездандон рӯю бинӣ ва гӯшу гардани Нормуродро меҳид. Заҳми дандонҳои Михоэл рӯю сару гардани Нормуроди номуродро ба замини шудгори лоёлуду ботлоқзор монанд карда буд. Хуни сурхи ялақосӣ фарши хонаро фаро гирифта, лар мебаст. Қотил сари Нормуроди лоси нимқонро дар болои тахтаи гӯштрезакуни гузошт ва сонӣ дар ҷустуҷӯи табар шуд. Ӯ диванро чаппа кард ва таба-

ри пинҳонкардаи Нормуродро ёфт. Сари зону ниша-
ста, бо ду даст табарро боло бардошт. Дар рӯшноии
барқ дами табари тез чун оташак дурахшид.

Нормурод охирин қувваашро чамъ карда гуфт: -
"Ло илоҳа иллалоҳ..." ва хомӯш гашта, интизори дами
тези табар буд. Дар як сония чун фиттаи кино он ҳама
умри гузаштааш пеши назар меомад. Касе дар ҷус-
туҷӯи Нормурод нест, касе намеояд. Салими корчал-
лони ваъдахилоф куҷо шуда бошад?! Ҳамдеҳагонаш,
падархонду модараш куҷоянд? Бояд биёянд, бачаи
нодону гумроҳи худро наҷот диҳанд. Ин қадар дур аст
ватани азиз, ин қадар сахт аст ғарибӣ! Беҳуда наме-
гуфтаанд хоки Ватан аз тахти Сулаймон беҳтар! Марг
ки чандон чизи даҳшатнок нест, он марг барои ҳифзи
Ватан бошад. Ин марги ман даҳшатноктарин марг,
марге, ки барои қонеъ кардани нафси ҳаром, барои
фисқу фуҷур ва хиёнат ба зану фарзандон аст.

Қотил бо тамоми қувва хост сари Нормуродро бо
як зарба аз танаш ҷудо кунад ва аз хуни гарми мӯҳраи
гарданаш, ба расми қотилон каме нӯшад, то ки чаш-
монаш кӯр нашаванд. Дар ҳамин вақт садои тир ба-
ланд шуд ва табар аз дасти қотил афтод. Ин садои
тири туфанги полис буд, ки фурсатро ғанимат донис-
та, банди дасти қотилро сӯрох кард. Яку якбора по-
лис қотили аз маҳбас фироркардаро дастгир карда,
дар дастонаш қуфл заданд. Ду ҷасадро ба беморхо-
наи шаҳри Маскав оварданд. Дар натиҷаи кордонию
маҳорати духтурон ҷасади дар хоку хун оғӯштаи Нор-
мурод аз ҳалокат раҳой ёфт. Аммо дар наҷот додани
Света духтурон оқиз монданд. Хуни аз ҳад зиёд та-
лафдодаю устухонҳои шикастаи Светаро барқарор
карда натавонистанд.

МУФАТТИШ

Нормурод дар бемористони шаҳри Маскав чун мурда меҳобид, ягон рагу паяш намечунбид ва нафаси сунъӣ мегирифт. Агар асбоби нафасгириро аз даҳону бинии ӯ мегирифтанд, ба ҳалокат мерасид. Хуни зиёде талаф дода, ранги пӯшташ мурда барин заб-зард шуда буд. Аз ташхиси духтурон маълум шуд, ки хуни дараҷаи дуҷуми мусбӣ лозим аст. Ин хунро дарёфт кардан хеле мушкил буд ва духтурон эълон карданд, ки дар давоми як соат агар хун пайдо нашавад, маҷрӯҳ ҳалок мегардад. Дар беморхона аз тарафи кормандони шӯъбаи корҳои дохилии ноҳияи Орехово-Зуевои шаҳри Маскав посбон гузошта буданд. Имрӯз лейтенанти калон Раҳмонов Фарҳод Вафоевич, ки қотил Михаэлко ба нишон гирифта, Нормуродро наҷот дода буд, навбатдори ба ӯҳдаи худ дошт. Профессор И.М. Фанфилов ба ҳамшираи шафқат фармон дод, ки ҳарчи зудтар хуни дараҷаи дуҷуми мусбиро пайдо кунад. Ҳамшираи шафқат дар баромадгоҳи беморхона бо навбатдор вохӯрда гуфт:

- Мӯҳтарам лейтенанти калон, як кори хайру савоб намекунед?

ӯ гуфт:

- Чӣ кори хайр будааст?

- Шумо метавонед ҳаёти як муҳоҷири тоҷикро харед. ӯ дар ҳолати ҳалокшавӣ мебошад, баъд аз чиҳилупанҷ дақиқа дер мешавад. Фаврӣ хуни дуҷуми мусбӣ зарур аст.

Фарҳод нав фаҳмид, ки шахси наҷотдодааш ҳам-
ватанаш, тоҷик будааст ва бо як ҳаяҷони ногаҳонӣ
гуфт:

- Хоҳарҷон, ман ҳам зодаи Тоҷикистон, тоҷик ҳас-
там. Барои Ватанам, ҳамватанам, тоҷикам қонам
лозим шавад, қурбон мекунам. Хуни ман дараҷаи
дуюми мусбӣ мебошад, ба хуни муҳочир мувофиқ
меояд.

Духтурон бо шитоб хуни Фарҳодро аз ташхис гу-
заронданд, дар ҳақиқат, маълум шуд, ки хунаш бо
хуни муҳочир маҷрӯҳ мувофиқ аст. Ҳалокати муҳоч-
ир дақиқа ба дақиқа наздик мешуд, аз ҳамин сабаб
фурсати хунгирӣ набуд. Духтурон Фарҳодро дар бари
маҷрӯҳ хобонданд. Ба воситаи асбоби хунқабулкунӣ
рағҳои хунгарди Нормуроду Фарҳодро бо ҳам пай-
васт карданд. Ду дил якранг ва бо як низоми махсус
метапид. Хун аз як дил ба дили дигар ҳаракат мекард.
Баъди 20 дақиқа ранги пӯсти чун қаҳрабо заб-зарди
Нормурод сурх шудан гирифт. Баъди як соат асбоби
нафасгираки сунъиро аз манаҳи бемор гирифтанд. Ӯ
ба ҳуш омада буд. Духтурон ба Фарҳод аз самими
қалб изҳори миннатдорӣ баён карда гуфтанд:

- Фарҳод Вафоевич, хуну ранги мӯю пӯсти шумо
ба ин муҳочир маҷрӯҳ хеле монанд аст, магар шумо
бародар нестед?

Фарҳод каме табассуми ширин карда гуфт:

- Хуну пӯсти ҳашт миллион нафар тоҷику тоҷики-
стонӣ як хелу якранг ва онҳо бо ҳамдигар дӯсту ба-
родар мебошанд.

Профессор И.М. Фанфилов рад карда гуфт:

- Не, лейтенанти калон, ту ҳамватанонатро ҳимоя

мекунӣ. Чӣ хел тоҷикон бо ҳам дӯсту бародаранд, ки шаш моҳ пеш дар Электростал тоҷик тоҷики худашро барои аз худ кардани пулу мол ба ҳалокат расонд.

Фарҳод аз ин сухани духтур дар аввал ранҷид, барои ин, ки ҳамватанонашро мазаммат мекунад ва сонӣ ҳисси кунҷковияш афзуда гуфт:

- Вай чӣ хел тоҷик будааст, як вақтҳо шумо лулиҳои аз Осиёи Марказӣ омадаро ҳам тоҷик меномидед. Мо таъриху тамаддуни панҷазорсола дорему эронинажоди ориёӣ, ки озодагон ҳам меноманд, ҳас-тем. Давлатҳои бузурги Куруши Кабир ва Сосониёну Сомониён аз лаби баҳри Хазар то девори Чин доман паҳн карда буданд. Адолату шӯҳрати Анӯшервони Одилу Куруши Кабир ва Исмоили Сомониро таърихи башарият надидааст. Дар асри IX мо дар шаҳри Бағдод мадраса, яъне донишқадаи олий доштем, аммо Аврупою Амрико хоб буданду дар дара, дар хаймаҳои ҳасӣ зиндагӣ мекарданд. Ҷаҳониён то ба имрӯз аз илми бузурги Абӯалӣ ибни Сино, рубоиёти ҳаёлангези Умари Хайём, фалсафаи Мавлавии Ҷалолиддини Балхию Форобӣ, Имом Ғаззоли, ғазалиёти Саъдию Ҳофиз, дostonҳои Ҳаким Фирдавсии бузург истифода мебаранд.

Профессор гуфт:

- Бале, бале, мо, духтурон, дар назди Абӯалӣ ибни Сино, Ал-Берунӣ, Закариёи Розӣ ва дигар ниёғони бузурги шумо сари таъзим фуруд меорем, лекин ҳоло не. Чаро? Барои он, ки маърифатнокии баъзе аз мардуми шумо хеле паст рафтааст. Имрӯзҳо, ҳатто дар кӯчаю гулгаштҳо, дар дохили қатораю ҳавопаймо русҳо китоби кӯҳна ва маҷалла мутолиа мекунанд. Шумо

чӣ? Ман адабиёти бузурги шуморо хеле хуб медонам. Муаллиме аз Тоҷикистон дар беморхона бистарӣ шуд, бо ӯ баҳс кардам, ӯ рубоиёти Хайёмо намедонад ва китобҳои бадеӣ ҳам нахондааст, ба инаш чӣ мегӯед?!

Фарҳод аз ин суханони профессори пири рус дар хиҷолат монд ва ба дил гуфтаҳои ӯро тасдиқ мекарду худ ба худ мегуфт: "Аз касофати ҷанги шаҳрвандӣ мо ба ин аҳвол афтодем. Агар корхонаҳои саноатӣ медоштем, мӯҳтоҷи хориҷиён намешудем. Афсӯс, сад афсӯс, ки чизе ғайр аз ашёи хом истеҳсол намекунем". Фарҳод хиҷолатмандона аз профессор пурсид:

- Шаш моҳ пеш кадом тоҷикро ба қатл расонда буданд?

Профессор гуфт:

- Як тоҷик, ки дар шаҳри Маскав солҳои зиёд кор карда, ба он корхона ҳамшаҳриҳояшро аз шаҳри Ваҳдати Ҷумҳурии Тоҷикистон оварда будааст, дар наздикии вокзали Қазон ҳамшаҳриҳояш бо ёрии ғоратгарони маскавӣ ӯро ба қатл расондаанд ва пулу молашро ба ғорат бурдаанд.

Фарҳод гуфт:

- Аз шаҳри Ваҳдат бошад, ному насабаш дар ёдгортон нест?

Профессор гуфт:

- Ҳаст, Очилов Салим!

Фарҳод дар хурдияш Салимро мисли хобу хаёл дида буд. Ҳама ӯро на Салим, балки корчаллон мегуфтанд. Аз шунидани ин хабарӣ шум ӯ хеле дар хиҷолат монд ва аз маърифати пасти баъзе аз ҳамватанонаш афсӯс хӯрд.

Баъди як моҳу даҳ рӯз Нормурод ба худ омад.

Фарҳод ҳамшаҳрияшро тез-тез хабар гирифта меистод. Рӯзи 41-ум профессор ба Нормурод гуфт:

- Нормурод Сафоевич, пагоҳ шуморо ҷавоб медиҳем. Маблағ пайдо карда, тез ба ватанатон баргардед ва муолиҷаро дар он ҷо давом диҳед. Ба ҳамшаҳриятон, лейтенанти калон Фарҳод Вафоевич аз ҷону дил изҳори миннатдорӣ кунед. Агар ӯ хун наметод, шумо ҳалок мешудед.

Дар дили Нормурод садҳо фикру хаёлҳои ваҳмангез давр мезад. Ӯ ҳоло пурра шифо наёфтааст, устухонҳояш месӯзанд, қуввати роҳ гаштан надорад. Ба замми ҳамаи ин, пуле надорад, ки ғизо хӯрад. Чӣ хел ва бо кадом маблағ чипта харида, бо қатора ба ватан бармегардад? Ӯ дергоҳ дар баҳри фикру хаёл шино кард ва сарашро дар болои кат монда, дарун-дарун гирист. Ашк чашмони сиёҳи калонашро пур карда, ба бари рӯяш ҷакид ва болишти сафедро тар кард. Ӯ ба даргоҳи Худо менолид, худ ба худ мегуфт:

- Худоё, дар кӯдакию наврасӣ чӣ гуноҳи азиме кардам, ки ба ғазабат гирифтор шудам?

Сар бардошта, аз назди тиреза оинаро гирифта, ба чашмони суп-сурхи варамидаи пур аз ашкеш нигарист. Дар оина аксиро дид, ки ҳабдаҳ сол пеш дар муҳофизати судӣ дида буд. Ин акс шабеҳи акси чашмони падараш буд. Баъди он ки бо падар вохӯрданро рад карда буд, ҳоло аз нав дар чашмонаш пайдо шудаанд. Нормурод дар акси чашмони худ акси чашми гирёну сӯзони падарро медид. Акнун ӯ худ ба худ фикр мекард, ки навод ман оқи падар шуда бошам?! Боз худро дилбардорӣ карда мегуфт: - Не, не, он вақт падарам маро дуои нек дода гуфта буд, ки рӯзе хубу

бадро мефаҳмед, баъд ба қадру қимати падар мерасед.

Нормурод худро бадбахттарин, гунаҳкортарин инсони рӯйи замин меҳисобид. Дар баҳри беканори фикру андешаҳо хобаш бурд. Хоб дид, ки хӯчаини яҳудӣ, падари Света пояшро бо занҷир баста, сарозер ба чоҳи тангу торики бетаг овезон кардааст. Ҳарчанд доду фарёд мекунад, ҳеҷ кас ба додаш намерасад. Дар ҳамин вақт марди чорпахлӯи қавибозуе пайдо мешаваду пирамарди яҳудро бо чӯбдасте ба сараш мезанад ва ўро аз чоҳ кашида мебарорад. Дар ҳамин вақт садое баланд шуд ва касе ба китфи Нормурод зада гуфт:

- Ҳамшаҳр, бедор шав!

Ў бедор шуд ва дар рӯ ба рӯяш Фарҳоди ҳамватанашро дид ва хурсанд шуда ҳамди Худоро ба ҷой овард, ки ин ҳама даҳшат на дар бедорӣ, балки дар хоб будааст. Ҳамаи арзи дили худро гуфта дод. Фарҳод гуфт:

- Эй ҳамватан, ба хонаи мо меравем ва баъди як ҳафта ман ба шумо чипта харида, ба ватан гусел мекунам.

- Дар бораи шумо профессори бомаърифат И.М. Фанфилов маълумот дод. Ман аз ҳолу аҳволи шумо огоҳӣ ёфтам.

Таоми шом тайёр шуд. Дар гирди миз Нормурод, Фарҳод, Далер ва Вафо ҷамъ омаданд. Баъди таноули хӯрок аз ҳолу аҳволи ҳамдигар пурсон шуданд. Нахустин маротиба Вафо ба пурсиш сар карда гуфт:

- Писарам, аз куҷои Тоҷикистон мешавед?

- Аз шаҳри Ваҳдат!

Дар баробари номи Ваҳдатро ба забон гирифта-ни ҷавон як дигаргунӣ дар тамоми узвҳои бадани Вафо пайдо шуд. Ў ба ҷавон бо диққат назар карда, шитобон гуфт:

- Эй ҷавони хубу зебо, кани гап зан, шунавем, шуморо ба касе монанд карда истодаам, ному насабатон чист?

- Ному насабам Раҳмонов Нормурод Сафоевич!

Дар баробари шунидани ин ному насаб, гӯё дунё ба фарёд омада буд, тамоми ашҳои атроф суруд хонда рақс мекарданд. Вафо "Нормурод, Нормурод-ҷони гумшуда, боз ба Канъон омад" гӯён ба рақс даромад ва ин сурудро меҳонд:

*Мурғи дилам боз паридан гирифт,
Тӯтии ҷон қанд чаридан гирифт.
Уштури девонаи сармасти ман
Силсилаи ақл даридан гирифт.*

Бист дақиқа суруд хонд, хандид, рақсид ва дар охир гирён шуд. Ҳамагон ҳайрон шуданд. Садоқату Шабнам аз ошхона ба меҳмонхона омада, моту карахт ба Вафо менигаристанд. Ҳамагон ҳаёл карданд, ки ин ҷавонмарди 50 сола маст ва ё девона шудааст. Дар охир Вафо ба завҷаю фарзандонаш ишора карда, бо ҳаяҷон дод зада гуфт:

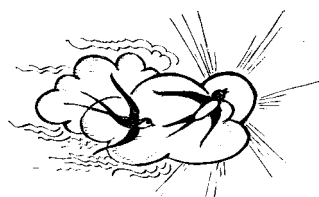
- Ин чи воҳӯрии ногаҳонӣ, пас аз 17 сол, ин фарзанди ҷигарбанди ман, бародари шумо Нормуроде гумшуда аст!

Ў ба назди писараш омад. Нормурод пешдастӣ карда, сар дар пеши пойи падар монда, чун кӯдак зор-

зор гирист ва бо оби ду дида пойҳои падарро мешусту бо лабон бўса мезад. Падар ҳам шуда, сари писарро дар канор гирифт аз ду дида на ашки сӯзон, балки ашки нарму гарми шодӣ мерехт.

Садоқату Шабнам, Фарҳоду Далер - яке шавҳару фарзанд, дигарон падару бародари гумшудаи худро дар канор гирифта, шодию хурсандӣ мекарданд.

*Имрӯз рӯзи навбати дидори дилбар аст,
Имрӯз рӯзи толеи хуршеди акбар аст.
Ду ёр қаҳрбореву хунхор буд, лек
Имрӯз лутфи мутлақу бечорапарвар аст.*

АЗ КИТОБИ «СИТОРАХОИ ПУРЧИЛО»

ФИРЕФТАИ ШАЙТОН

"Дар камари кӯҳе пирамарди обиду орифе мезист, ки аз лаззатҳои дунёӣ даст шуста, дил ба гӯшанишинию тоату ибодат дода буд. Пирамард танҳоию узлатро ихтиёр карда, сар ба даргоҳи Илоҳӣ монда, бо қалби сӯзон ва ашки равон дуою муноҷот менамуд.

Як рӯз чӯпоне дар аснои чарондани рама ба ғори камари кӯҳ наздик шуд. Ба гӯши чӯпон навҳаю нолаи ғамангезе расид. Ў ҳайратзада ба ҷониби овоз равон шуд. Чӯпон дар даруни ғор пирамардеро дид, ки ба зерӣ пояш хасу бурё густурда, дар наздаш нони ҷави-ни хушку кӯзаи оби сард, бо пероҳани аз нахи канабу зағер бофташуда ибодат мекард. Чӯпон ҳайрон ба атроф назар кард, дид, ки болини пирамард аз хишти хому бистараш аз хасу хошок аст. Ў дергоҳ ба ҳоли пирамарди обид нигарист ва сипас ҷуръат карда салом дод. Пас аз чанде аҳволпурсӣ маълум гардид, ки пирамарди обид сӣ сол инҷониб, сола ду-се маротиба чилланишинӣ мекардааст.

Ҳафтае се бор фарзандаш обу ғизои ўро таъмин намуда, либосҳояшро ивазу атрофашро тоза мекардааст. Овозаи пирамарди обиду орифи гӯшанишин дар саросари Эронзамин ва берун аз он паҳн шуд. Одамони дардманду корафтода ба зиёрати ин пирамард меомаданд ва аз ӯ дуо талаб мекарданд, ҳатто пасмондаи оби таҳорати орифро ба маризону дардмандон меоданду шифои комил меёфтанд, ки дар ин бора Мавлои Рум мегӯяд:

Эй ошиқон, эй ошиқон, ман хокро гавҳар кунам,
Эй мутрибон, эй мутрибон, даффи шумо пурзар кунам...
Эй ташнагон, эй ташнагон, имрӯз саққот кунам,
В-ин хокдони хушкро Чаннат кунам, Кавсар кунам.
Эй бекасон, эй бекасон, чоъалфар, чоъалфараҷ,
Ҳар хастаи гамзадари султон кунам, санҷар кунам.
Ман гуссаро шодӣ кунам, гумроҳиро ҳодӣ кунам,
Ман гургро Юсуф кунам, ман Зеҳрро шикор кунам.
Эй осмон, эй осмон, ҳайронтар аз наргис шавӣ,
Чун хокро анбар кунам, чун хорро абҳар кунам.
Эй ақли кулл, эй ақли кулл, ту ҳар чӣ гуфтӣ, содиқӣ,
Ҳоким туй, Ҳотам туй, ман гуфтугӯ камтар кунам.

Дили ихлосмандон ба ҳоли зори орифи гӯшанишин сӯхт ва ўро ба шаҳр даъват карданд. Ориф ризо нашуд. Мардум дар маркази шаҳр барои ин пирамарди гӯшанишин қасре бино карда, дар наздикии он қаср сарҳавзу боғеро бунёд карданд, ки биҳишти Ирамро мемонд. Ҳар маротибае, ки мардум ба даъвати ориф мерафтанд, ў рад мекард.

Шайхро ба ҳолаш намонданд ва гуфтанд, ки "Ҳазрати Шайх, шумо як маротиба ба он макони сохтаи мо биёед, як шаб меҳмон шавед ва боз ба ин ғори худ баргардед".

Охируламр Шайхро ризо карданд ва ў як шаб дар қасри биҳиштмонанд меҳмон шуд. Ў аз таомҳои лазиз нӯши қон кард ва дар сарҳавзи каб-кабуди пуроб вузӯ карда, дар боғи биҳиштмонанд сайругашт намуда, аз меваҳои шахдбор чашид. Чашми обид ба канизакони паричеҳра афтод ва чашмонашро пӯшид. Ў ба дар-

гоҳи Худои пок муноҷот намуда, тавба кард. Аз дил гузаронид, ки ибодатҳои 30-солаам чӣ мешавад, ки рӯйи номаҳрамеро дидам. Ҳамин вақт шайтони нафс, ки солҳо аз думболи ориф мегашт ва барои шабохун задан дар камин буд, лаҳзаи қулайро ёфт. Иблис худро ба сурати боғбони пир дароварда, ба назди ориф омада, салом дод ва таъзимкунон гуфт:

- Ҳазрати пири тариқат, шумо дар он ғори пур аз хоку торики пурнам чӣ хел тоқат мекунед? Ба ин қасру боғу бўстонҳо, нозу неъматҳои болаззат ва хизматгордухтарони паричеҳра нигаред.

Пирамард чашм кушод ва ба чор тараф нигарист, чашмаш ба хизматгордухтари париваше афтодан замон хун дар ҳафтоду ду рагу пайаш ба ҷунбиш даромад. Ин васвасаи шайтонӣ буд. Ў бо тезӣ чашмонашро пӯшида, "ло ҳавла ва ло қуввата, иллоҳ биллоҳи ъалиюл ъазим..." гуфта, бо ду даст гиребонашро дошта, тавба кард.

Бо ҳамин пири тариқат бар ивази 40 рӯз дар камари кӯҳ гӯшанишинӣ карда, чилла нишастан 40 рӯз дар қалъа монд. Дар ин ҷо 40 рӯз Иблиси маккор дар ҳаққи пири тариқат кори худро кард. То дараҷае, ки тасбеҳу ҳирқаро тарк кард. Бо мурури замон аз чашми халқ пинҳону дар назди Маъбуди Барҳақ аён ба фисқу фучур даст зад. Ихлосмандону корафтадагон меомаданд ва аз дуои пири тариқат шифое намеёфтанд. Гарчанде ки ў дар меҳробу минбар наҳӣи Мункар мекард, рӯз то рӯз имонаш заифу ихлосмандонаш камтар мешуд, ки дар ин бора Ҳазрати Хоҷа Ҳофизи лисонулғайб мегӯяд:

Воизон, к-ин қилва дар меҳробу минбар мекунанд,
Чун ба хилват мераванд, в-он кори дигар мекунанд.
Мушкиле дорам, зи донишмандони маҷлис бозпурс,
Тавбафармоён чаро худ тавба камтар мекунанд?
Гӯё боварӣ надоранд рӯзи доварӣ,
К-ин ҳама қалбу дағал дар кори довар мекунанд.
Ё Раб, ин навдавлатонро бар хари худшон нишон,
К-ин ҳама ноз аз гуломи турку соғар мекунанд.
Эй гадои хонақоҳ, барҷаҳ, ки дар дайри мугон,
Медиҳанд обеву дилҳоро тавонгар мекунанд...
Оҳ, оҳ аз дасти саррофони гавҳарношинос,
Ҳар замон хармӯҳраро бо дур баробар мекунанд.

Иблис ба воситаи молу амвол, айшу нӯш нафси
пирамардро бар имону тақвояш ғолиб гардонид ва вай
биҳишти ҷовидониро ба дунёи фонию фисқу фучур
фурӯхта, ғуломи ҳалқабаргӯши Шайтони рондашуда
гардид.

Рӯзи ҷумъа мардум дар саҳни масҷиди ҷомеъ ин-
тизори воизии, пири тариқат буданд. Пирамард бошад,
дар даруни масҷид ба корҳои фисқу фучур машғул буд.
Аз миён ним соат гузашт, ногаҳон дари масҷид кушо-
да шуду гурузи кабуде (хуки ёбой) бо дандонҳои ханҷ-
армонанд намозгузоронро зада, хуншор карда, ба та-
рафи кӯҳе, ки "пири тариқат" чилла менишаст, дав-
дагон, доду фарёдкунон рафт.

Фарзанди калонии пирамард хуки ваҳширо думбо-
лагир карда медавид. Намозгузoron ҳайрону ҳаросон
ба ҳамдигар менигаристанд ва даст ба гиребон гирифта-
та, тавба мекарданд, ки ин ҳук аз куҷо пайдо шуд ва

чаро писари "пири тариқат" аз паси ӯ медавад ва хукро думболагир мекунад.

Вақти намоз расид, аз "пири тариқат" хабаре нашуд. Шахсе имоматӣ кард ва намозро адо карданд. Мардони дар ҳайрат афтода бо ҳазорон фикру хаёл пароканда шуда рафтанд. Пас маълум гашт, ки пирамард ба ғазаби Худованд гирифтор шуда, ба хуки ваҳшӣ мубаддал гашта будааст.

*Эй рафтаву боз омада булҳум гашта,
Номат зи миёни номҳо гум гашта.
Нохун ҳама чамъ омадаву сум гашта,
Ришат зи қафо баромада, дум гашта.*

Умари Хайём дар Нишопур бо чунин шайхи риёкор вохӯрда, рубоии болоиро дар ҳаққаш навиштааст.

Писари пирамард хонаву дар, молу амвол ва зану фарзандашро партофта, пойлучу бараҳна, гуруснаю ташна аз думболи падари риёкораш дар кӯҳу саҳро, дашту биёбон шабонаю рӯзона, ғалтону хезон мегашт. "Хук" бо дандонҳои ханҷармонандаш писарро зада, хуншор мекард. Писар дар пеши пойи падар афтода, пойҳои ӯро пок мекард, мебӯсид ва ҳамроҳаш аз гиёҳҳои кӯҳу саҳро тановул мекард. Ин кор ҳафт сол давом кард. Мардум гоҳ-гоҳе хукро бо чавоне, ки мӯйҳояш расида, ба деу ачина шабоҳат дошт, вомехӯрданд. Одамони Худотарс даст ба гиребон гирифта, аз Холиқи Ҷаббор омӯрзиши гуноҳ хоста, дуову муноҷот мекарданд.

Аз ин миён солҳои зиёде сипарӣ шуд. Фасли тирамоҳи хазонрез буд, ногаҳон ҳаво сард шуд ва абрҳои

сиёҳу тира осмонро пӯшонид. Тундбоду гирдбод ба вазидан шурӯъ кард. Дар як мижа задан гӯё дунё кул-фаякун шуд. Гирдбод боми хонаву хасу хошокро ҳамроҳи сангу хок ба авчи само мебардошт. Дарахтони азимро решагардон мекард ва чандин кӯдакону пиронсолон ва ҳайвоноту паррандагонро ба ҳаво баланд карда, маъюбу маслуқ ва ҳалок гардонид. Тумани ғафс шаҳрро фаро гирифта, ҳаво чун даруни қабр торик шуд, борону жола монанди тухми мурғ меборид. Садои боду жолаю борон нолаи даҳшатангези гургу хирсу шағолро мемонд. Мардумони қабрдидаю даҳшатзада дуою муноҷот намуда, аз даргоҳи Худованди Қодиру Қаббор хоҳони он буданд, ки ин балои азими осмониро аз сарашон дур кунад. Ҳафт шабу ҳафт рӯз ин даҳшат давом кард. Мардум дар хонаву масҷидҳо чамъ омада, даст ба дуо бардошта, ба даргоҳи Худои чорасоз дуо мекарданд. Ҳеҷ дуояшон иҷобат наместуд, баръакс, боду борон, жолаю тӯфон шиддат мекард.

Рӯзе, баъд аз адои намози зуҳр (пешин) бо сардории домуллои шаҳр намозгузорон дасти дуо бардошта, ба даргоҳи бениёзи Худованд муноҷот намуданд. Дар ҳамин ҳангом аз ғайб овоз омад: "Эй мардуми ғарқи гуноҳ, дуою муноҷоти шумо ба даргоҳи Худои Зулҷалол ҳеҷ гоҳ қабул намешавад, ба ғайр аз дуои ҷавони хукбоне, ки дар камари кӯҳи Хоҷа Бӯстон хукбонӣ дорад".

Мардум дар сар пӯстину ҷома кашида ба тарафи кӯҳ равон шуданд. Онҳо ҳар қадар ба кӯҳ наздик мешуданд, боду борон кам мешуд. Дар охир ба домони кӯҳ расиданд. Дар он макон на борон буду на абр, дар

осмони софи беғубор хуршеди тобон нурфишонӣ мекард. Ин манзара бо бўйи муаттари гулу гиёҳҳо, хонишу нағмасароии мурғони дашту саҳро, садои обу чашмаҳои гуворо бихишти ҷовидониро мемонд.

Чашми одамон ба ҷавони жӯлидамӯю ҳуки азимҷуссаи лойолуду ханҷардандон афтод. Онҳо оҳиста-оҳиста ба ҷавону ҳук наздик шуданд. Ҳук беқарор шуда, ба одамон ҳуҷум кардани шуд. Ҷавон аз гардани ҳук бо ду даст маҳкам медошт, ҳук бо дандонҳои қаҷаш бадани ҷавонро хуншор мекард. Ҷавон бо азо-бе ҳуқро ором кард ва бо ҳайрат ба одамон нигарист. Ў ҳамсолону ҳамсоғон ва хешу наздиконашро шинохт. Ашк аз чашмонаш равон шуд. Ҷавон бо нохунҳои дамида, мӯйҳои жӯлида ба инсон шабоҳат надошт. Хешону ҳамдеҳагон ба ҷавон рӯй оварда гуфтанд:

- Эй Муҳаммадвафо, чаро худро ба ин ҳоли зор афкандӣ?

Ҷавон гуфт:

- Қарзи фарзандиро ҳанӯз ҳам адо карда натавонистаам.

Онҳо гуфтанд:

- Эй фарзанди вафодори падар, дар ҳақиқати мо дуо кун, ки ба сари мардуми шаҳр балои азиме омадааст.

Ҳамшаҳриҳояш аз аввал то ба охир ҳодисаро нақл карданд. Ҷавон бо чашми гирён аз қалби сӯзон гуфт:

- Эй мардуми хуб, чӣ хел дар ҳақиқати шумо дуо кунам?! Ҳафт сол боз дар ҳақиқати падари "бузургворам" дуо карда истодаам, иҷобат намешавад. Ман як банди осию гунаҳкори дур аз ибодат ҳастам!

Мардум зорию тавалло карданд, ки дар ҳақиқати шумо дуо кунед, то ки балои осмонӣ аз сарашон дур шавад.

Чавон рӯй ҷониби қибла карда гуфт: - "Эй мардум, мағрур машавед на бо сарвати дунё, на бо тоати зиёд баҳри уқбо (он дунё), ки рӯйсиёҳ кард Қоруну Намруд-ро моли дунё. Ибодати мағрурона ронда сохт Иблису нофармонии Одам (а), падари маро. Эй мардум, дар дунё ду оташ аст, оташи маишат ва оташи маҳсият. Оташи маишатро оби осмон кушад ва оташи маҳсиятро оби дидагон кушад. Бо хоки пешонӣ (ибодат), оби чашмони пушаймонӣ шумо ҳам дуо кунед. Худованд ғафуру раҳмону раҳим аст, шояд қабул бикунад?! Дуои мани бенамозу бетоат, ки солҳост пойбанди хизмати падарам ҳастам, чӣ хел ба даргоҳи Худованд қабул мешуда бошад?!"

Чавон дергоҳ сар ба пеш афканда гирист ва пас бо чашмони пур аз ашки сӯзону қалби бирён даст ба дуо бардошта, ба даргоҳи Маъбуди Барҳақ муноҷот намуда, дуо кард. Ҳама мардумони ҷамъомада "Омин" гуфтанд. Пас аз замоне мардум ба тарафи хук нигаристанд. Диданд, ки пирамарди ба хук мубаддал-гашта ба шакли пештарааш даромадааст. Мардум даст ба гиребон гирифта, бори дигар тавба карда, ба қудрати Худованд имонашон қавитар шуд. Мардум чавону пирамардро ҳамроҳи худ ба шаҳр оварданд. Ба шаҳр ворид шудан замон диданд, ки аз боду борон ва барқу жола асаре намондааст. Бинед, ки фазилати хизмати падару модар чӣ қадар афзалият доштааст.

ҚИССАИ ВОҚЕӢ АЗ КИТОБИ
«АЗ РОМИТ ТО БУХОРОВУ ДАРВОЗ»

***ШАХСЕРО ТАБОБАТ КАРДАМ,
КИ Ӯ ХОНААМРО СӮХТА БУД***

Аз рӯйи фармудаҳои бобоям, ҳазрати Мавлавӣ Муҳаммадсолеҳ (Домуллои Сурхиён) бемориҳои бе-шаҳватӣ, безуриётии марду зан, диабети қанд, бавосир (геморрой), амрози гуногуни пӯст ва бемориҳои рӯҳиро дар шаҳри Ваҳдат ройгон табобат мекардам.

Рӯзи якшанбе шахсера қабул кардам, ки аз муоинааш тарсу ҳарос вучудамро фаро гирифт. Ин хелашро нахустин маротиба медидам. Дар аввал он шахси маризу ҳароби шабеҳи пӯсту устухон, наздам ларзида, рост меистод. Ҳарчанд ӯро таклиф мекардам, ки дар болои кӯрпача нишинад, ӯ узр хоста, наменишаст. Дар охир маҷбуран ӯро шинондам. Ҳангоме ки либосашро кашиду маризиаширо аз назар гузаронидам, яку якбора дар даҳшат монда, рости гап тарсидам. Маразии хӯранда 605 аъзои бадани ӯро фаро гирифта буд ва дар баъзе ҷойҳои баданаш пӯсту гӯштро хӯрда қариб ба устухон рафта расида буд. Даме назар ба андому зери нофаш кардам, ӯ гирён шуд. Дидам, ки ин маризи хӯранда қариб пӯсти олотҳои мардонаашро хӯрда тамома кардааст.

Гуфтам: - Хез, либосҳоятро пӯш!

Ӯ хест ва либосҳояшро пӯшида, гоҳе ба банда, гоҳе ба кӯрпачаи зери пояш шармгинона нигариста ва гирикунон гуфт:

Китоби "Офтоби паси абрҳо"-ро хондам. Барои

ҳамин бо сад орзую умед ба даргоҳат омадам.

Ба болои кӯрпача нигаристам, дидам, риму обу хун аз либосаш гузашта кӯрпачаро тар кардааст. Ба дил гуфтам: «Эй бандаи бахтбаргашта, ту чӣ гуноҳи азиме кардӣ, ки ба ғазаби Худои Қаҳҳору Ҷаббор гирифтор шудӣ? Худованд қаҳру ҷабрро ба ту раво дид?»

Худдорӣ кардам ва нахостам, ки ин ҷабрдидаро малоомат кунам. Ё гӯё ин фикри аз дил гузарондаи бандаро пайхас карда буд, ки илтиҷокунон боз гуфт:

- Бале, бале, ман дар ин дунёи дурӯза дар ҳаваси молу сарват аз ғурури ҷавонию нодонӣ бисе амалҳои бадеро барои қонеъ кардани нафси ҳарому саркашам ба анҷом расондам. Аз ҳамин сабаб Худованд бар ман ғазаб кард. Ин мариҷи табобатнашаванда 10 сол аст пӯсту гӯшт ва хуну устухони маро макида истодааст. Сарвати ҳаромам, ки ҳама моли мардум буд, дар он воҳид аз дастам рафт.

Солҳост, ки баҳри табобат сарвати зиёде сарф карда, ба шаҳрҳои калони Русия - Маскаву Санкт-Петербург меравам, вале шифои комил намеёбам.

Дилам ба ҳоли зори ин шахси пушаймони гуноҳаш сӯхт. Гуфтам:

- Таваккал бар Худои мушкулкушо, туро табобат карда, санҷида мебинам. Ростӣ гап, ба шифо ёфта-наш боварии 100-фоиза надоштам. Баъди табобат фармудан, ўро ҷавоб дода, гуфтам, ки аз натиҷааш аввал занг зан ва баъд ба наздам биёяд. Он кӯрпачаеро, ки дар болояш ў нишаста буд, дар чуқурии якметра сӯзонда гӯрондам, то ки микробҳояш ба ҷондоре асар накунад.

Кӯтоҳи суҳан, ҳашт моҳи расо ўро табобат кардам.

Ҳафт маротиба бо санои маккӣ ҷилоб фармудам, ӯ кард. Ҳафт маротиба ба микдори муайян ва дар вақти муайяншуда аз рағи қифол дар назди усто Солеҳбеки файзовагӣ хун гирифт. Доруҳои зиёди гиёҳию маъданӣ ва ҳайвониرو истеъмол кард ва доруи омехтаи ҳафт ҷузъро бо сиркою асал ва сир марҳам кард ва молд. Дар моҳи нухум ӯ тамоман шифо ёфт ва аз он беморӣ асаре боқӣ намонд.

Рӯзе ӯ бандаро ба муносибати шифо ёфтаниш ба хонааш даъват кард. Дар вақти рафтан аз шаҳри Ваҳдат ба самти шаҳри Душанбе даруни мошин ӯ бо таассуфу пушаймонӣ саргузашташро нақл кард.

Ҳангоме, ки аз деҳаи Пистамазор мегузаштем, ӯ бо дасташ тарафи чап ишора карда, хонаеро аз деҳаи Камонгарон нишон дода гуфт:

- Акаҷон, аз нодонию ҳаҳолат ва қайсарию бепадарӣ мани аҳмақи бадбахт, 17 декабри соли 1992, ҳо, дар назди ҳамон дарахти калон хонаеро ба нишон гирифтам ва бо гранатомёт задам. Он хона ба хок яксон шуду сӯхта хокистар гашт.

Аз ин суҳанон яку якбора ҳуш аз сарам парид ва даст ба гиребон бурда, тарафи ӯ нигариста, тааҷҷубомез гуфтам: - Ваҳ, ё тавба, ман дар давоми ин 8-9 моҳ киро табобат кардаам? Шахсеро табобат кардаам, ки хонаамро бо молу амвол ва чандин сар гӯсфандони ҷавмасту чанд сар говҳои зотӣ ва гӯсолаҳошон бо гранатомёт зада ба хок яксон карда буд. Қотили говҳову гӯсфандони ҷавмастамро моҳҳо табобат кардаам.

Он мард бо ду даст, дастонамро дошт ва бӯса карда, гирён шуда, гуфт: - Оҳ, акаҷон, ин чӣ амри тақдиру тасодуф аст, ки Ҳудованд моро бо ҳам рӯ ба рӯ овард,

акнун илтимос, ба ин ҳоли зору он амалҳои хайру шарам баҳо диҳед. - Ман як сағираи хуни бинӣ, тарбияи падарро надида, аз модари ғамхор бармаҳал ятим монда будам. Дар оилаи хешовандонамон ба воя расидам. То синни 32-солагии муҷаррад, ҳамроҳ бо бачаҳои беадаби кӯчагӣ ҳаётамро дар ошхонаю тарабхона, бо қиморбозию ҳаннотию дуздӣ мегузаронидам. Ду маротиба аз рӯйи дуздӣ меҳмони маҳбас шуда будам.

Ҳангоме ки ҷанги шаҳрвандӣ сар шуд, Худо мо барин бачаҳои ҳанноти кӯчагиро дод. Аз аввали соли 1992 сар карда, сарбози вафодори fronti халқӣ шудам. Ростӣ гап, имрӯз аз гуноҳоям дар назди Худову шумо ва тамоми мардуми Тоҷикистон рӯйрост меғоям, ки ман чӣ будани дину мазҳаб, хубу бад, Ватану миллатро намедонидам. Ман дар муҳите тарбия ёфта будам, ки ғайр аз задану гирифта хӯрдану хоб кардан ва молу амволи бедарди миён ба даст овардан дигар чизро намедонидам. Аз соли 1992 сар карда, то соли 1997 фақат ба паррондан, вайрон кардан, таҷовуз ва қатлу ғорат машғул будам. Агар дар куҷо, ки ман пайдо мешудам, дар андоми марду зан ларза меафтод. Аз ин кори "некам" сазовори инъому рутбаи афсарӣ низ гардидам. Вақте ки соли 1997 санади ваҳдати миллӣ бо ташаббуси Президенти кишвар, Ҷаноби Олӣ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва сардори мухолифони тоҷик дар Маскав имзо шуд, дар сафҳои артиши мамлакат барои ман барин оқипадари қотилу ғоратгар ҷой намонд. Рӯзе дар ҳолати сархушӣ воридаи майдончаи ҳарбӣ гардидам, дидам, ки модасаге чор бачаи навзодашро, ки ҳанӯз чашмкушояк нашудаанд, мемаканд.

Ба модасаг наздик шудам. Ў аз ман тарсид ва аз болои сачбачаҳои навзодаш оҳиста-оҳиста, думзанон, чун инсон таъзим карда, чизе гуфтани буд. Аз таъсири май чунон маст будам, ки худро дар набард бо душман медидам. Мили камон (калашников)-ро ба тарафи модасаг рост карда, нишон гирифтам. Модасаг дар болои бачаҳои навзодаш чун одам рост хест ва пайваста дум ҷунбонда, ду дасташро пеши бар гирифта, даҳонашро кушоду гарданашро қач кард. Дар ҳамин вақт садои камон баланд шуд ва камон таркид. Дигарашро намедонам. Баъд дар беморхона (госпитал) ҳамяроқонам нақл карданд, ки дар вақти паррондан камонам таркидааст. Аз ин таркиш модасаг чор сагбачашро ятим гузоштасту ман захмин гардидаам. Аз ҳамон рӯз асари ин марази хӯранда дар баданам пайдо шуд.

Аз тарсе, ки гуноҳҳоям ошкор нагарданд ва бори сеюм маҳбаси нашавам, бо хоҳиши худам тарки вазифа кардам. 10 сол ба ин дарди бедаво гирифтор будам. Ман худ яқин медонам, ки ҳаққи мардум, хуни ноҳақ дар шабеҳи кирму микроб пӯсту гӯшт, хуну устухонамро мемакид. Дӯзахро Худованд дар ҳамин дунё ба ман насиб гардонид. Яқин медонам, ки гӯру қиёматам сӯхтагӣ аст. Ҷисми ман абадуддаҳр ҳезуми дӯзах - "Асфалуссофилин", ки чуқуртарин табақои ҷаҳаннам аст, мебошад.

Аз рӯзе, ки китоби "Офтоби паси абрҳо" ба дастам афтоду онро пурра мутолиа кардам ва ба назди шумо рафтам, аз ҳама қорҳои шарри (бади) дунё савганд ёд карда, абади даст кашидам. Тавбаи насӯҳ карда, шабу рӯз ба ибодати даргоҳи Илоҳӣ машғулам, аз пайи

корҳои хайрам. Се маротиба оромгоҳи Ҳазрати Мир Сайид Алии Ҳамадонӣ, ду маротиба оромгоҳи Мавлавӣ Муҳаммадсолеҳро дар деҳаи Сурхиён зиёрат кардам. Имрӯз, ки Худои мушкулкушо мушкили маро кушоду бо сабаби табобати шумо шифо ёфтам, умедворам, ки гуноҳҳои вазнинтарини мани бадбахтро Худои Раҳмону Раҳим, каме ҳам бошад, мебахшад. Баъди ин суҳанони собиқ қотилу ғоратгар меҳостам мошинро нигоҳ дораму фароям, савганду илтимос ва хоҳиши ӯ маро то хонааш бурд.

Баъди анҷоми маъракаи меҳмондорӣ ўро танҳо хондаму гуфтам:

- Доништа мон, ки ҳар амали хайру шарро подоше ҳаст, ту худ подоши амалҳои шарри худро дидӣ ва лаззаташро чашидӣ! Эй, фалонӣ, модоме, ки ту гуноҳхоятро фаҳмида бошию савганди насӯҳро ба ҷой оварда бошӣ, ман ҳам аз гуноҳхоят гузаштам... Эй, фалонӣ, медонӣ, ки дар ҳаққи шумо барин зотҳои "шариф" рӯзноманигори варзида, шоири ширинкалом Убайдуллоҳи Ширин чӣ гуфтааст:

*Эй камонбардаст, рӯзе ин камонат бишканад,
Тири ту баргашта андар тирдонат бишканад.
Хунфишонӣ расми одамхорагон буду бувад,
Ҳамчу пайванди камон рӯзе миёнат бишканад.
Ҷонрабӣ кардию ҷоне ба ҷонат зам нашуд,
Занги тири ҷонрабоят ҷони ҷонат бишканад.
Як шабе осуда хоби ту наояд, ҳеҷ гоҳ,
Ларзаи ҷони ту ҳар шаб ҷаҳонат бишканад.
Бишнавад чун номи ту, сад ларза дар халқе ғитад,
Нони хунолудаат сад достонат бишканад.*

*Ҳар дам аз завқи сухан кунҷи даҳонат гул кунад,
Дар паси минбар, вале теги забонат бишканад.
Орзуҳоят, Убайдуллоҳ, зеби ҳар ғазал,
Шеъри ту шояд замоне ормонат бишканад.*

Ин шахси мариши шифоёфта худ хоҳиш намуд, ки оид ба саргузашти ӯ мухтасар чизе нависам, то ки ба дигар зиштакорон сабақе шавад.

Чунонки халқ мегӯяд: "Изои мӯъмин - ҳаром". Ному насаб ва кирдорҳои зишттарину ваҳшиёнаи ин шахсро пардапӯш нигоҳ доштам.

АЗ КИТОБИ «ПАНДА АВЛИЁ»

ВОХҶҶРИ БО МУҶИДДИН ОЛИМПУР

Зимистони қаҳратун. Ҷанги шаҳрвандии бародаркуш давом дошт. Иқтисодиёти мамлакат ба талаю тороҷ рафта, вазъи иқтисодии мардум хеле касод шуда буд. Дар он шабу рӯз мардуми камбизоат ҷуворимакаю сабӯсро қути лоямут мекарданд ва аз гандумҳои заҳролуд истеъмол карда, ба бемории варами ҷигар гирифта мешуданд. Ин нобасомониҳо инсони хирадманду шуҷоъ Сарвари мамлакат Э.Ш. Раҳмоновро қарор намегузошт. Барои баргардондани гурезагону истиқрори сулҳ ин марди шарифу инсони наҷиб кӯшишу талошҳои зиёде мекард ва ҷони азизашро дар хавфу хатар монда, борҳо ба Афғонистон сафар кард. Дар Давлати Исломии Афғонистон ҷанг байни Ҳукумати қ Бурҳониддин Раббонӣ толибони зиштор давом дошт. Кишвари афғон обу оташ ва балои азимеро мемонд, лекин ин фарзанди фарзонаи миллат барои ҳифзи сулҳу ваҳдат ва пароканда нашудани кишвар аз ин балои азим намеҳаросид ва бо шуҷоати рустамона ба пеш ҳаракат мекард.

Дар бозори «Шоҳмансур»-и шаҳри Душанбе тарсида-тарсида қадам мезадам, зеро ки гургу гӯсфанд бо ҳам омезиш ёфта буданд. Аз ин вазъият дуздону ҳаннотон истифода бурда, мардумро дар кӯчаю бозор ғорат мекарданд. Гурро дар пӯстии гӯсфанд дидан ва воҳӯрдан мумкин буд. Шиноснома (паспорт)-ам аз варақзании сарбозон пӯсидаю фарсуда менамуд.

Ногаҳон дар рӯ ба рӯям шарикдарси солҳои дони-

шҷӯиям, журналист – аксбардори закитабъ, дӯстдори илму маърифат, барандаи барномаи «Ситораҳои Шарқ», мухлиси Аҳмад Зоҳири ҷавонмаргу Саттори ғарибафтода, Шаҷараёну Гугуши нозанин, Ахавони Солису дигар родмардони Эронзамини куҳанбунёд, Муҳиддин Олимпур пайдо шуд. Мо ҳамдигарро ба оғӯш кашида, ҳолу авҳол пурсидем. Муҳиддин ба соати дасташ нигариста, бо ҷиддият ба ман нигоҳ карда гуфт:

Оқои Муҳаммадрасул, солҳост, ки ҳамдигарро надидаем, дунё ғанимат, дидори дӯстон ғанимат аст, кӣ медонад, пагоҳ чӣ ҳодиса рӯй медиҳад. Ҳангоми хӯроки нисфирӯзӣ шудааст, биё ҳамроҳ хӯрок меҳӯрему саҳифаҳои дафтари хотираҳо, давраҳои тиллоии ҳаётамон, солҳои донишҷӯиямонро варақгардон намуда, ёдоварӣ мекунем. (Аз соли 1971 то соли 1976 дар Донишгоҳи давлатии миллии Тоҷикистон таҳсил намуда, яққоя давраи ҷавониямонро гузарондем).

Муҳиддин илова карда гуфт:

- Шундам, ки дар ҳамин бозор як тарабхонаи ҳозиразамон бунёд кардаанд. Ба шундам, номи тарабхона «Ғофилҷон» аст, биё, ба ҳамон ҷой меравем.

- Оқои Муҳиддинҷон, номи тарабхона ба ман маъқул нашуд, - посух додам.

- Баъзе аз мардумони мо ба маънои номҳои гузошташон сарфаҳм намераванд, мумкин, ки сабабаш дуршавӣ аз асли хеш, аз маърифати чандинҳазорсолаи ниёгонамон бошад. Ман номҳои қаҳрамонони «Шоҳнома»-ю «Ҳазору як шаб»-ро бисёртар дар мардумони Эрон, Афғонистон ва Покистон мушоҳида мекунам, - гуфт Муҳиддин табассумкунон.

Суҳбаткунон ворида тарабхона шудем. Дар

ҳақиқат, тарабхона зебою барҳаво буд. Мизу курсиҳои хориҷӣ толорро оро медод. Духтаракони паричеҳраи либоси аврупоӣ ба бар дар хизмат буданд.

Мизеро интиҳоб карда, нишастем ва Муҳиддин хӯрок фармуд. Ҳангоми хӯрокхӯрӣ ногаҳон пирамарди русе ба асо такакунон дар наздамон пайдо шуд. Аз нишони дар пеши бар овехташудаи пирамард маълум буд, ки ӯ иштирокчиӣ Ҷанги Бузурги Ватанӣ аст. Пирамард хеле лоғару хаста менамуд, риши сафедаш жӯлида буду мӯйлабаш аз таъсири дуди тамоку зард шуда, чашмонаш нимроғи бенур ва рӯи қоқи пурожангаш кулчаи нақшинро ба ёд меовард. Либосҳояш кӯҳнаю фарсуда ва аз таъсири хунукӣ дир-дир меларзиду ба хӯроки гарми болои миз ҳарисона нигариста, об аз даҳонаш ҷорӣ шуда мечакид. Ин авзоъ ва нигоҳҳои имдодталабонаи пирамардро дида, дили мо ба ҳоли ӯ сӯхт.

Дар аввал пирамард ба чор тарафи тарабхона нигарист, маълум буд, ки аз касе хавф мебарад ва ё метарсад. Баъд қаноатманд шуд, ки ӯро касе таъқиб намекунад, дасти ларзони пурзахму пурожанги худро сӯи мизи мо дароз кард.

- Дети мои, ради Бога, помогите, я очень голоден.

Муҳиддин пешдастӣ намуда, якчанд сӯм ба кафи дасти пирамард ниҳод. Ӯ салибро аз гарданааш бароварда, моро дуо доду салиб кашид ва ҳамоно чашмҳояш ба сӯи нони болои миз нигарон буд. Ман ҳис кардам, ки ӯ хеле гурусна аст, зеро ҳаракаташ хеле суст буд. Як нонро ду тақсим кардам ва нисфашро ба пирамард додам. Ӯ ҳарисона нонро ба даҳон андохта газиду тез ба сӯи дари баромад равон шуд, маълум

шуд, ки ӯ хавфу хатареро ҳис кард, зеро ки мегӯянд: «Моргазида аз банди ало метарсад». Пирамард ба дари баромад наздик шуда буд, ки дар рӯ ба рӯяш як ҷавонмарди қавиҳайкали хушлибос пайдо шуда, дашноми қабеҳ дода, бо забони русӣ гуфт:

- Оҳ, кофири пирсаг, боз дар тарабхонаи ман пайдо шудӣ ва табъи мизоҷонро хира сохтӣ, мушту лағати дирӯза бас набуд, ки боз омадӣ?!

Аз ин суханони ҷавони паҳлавон акнун мо пайхас намудем, ки ин пирамарди бечора чӣ хел эҳтиёткоро на ворида тарабхона мешуд, афсӯс, ки боз ба доми бало афтод. Он ҷавони мағрур аз гардани пирамард дошта, ўро ба сӯи дари баромад кашола кард. Ин манзара ба ҳолате шабоҳат дошт, ки гурбаи тездандоне гунҷишкро бо дандонҳои тезаш медораду гунҷишки бечора чир-чиркунон ҷонбозӣ мекунад. Дар назди дари баромад сари пирамардро ба зер хам карду як даст аз паси гардан ва бо дасти дигар камарбанди ўро дошта, бо тамоми қувва ба берун ҳаво дод. Пирамард се-чор метр дуртар рафта, чорпоя афтод. Ҷавонмарди мағрур бо ин қаноат накарда, ба дунбаи харобу заифи пирамард як лағади обдор фаровард. Пирамард ба болои ях афтод. Ману Муҳиддин ба имдоди пирамард шитофтем. Ўро аз замин бардоштем. Аз даҳону биниаш хун равон шуда, қад-қади торҳои ришаш мечакид. Риши сафеди барфмонандаш сурх шуда буд. Пирамард ба хуни даҳону бинияш эътибор надода, борхалтаашро ҷустуҷӯ мекард. Ман борхалтаашро аз даруни ҷӯйбор ёфтам ва бардошта ба даруни борхалта назар кардам. Даруни он се-чор дона пиёзу картошкаи пучала ва ду дона себи кирмхӯрдаю ҳамон ними

нони худам додагиро дидам. Он порчаи газидаи нон аз даҳони пирамард парида хунолуд дар болои ях афтода буд. Пирамард борхалтаашро гирифта, чашмаш ба луқмаи хунолуди аз даҳонаш парида афтод. Он луқмаро аз болои ях бардошта, дар коғазе печонду дар ҷайбаш пинҳон кард. Ё дар ҷустуҷӯи асо буд. Муҳиддин асоро аз замин бардошта, ба дасти мӯсафед дод. Ё аз ин меҳрубонии мо ба вачд омада, бори дигар салибчаашро ба даст гирифта, салиб кашид ва ашк аз ду чашмони бенураш ҷорӣ гардиду лангон-лангон аз мо дур шуд. Он ҷавони ғўлмонанд ҳарду дасташро дар канораш гузошта, хашмгинонаю мағрурона ин рафтору кирдори моро мушоҳида мекард.

Муҳиддин ба он ғули биёбон рӯй оварда нотарсона гуфт:

-Бародар, кори хуб накардед. Охир, ин ҳам инсон аст, ўро ҳам Худованд офаридааст.

Дар ин вақт оташи ғазаби он ҷавон якбора аланга заду дасту остинашро бар зад ва ба ҳуҷум тайёр шуда гуфт:

-Ҳай яҳудиҳо! Магар шумо ин кофирро нон дода, ба қаҳвахонаи ман даровардед!?

Муҳиддин риши сиёҳи зебое дошт, мумкин ин ҷавони хабиси хирасар ўро нашинохту ба яҳудиён монанд мекард.

- Шуморо аз ў бадтар мекунам! - гӯён ба Муҳиддин ҳуҷум кард.

Ман тездастӣ карда, дар байн даромада гуфтам:

-Ҳой бародар, мо яҳудӣ нестем, ин кас ақои Муҳиддин Олимпур аст,- ин вақт мушти обдори он инсо-ни хабис ба лабам бархўрду хун равон шуд ва худро

дар канор гирифтам.

Чавони мағрур даст дароз карда, аз гиребони Муҳиддин дошт. Аз даҳони ӯ бӯи шароб меомад, чашмонаш суп-сурх аз косахонаи сараш баромадагӣ менамуд. Умуман, афташ ба афти Азозилу дев монанд буд.

Дар ҳамин вақт се-чор нафар чавонони хушсару либос аз сари мизи таомхӯрӣ хеста, ба имдоди мо шитобиданд.

- Акаи Ғофилҷон, бас кунед, ин кас журналист!, - илтиҷокунон ба соҳиби қаҳвахона муроҷиат намуд яке аз онҳо.

Акнун мо фаҳмидем, ки ин чавони хабиси ғофил, аз одамият дур соҳиби ҳамин тарабхонаи «Ғофилҷон» будааст. Дар ҳақиқат, падару модараш хислату рафтори фарзандашонро пешгӯӣ карда, ин номи сазоворро ба ӯ мондаанд. Чорнафара Ғофилҷонро кашола карда, ба дохили тарабхона бурданд. Ҳамоно ӯ дастак зада, мушташро нишон дода мегуфт:

- Ҳай журналистҳо, ҳай муаллимон, шумо дунёро расво кардед, шумо ба кофирон садақа медиҳед, шуморо мекушам, шумо...

Мо дергоҳ шах шуда, дар қоямон истодем ва дар охир бо ҳам хайрухуш намудем. Баъди рафтани Муҳиддин дар бораи пирамарди рус фикр кардам ва дилам ба ҳоли зори ӯ сӯхт. Гуфтаҳои модарам ба ёдам омад, ки мегуфт:

- Ҳазрати Мавлавӣ, қадди бузургворат, панд дода мегуфт, ки садақа диҳед, ба ҳар миллату мазҳабе, ки ҳаст фарқ надорад, зеро ки ӯ махлуқи Худо аст. Суннати Ҳазрати Иброҳим (а) – ро ба қой оред.

Ман савол мекардам, ки «Ё модари бузургвор, сун-

нати Иброҳим (а) кадом аст?» Ӯ мегуфт:

- Овардаанд, ки Ҳақтаъоло дар саховат меҳтар Иброҳимро чунон ораста буд, ки ҳаргиз аз ғайри меҳмон таъом нахӯрдӣ. То рӯзе пеши дари ишон марде омад ва гуфт: Ё Иброҳим, гурусна омадаам, маро таъом бидеҳ. Меҳтар Иброҳим назар ба рӯи ӯ бикард ва бегонагӣ дид, гуфт: ту бегона менамоӣ ва таъоми ман барои бегонагон нест. Чун он мард аз забони меҳтар Иброҳим ин сухан шунид, шикастадил бозгашт. Ҳамон замон меҳтар Ҷабраил даррасид ва гуфт: ё Иброҳим, фармон мешавад, ҳафтад сол аст, ки ин мардро ризқ медиҳам, вақте нагуфтам, ки ту бегонаӣ, туро ризқ нахоҳам дод, магар ту як вақт таъом медиҳӣ ва таъна мекунӣ, ки таъоми ман лоиқи ту нест? Чун меҳтар Иброҳим ин фармон бо итоб шунид, бар ақиби он мард бидавид. Чун наздики вай шуд, гуфт: эй мард, бозгард ва истода шав. Ҳар неъмате, ки талабӣ, ба ту бидиҳам. Меҳтар Иброҳим бисёр маъзарат кардан гирифт. Он мард инкор кард: Ту ҳамин замон маро аз пеши худ ронда будӣ, ин замон аз баҳри чӣ меҳоҳӣ ва чандин маъзарат барои чист? Меҳтар Иброҳим гуфт: Худои ман аз ҷиҳати ту итоб кард ва фармон дод, ки: эй Иброҳим, чаро бандаи маро таъом надодӣ, мо вайро ҳафтад сол аст, ки ризқ медиҳем ва нагуфтем, ки ту бегонаӣ, туро ризқ нахоҳем дод. Ту бандаи маро таъом надодӣ, дили ӯ ба ин сухан шикаста кардӣ. Чун он мард ин сухан аз забони меҳтар Иброҳим шунид, чашм пуроб кард ва гуфт: эй Иброҳим, некӯ Худое ту дорӣ, аз кардаи ҳамчун мане душман ҳамчунин дӯстро итоб кард. Пас аз чунин раззоке чанд бегона тавон монд. Калима бигӯ, то дар дини поки ту дароям. Меҳтар Иб-

роҳим калима арз кард ва ӯ ба шарафи имон мушарраф шуд. Ақба-л-халил, Наъима-л-Ҷалил ли аҷли-д-далил.

Дигар, рӯзе аз ҷамоати ҷухудон наздики меҳтар Иброҳим алайҳи-с-салом омаданд ва гуфтанд: ё Иброҳим, мо гурусна омадаем, моро таъом бидеҳ. Фармуд, бинишинед, таъом талабид ва таъзими ишон бисёр кард. Ишон оғоз карданд: эё Иброҳим, мо бегонаем, чандин эҳсон дар ҳаққи мо аз кучост? Гуфт: ин қорам аз ахлоқи Парвардигори худ омӯхтаам, ки аз ту як банда итоб шуда буд. Чун ишон аз таъом фориғ шуданд, меҳтар Иброҳим гуфт: неъматҳои Худои ман бихӯрдед, як бор Худои маро сачда кунед. Ишон шарманда шуданд. Гуфтанд: эй Иброҳим, аз баҳри хушии хотири ту сар ба сачда барем. Ҳама сачда карданд. Меҳтар Иброҳим даст ба дуо бурд ва гуфт: Илоҳӣ, ман ишонро ба сачда овардам, ту низ хотири ишон ба шарафи ишон мушарраф гардон. Ҳанӯз даст аз дуо фурӯ наоварда буд, ки ишон сарҳои хеш бардоштанд ва гуфтанд: ё Иброҳим, рӯ сӯи мо кун, ки қулфи дил боз шудааст. Акнун зуд калима бигӯ, то дар дини Худои таъоло дароем. Меҳтар Иброҳим калима арз кард, ҷумла ҷамоат хилъати имон пӯшиданд.

Баъди ба ёд омадани пандҳои ҳазрати Мавлавӣ дар ҷустуҷӯи пирамарди масеҳӣ шудам. Чандин кӯчаю тангкӯчаҳои атрофи бозори «Шоҳмансур»-ро давр задам, вале ӯро пайдо карда натавонистам. Дар охири ноумед шуда, ба истгоҳи мошинҳои мусофиркаши самти шаҳри Қофарниҳон омадам, зеро ки рӯз хунук буду намози асру шом наздик. Аз сабаби нооромии сиёсӣ рафту омади мошинҳо ба самти Қофарниҳон баъди

нисфирӯзӣ кам мешуд. Дар истгоҳ ним соат интизорӣ кашидам, пойҳоям хунук хӯрд, даҳшату воҳимаи ҷанги шаҳрвандӣ оромам намегузошт, мошин набуд.

Аз дур дар назди бинои чоршӯнае мӯйсафеди русро дидам, ки лангида-лангида ба даромадгоҳи бино наздик мешуд. Ба сӯи ӯ шитобидам ва дар даромадгоҳи бино ӯро боздоштам. Ӯ ҳайрон – ҳайрон ба ман нигарист. Даст ба ҷайб бурда 10 сӯми дар ҷайб доштаамро ба кафаш мондам. Аз афташ, дар аввал ӯ маро нашинохта буд. Ниҳоят, баъди лаҳзае андешидан шинохту аз дастам дошт ва дастонамро бӯсида, ба дидагонаш молид, гӯё бо ашки чашмонаш дастонамро мешуст.

Ногоҳ садои автобус аз истгоҳ баланд шуд. Ман бо пирамарди маъюби рус видоҳ кардаму ба сӯи мошин шитобидам. Автобус то ба истгоҳи Нефтобод (Нефтяник) меомадааст. Аз он ҷо пиёда то ба шаҳри Қофарниҳон соати даҳи шаб омадам.

Баъди нӯшидани пиёлаи чой хобам омад, зеро ки рӯзи дароз дар шаҳри Душанбе шоҳиди ҳодисаю воқеаҳои аҷиб шуда будам. Дар баробари дароз кашидан тез хобам бурдааст.

ХОБИ АҶОИБЕ ДИДАМ

Хоб дидам, ки дар лаби ҷарие овезонам, бо як даст аз решаи дарахти азиме медорам, дасти дигарам алвонҷ хӯрда ҳаракат надорад, гӯё қарахт аст. Дар зери поям дарёи сели балое равон аст. Дод мезанам, касе ба додам намерасад. Ногаҳон дидам, ки ба муқобили ҷараёни дарё киштиё ҳаракат карда, омада истодааст. Киштӣ ба ман наздик шуду ҷавони зебоне, ки аз рӯяш

нури дурахшон меборид, нидо карда гуфт:

- Эй инсон, дастатро ба ман деҳ!

- Кадом дастамро диҳам, охир дасти чапам карахт аст ва бо дасти ростам решаи дарахти азимро медорамам.

- Бо кадом дастат ба пирамарди рус 10 сӯм садақа карда будӣ? – боз пурсид ҷавон.

- Бо дасти рост.

- Қуввати дасти ростат ҳамон садақаи даҳсӯмаат ва решаи дарахти азим мадади ҷадди бузургворат Ҳазрати Мавлавии Сурхиён аст, ки аз балои азиме нигоҳат медорад. Ҳоло ту намедонӣ, ки он қутби замон, хуршеди тобон зиндаю ҷовид аст? Агар хоҳӣ, ки ба дидори мубораки бобоят Ҳазрати Мавлавӣ мушарраф гардию ўро бинӣ, дастхатҳои парокандаи ўро ҷамъ овару иншо намо!

- Эй наҷотдиҳандаи бандаи оҷиз, шумо чӣ касед?

- аз ҷавони зебо пурсон шудам.

- Киштие, ки мебинӣ, киштии Ҳазрати Нӯҳ (а) аст ва ин дарёи сели ифлосе, ки ба зерӣ пойҳоят равон аст, дунёи пурзаҳмат аст. Агар бандаи нафси куфру шайтон шавию аз амалҳои хайр рӯй гардонӣ ва ба амалҳои шар даст занӣ, дастатро намегирам ва дар киштии Ҳазрати Нӯҳ (а), ки бобоят Ҳазрати Мавлавӣ нишастааст, савор шуда наметавонӣ. Дар ин дарёи бало ғарқ хоҳӣ шуд!, - бо табассуми ширине посух дод ҷавон.

Ҳамоно доду фарёд мекардам, ки наҷотам диҳад.

- Ҳой инсон, ба ҳурмати ҳамон садақаат, ки ба ман додӣ, баъди иншои дастхатҳои бобои бузургат туро наҷот хоҳам дод, - гуфт ҷавон.

- Эй ҷавони зебо, шумо кистед ва ман ба шумо чӣ хел садақа карда будам? – дубора пурсидам аз ӯ.

Ҷавони зебо табассуми ширине карду кулоҳашро аз сараш гирифтани замон ба сурати ҳамон пирамарди руси нотагон мубаддал шуд ва нопадид гардид.

Баъди ин хоби дидаам ҳашт моҳ бемори бистарӣ шудам. Хунамо дар беморхона иваз карданд. Аз зинда мондан умед надоштам. Ҷон ширин будааст, шабу рӯз ба даргоҳи Худованди бахшандаи меҳрубон ибодату муноҷот намуда, талх-талх мегиристам.

Баъди он тавбаи насиҳо кардам, роҳи амалҳои хайро пеш гирифта, дастхатҳои Ҳазрати Мавлавиро омӯхта иншо намудам. Дар интизори ваъдаи он ҷавони киштисаворам, ки кай дастам мегираду наҷотам медиҳад...

Баъди чандин солҳо рӯзе тарсида-тарсида дохили тарабхонаи «Ғофилҷон» шудам. Номи тарабхонаро дигар кардаанд: «Ваҳдат».

- Ин тарабхонаи акай Ғофилҷон аст?, - пурсидам аз пешхизмат.

Ӯ бо аломати инкор сар ҷунбонд. Ҳисси кунҷқобиам боло гирифтани дар бораи Ғофилҷон, ки лаби маро кафонда, хуншор карда буду гиребони Муҳиддинро канд ва пирамарди русро лагадкӯб намуда буд, пурсон шудам. Маълум гардид, ки Ғофилҷон ба тиҷорати маводи муҳаддир – героин сару кор доштааст ва ин сарвату ғурур аз рӯи он будааст. Гурӯҳи ғоратгарон шабона ба хонааш ҳуҷум карда, молу сарваташро ба яғмо бурда, ҳудашро дар назди зану фарзандонаш ба таври ваҳшиёна, бо хорию зорӣ ба қатл расондаанд. Тарабхонаи «Ғофилҷон» ба худ номи «Ваҳдат» гирифт ва соҳиби нав пайдо кард.

Хубии дарвешон калиди ҷаннат аст,

Душмани эшон сазои лаънат аст.

Гар ҳамеҳо ҳӯ, ки бошӣ дар амон,

Рав накӯӣ кун ту бо халқи ҷаҳон.

Баъди чанде радио ва оинаи нилгун хабар доданд, ки душманони миллати тоҷик, Ғофилҷон барин зотҳои хабис, Муҳиддин Олимпурро ба қатл расондаанд. Қалбам реш шуд.

Мавлавӣ мефармояд:

- Эй ғофилон! Нафси калони бологирифтаатонро бо тавбаю истиғфор ва бо амалҳои некӯ паст занед! Рӯзе ба панҷоҳ ҳазор сол баробар ба як рӯзи ин дунё наомада, дар пеш аст ва аз ғазаби Худованд битарсед! Мардумро ғорат накунад! Ҳақи ятимонро нахӯред! Инсонро, ки дар кадом дину мазҳаб аст, қатл накунад! Фирефтаи молу сарвати дунё нашавед ва аз баҳри молу сарват мӯреро озор надихед, ки подошаш дар ду олам интизори шумост.

Ҳар киро будаст кирдори накӯ,

Дар раҳи уқбо бувад ҳамроҳи ӯ.

Дорӣ андар пеш рӯзи растахез,

Аз Худоят нест имкони гурез.

Баъд аз марг исми Муҳиддин дар қалби инсонҳо ва китобу ҳазинаи синамо нақш баст. Номии Ғофилҷону амалҳои бошад, аз лавҳи тарабхонаҳо тарошида шуд.

ТАЪБИРИ ХОБАМ ЧИСТ?

Лаҳзае он хоби худро ман ба азм
Гирд овардам ба мухлисони назм.
Дида худро он замон дар ҳолате,
Тарсу ваҳму бими марғу даҳшате.
Дасту кифти ростам сарви азим,
Дастии чап хушкида дар вазъи алим.
Зери по дарёи жарфи беканор,
Киштие, бо чанд маллоҳе ба гор.
Ногаҳон овоз омад аз миён:
«Ту наметарсӣ зи Халлоқи ҷаҳон ?
Ин дарахт арвоҳи поки авлиёст,
Хайр карда дастат андар ӯ ҷост.
Ба дастии чап чӣ исён кардаӣ,
Ё касеро як замон озурдаӣ?
Чун аён дидӣ, бикун тавба, биё
Аз ҳаёти бобият панде рабо.
Авлиё дар рӯҳи некон зинда аст,
Мисли хуршеди ҷаҳон тобанда аст.
«Киштии Нӯҳ» аст, бар саҳна нишин,
Сидқ пеш ор, ҷаҳд кун, бикшо ҷабин».
Дидам, ӯ буд, он гадои нонталаб,
Зарбхӯрда, хунфишон рухсору лаб.
Он, ки раҳми ман ба ӯ боло гирифт,
Адл буд он чи, ба ҷонам ҷо гирифт.
Мақсади нашри китоби ҷадди худ:
Роҳи бобоёни мо чӣ гуна буд?
На ба онҳо ҳилла буду на дурӯғ,
Офтоби қалби ишон пурфурӯғ.
Рост мерафтанд, ба роҳи Мустафо (с),
Чун алиф як рӯ ба як роҳи сафо.
Зориҳо дорем бо Маҳмадрасул,
К-андар он киштӣ кунад моро қабул.

ҚИСМАТИ ТАЛХИ ДУНЁПАРАСТ

Дар ҳамсоғиямон Каримча ном ҷавони 22-23 - солае мезист, ки солҳои ҷанги шаҳрвандӣ гуреза шуда, аз кӯҳистон омада буд. Падару модари Каримчаро яроқбадастони хабиси нохалаф ваҳшиёна ба шаҳодат расонда буданд.

Каримча ҳамроҳи занаш Сангимоҳ ва чор нафар кӯдаки ноболиғ Ятиму Наим ва Баргаку Соро зиндагии сангинеро аз сар мегузарониданд. Нони хӯрдану либоси пӯшидан надоштанд, аз ҳамин сабаб Ятиму Баргак мактаб намехонданд.

Каримча дар бозор мардикорӣ мекард, бор мефароварду бор мекард ва дар ивази заҳматҳояш чанд дираме мегирифт. Ҳатто ӯ аз ӯҳдаи иҷора гирифтани аробаи дастие намебаромад. Музди кори якрӯзааш ба ду ё се нон мерасид, ки якеи онро нисфирӯзӣ дар оби хунук тар карда тановул мекард. Сангимою тифлаконаш бошанд, полези пиёзи ҳамсоғигонро хишова мекарданд ва ё ҳавлию молхонаҳоро мерӯфтанду дар ивази ин меҳнаташон онҳоро бо нону чой, гоҳо шакаробу шӯрбои «ҳашаракӣ» меҳмондорӣ мекарданд. Охир, ин корҳо ба онҳо ҳар рӯз муяссар намешуд. Агар рафту дар деҳа тӯй ва ё ҳудое мешуд, он рӯз барои Каримчаю аҳли хонаводаи ӯ хушбахттарин рӯз ба шумор мерафт.

Каримча ба хизмат доимо тайёр буд, акнун ба бозор намерафт, зеро аз зарби бори вазнин шалдарду миёндард шуда буд. Дар тӯйҳою ҳудоиҳо сабзирезакунӣ, самоворчигӣ ва ба маърака даъват намудани

одамон вазифаи асосии ӯ шуда буд. Ўро ба деги ош наздик шудан намонданд, ки бисёр меҳӯрд, ба замми бисёр хӯрданаш, ошро дар кисаҳояш дуздида, барои кӯдаконаш мебурд, дар ин муборизаи ҳаётӣ ӯ низ рақибӣ худро дошт. Сангимоҳ дар ин маърақаҳо вазифаи ҳавлирӯбию хокистаргирӣ ва обкашониро ба ӯҳда дошт. Ўро ба нонбандӣ иҷозат намедоданд, зеро ӯ ҳам дар ин вазифа рақибӣ худро дошт. Ятим бошад ба дасти об мерехту Баргак ба дасти занҳо. Наиму Соро пои бараҳна дар тирамоҳу зимистон ва баҳору тобистон атрофи танури нонбандӣ ва деги ош бо гардани қач мегаштанд.

Падару модар фурсати муносиб ёфта, тифлони худро бо ошу нони худӣ зиёфат мекарданд. Умуман, аҳли хонаводаи Каримча ба хизмати мардум доимо тайёр буданд.

Баъди каме вақт оҳиста-оҳиста аҳволу кирдори Каримча дигар шудан гирифт. Ў дигар дар тӯю худоиҳо хизмат намекард. Гоҳ ҳафтаю моҳҳо ғайб зада, бедарак мешуд. Сангимоҳу тифлаконаш дигар хизмати мардумро ба ҷо намеоварданд. Каримча бошад, гоҳ-гоҳ мошинсавор ба хонааш меомадагӣ шуд. Тарзи либоспӯшию рафтору кирдори Каримчаю аҳли оилааш тамоман тағйир ёфтан гирифт. Дар андак вақт соҳиби мошини тамғаи хориҷӣ гашт ва хонаи баландошёнаи бодабдабае сохту ҳамсоғонро дар ҳайрат монанд. Акнун касе ҳад надошт, ки ўро Каримча гӯяд, ҳама ба ӯ акаи Каримбой гуфта муроҷиат мекарданд. Ятиму Баргак мактабхон шуданд. Дар як сол ду синфро хатм карда, яке аз синфи 2 ба 4, дигаре аз синфи 3 ба 5 гӯе гузаштанд. Муаллиме онҳоро дар хонааш дар-

сҳои иловагӣ медоду ба ивазаш музд мегирифт. Тарзи либоспӯшии Ятимӯ Баргак аз фарзандони раису вазир фарқ намекард. Умуман, зисту зиндагонии акаи Каримбой пурҷӯшу хурӯш буд, ҳафтае дар миён рӯзи таваллуд қайд мекард ва ё ягон ҷашни дигареро бо дабдабаю шукӯҳи калон таҷлил мекард ва ҷавонони қайсари кӯча то соатҳои 1-2 -и шаб рақсу бозӣ карда, дар охир аз мастӣ ҳамдигарро лату кӯб мекарданд. Дар натиҷа аз шарми захми бари рухсору зери чашмони сиёҳашон то як ҳафта бо табобат машғул шуда, ба кӯча намебаромаданд.

Боре шербачаҳои ширамасти кӯча арақи акаи Каримбойро нӯшида, маст шуданду зада чашми додарарӯсагро кафонданд, ки он бечора баъди табобати шашмоҳа аз як чашмаш бенасиб шуд. Як моҳ акаи Каримбой бе ному нишон гум шуд. Ҳамсоягон ба ҷӣ кор машғул будану ба кучо рафтани ўро намедонистанд. Сангимоҳ ҳам сир бой намедод.

Соатҳои 6-и субҳ буд, ки ғиғони Сангимоҳу тифлакони акаи Каримбой баланд шуда, ба осмон печид. Оҳу нолаи ҷонгудози онҳо ба авҷи Зухал мерасиду гӯё гӯши фалакро кар мекард. Ҳамсояҳо ҳайрону ҳаросон ва шитобон ба имдоди онҳо расиданд. Сангимоҳ зор-зор ва талх-талх менолиду тифлакони маъсумаш ўро дар канор гирифта, мегиристанд.

Нолаи ҷонгудози модари зор ба ғиряи тифлакон ҳамроҳ шуда, оҳанги ғамангези дилрешкунандаеро меофарид, ки қалбҳои моро пурғаму маҳзун мегардонд ва аз дидагонамон беихтиёр ашк ҷорӣ мешуд.

Дар байни ҳавлӣ ду нафар афсари милиса ба ин манзараи риққатовар назора карда, оҳиста-оҳиста бо

ҳамдигар гап мезаданд.

Сипас огоҳӣ ёфтем, ки дар фурудгоҳи шаҳри Москва аз таъсири героин меъдаи акаи Каримбой кафидааст. Табибони ҳозиқ ҳарчанд кӯшидаанд, лекин ўро наҷот дода натавонистаанд. Акаи Каримбой пас аз ҷонканиҳои 18 соата бо азоби алим, оҳи пушаймонӣ дар дил, ашки ҳасрат дар мижгон ва номи героин дар забон ҷони ҷавонашро дар ғарибӣ ба Малак-ул-Мавт супорид. Вой бар умри ҷавони акаи Каримбой, сад дарег аз тифлакони хору зору яtimi Сангимоҳ. Афсӯс, сад афсӯс, ки Карими бечораро ҳирс ва нафси куфру саркаши шайтонӣ ғуломи худ гардонида, ҳамнишини одамони хабис кард ва дар доми балои азими героин бо сахтиҳои зор, дур аз ватану фарзандони чашминтизор ҷон дод.

«Хоҷагон»-и акаи Каримбой баъди се рӯзи вафот ба ивази героини дар меъда барбодрафта мошини хориҷии акаи Каримбойро гарав гирифтанд. Бо рафтани айёми рӯзгор зисту зиндагонии Сангимоҳи бевамонда маҷрои давраи пештараашро гирифт. Боз ҳавлию оғилрӯбӣ ва хишовакунии полезҳои деҳа ба зиммаи Сангимҳу тифлаконаш бор шуда буд. Ятиму Баргак мактабро тарк карданд, дигар касе онҳоро дарси иловагӣ намедод.

Аз ноилоҷию тангии рӯзгор Сангимоҳ ба мӯйсафе-ди 75-солаи носфурӯше зани дуюм шуда, ба шавҳар баромад. Барои Ятиму Баргак ҳам машғулият ёфт шуд. Падарандар барои қаканҳояш шуғли дӯстдоштаи худро ҳадя кард. Ятим ҳар рӯз се кило нос ва Баргак бошад, чор кило офтобпарастро ба савдо мебароварданд. Байни намозҳои асру шом ногаҳон фиғону но-

лаи Сангимоҳу тифлаконаш ба осмон печид. Дарвоза кушода шуду Ятиму Баргак гирякунон ба сӯи хонаи мо фирор карданд. Онҳо худро дар паси девори каҳдон паноҳ карда, талх-талх мегиристанд. Асодасти падарандари пир изи кабуди хунгаштаи худро дар сари рухсори Баргаку болои бинии Ятим баръало гузошта буд. Аз бинии чапи Ятим қатра-қатра хуни сурхи ялақ-қосӣ қорӣ шуда, аз зери манаҳаш ба куртаи кӯҳнаи порагашта мечакид.

Онҳо пои луч буданд, аз хунукӣ пойҳояшон хун барин сурх шуда, дир-дир ларзида, ҳиқ-ҳиқ мегиристанд. Чашмонашонро хуни сурх зер карда буд, ки гули лоларо ба ёд меовард.

*Падармурдaro соя бар сар фикан,
Ғубораш биафшону хораш бикан.
Чу бинӣ ятиме сар фиканда ба пеш,
Мадеҳ бўса бар рӯи фарзанди хеш...*

Ё, Ҳазрати Шайх Саъдӣ, кучой, бубинӣ ҳоли зори ятимон!? Сабаби чунин ҳоли зори ятимонро пурсон шудам, онҳо пас аз ҳиқ-ҳиқзаниҳои дуру дароз бо шеваи гиряолуд гуфтанд:

- Ҳар рӯз мо ба маблағи 10 сомонӣ носу офтобпараст савдо мекардем, имрӯз бошад, аз сабаби бадии боду ҳаво, хунукӣ ва пои луч буданамон ҳамагӣ 6-7 сомонӣ савдо кардем, барои ҳамин падарандарамон тайёрхӯрони лаънатӣ» - гуфта моро зад, модарам хост, ки моро дифоъ кунад, ўро низ зад, ҳоло ў нолону гирён дар хона хоб аст. Аз зарбаи асои пирамард хеста наметавонад.

Ҳамин ҳангом кабӯтари сафеде омада, дар гӯшаи боми худораҳмати Карим нишасту ба чор тараф нигарист ва гарданаширо ёзонда, сӯи ин ду тифли гирён қум-қумгӯён чизе мегуфт.

Ин манзараро ману он тифлони ятим бодикқат назора мекардем ва гуфтаҳои худораҳмати модарам ба ёд омад, ки гуфта буд: «Баъди фавт рӯҳи инсон чун мурғони ҳаво парвоз карда, ба арши аъло меравад ва аз он ҷо ба сурати кабӯтар ва ё ягон ҷонвари дигар парвоз карда, омада дар гӯшаи бом мешинаду мунтазири дуои хайр мешавад, лекин мебинад, ки фарзандон хору зор, гирёну ҳайрон дар хизмату зан бо либосҳои ҳарир болои бистари мулоими гарм канори марди дигаре дар хоби ноз аст. Дар ин ҳангом рӯҳи нолон, ашк дар мижгон ба авҷи кибриё мебарояд, санги маломат бар сар мезанад ва меғӯяд: «Бор Худоё, даст гир, ҳар чӣ кардам бад кардам, ҳар чӣ кардам, бар худ кардам, сабру қаноат накардам, бандаи нафси куфри саркашу шайтон шудам, ки дар натиҷа гӯлу гумроҳ гаштам. Аз имону тақво рӯй тофтам ва ақли расоро нашинохтам. Дареғ, сад дареғ...»

Кабӯтари сафед, гӯё рӯҳи акаи Каримбой буд, ки қалбашро ҳоли зори фарзандони ҷигарбандаш месӯзонд, ки нолида қум-қум мекард ва ҳайрон-ҳайрон ба сӯи завҷаи меҳрубонашу пирамарди қавиҷӯссаи носифурӯш нигариста, бар нафси саркашу дунёю умри бевафо лаънатҳо мехонд.

*Аз он рӯзе, ки мурданро ба чашми худ аён бинӣ,
Ба чашми пурҳуморат оби ҳасратро равон бинӣ.*

Чӣ суд аз симу зар, охир ба пахта об чакконанд,
Ба ҳалқат меравад ё не, ки ўро дар гумон бинӣ.
Ба айвони лаҳад хуфта ба ҳоли худ ҳамегирӣ,
Кафан печида дар гардан чу мору каждумон бинӣ.
Агар рӯҳат кунад парвоз, ояд ҷониби қабрат,
Наёбӣ ҳеҷ нишон аз гӯшту мушти устухон бинӣ.
Аз он манзил ба сад умед биёӣ ҷониби хона,
Писар дар остон, зан дар канори дигарон бинӣ.
Фиребу ҳилаҳо кардӣ барои иззату роҳат,
Надонистӣ, ки зулмест ин, ниҳон кардӣ, аён бинӣ.
Чу чоҳе кандаӣ аз зулм, ки халқеро дар андозӣ,
Наметарсӣ зи адлу дод, ки худро андар он бинӣ.
Биё эй Ҷомии мискин, ибодат кун дар ин олам,
Ки худро аз ибодат дар бихишти ҷовидон бинӣ.

Мавлавӣ мефармояд:

«Ҷавонмардо, ҳиссаи нафсу шайтонро ҷудо намо. Чунки шайтон на барои душманӣ варзидани инсон, балки барои ба нафсаш мағлуб шудани ӯ кӯшиш мекунад. Ту худхоҳии нафсатро ҳам ба назар гир, зеро ки он ғайри худ дигареро дидан намехоҳад.

Худои таъоло дар ҳадиси қудсӣ чунин марҳамат карда мефармояд:

- Эй бандагонам, чӣ тавре ки ба хоҳири худ оред, ман бо шумо ҳастам! Агар аз ман ба некӯӣ ёд кунед, ҳамонро медиҳам ва бадиро ба хотир оред, ҳамонро интизор шавед. Аз барои молу сарвати дунё ба монанди ҳайвонҳо дар биёбонҳо медавӣ, аммо аз ҳамон ризқи додагIAM зиёд намеёбӣ, сабр намою шукрона бикун, ки шармандаи ҳарду олам мегардӣ.

Гардан аз ҳукми Худои худ матоб,
То намонӣ рӯзи маҳшар дар азоб.

Эй фарзанди одам! Ба ту се чизро ихтиёр кардам, яъне моли дунё, аҳли оила ва амалхоро. Моли дунё баъди фавтидан ба меросхӯрон мемонад ва ҳамон замон аз хона бадар рафтӣ, аҳли оила ҳам чудо мегарданд. Рӯзи қиёмат амалат накӯ бошад хуб, вагарна, бад бошад, қоят ба ҳалокат аст!

Умри дунё як-ду рӯзе беш нест,
Ғофил аст он кас, ки дурандеш нест.

Эй фарзандони одам! Собир бош ва худро паст шумор! Туро ба дараҷаи баланд мебардорам! Истиғфор кун, мағфират кунам! Тавба намо, қабул фармоям! Садақа бидеҳ, то ки ба молат барака диҳам! Бо ақрабоят накӯӣ ва наздик бош, то ки умратро дароз кунам!

Эй фарзанди одам! Шукри неъматҳои ман кунед, меҳрубон ҳастам. Пас истиғфор кунед, лоиқу сазовори ибодат ҳастам, пас ибодат бикунед! Лоиқу сазовори мақсад ҳастам, бо мақсад маро ҷустуҷӯӣ намоед, мақсадатонро ҳосил бикунам. Диҳанда ҳастам, бипурсед, бидиҳам!»

ВОХҶҶРӢ БО ҲАРИСУ ҲАСУД

Дар канори роҳ истода, интизори гузаштан будам. Дар ҳамин вақт садои ваҳмангези тормози мошине риштаи тахайюлотамро канд. Аз тарс ду-се қадам ба ақиб ҷаҳидам. Мошини тамғаи хориҷие ду қадам дуртар, дар рӯ ба рӯям таққӣ карда истод. Дари ақибии мошин кушода шуд ва ҷавони 17-18-солае дар либоси рӯҳониён, пероҳани сафед дар тану кулоҳи сабз дар сар ба тезӣ ҷаҳида баромаду ҳам шуда, таъзимкунон дари пеши мошинро кушод. Дар даруни мошин марди тахминан 45-50-солае, ки риши сиёҳи кӯтоҳу саллаи сафеди калон дошт, намоён шуд. Дар як дасташ тасбеҳи дарозе аз сангҳои сабзи қиматбаҳо, чун чархи осиеб дар гардиш буд ва бо дасти дигараш асоеро медошт, ки бо нуқраю садаф кандакорӣ шуда буд. Дар болои асо бо метали зарди тиллоранг акси қасри «Тоҷмаҳал» ҳаққоқӣ шуда буд. Ҷелаки сабзи дарозу пероҳани дуҷайбаи покистониаш ўро ба Ҳазрати Хоҷаи Хизр монанд карда буд. Айнакҳои сиёҳи офтобиашро ба болои абрӯвонаш гузошта, бо ангушти ишора маро сӯи худ хонд. Ман ҳаёл кардам, ки шахси дигаре дар пасам истодааст, ба ақиб нигаристам. Ин ҳолати ноговори маро он марди аҷоибу ғароиб пай бурда, бо овози баланд садо кард:

- Балам, оғои Муҳаммадрасул, ин шумо нестед?

Яку якбора «бале» - гӯён давида, ҳам шуда, бо ду даст салом кардам.

Аз рӯи шунидам, Хоҷаи Хизр соле як маротиба ба сурати гадо ва ё одамони наҷиб бо ҳар як инсон во-

мехӯрад, лекин онҳо ӯро намешиносанд. Агар шиносанд, ба мақсадҳои динию дунявие, ки дар дил доранд, мерасанд, агар нашиносанд, тамоми сол корашон барор намегираду ранҷуру бемор мегарданд. Барои шинохтани Хоҷаи Хизр дар вақти салом нарангӯшти ӯро саҳт доштану фишӯрдан лозим аст. Агар нарангӯшт устухон надошта бошад, он шахс Хоҷаи Хизр аст...

Ман ҳам дар баробари салом кардан дудасти нарангӯшти ин инсонӣ аҷибро дошта фишӯрдам. На-рангӯшт хеле мулоим намуд, чунон хурсанд шудам, ки гӯё худро дар арши аъло дида бошам.

Бо ин қаноат накарда, бори дуввум нарангӯстро дошта зер кардам ва ба ақби панҷа тоб додам. Яку якбора нарангӯшт тикқӣ карда, садо бароварду он мард тааҷҷубомез, мумкин, аз дард дасташро кашид, симояш тағйир ёфт.

Дар вақти дасташро кашидан баръало пайҳас кардам, нарангӯшт устухон дораду ӯ Хоҷаи Хизр нест. Дар ҳамин вақт, чизеро ҳис кардагӣ барин менамуд. Ин ҳодисаро ӯ бо ин сару либос ва афту башара шояд чандин маротиба аз сар гузаронидаасту чандин одамони чун ман соддаро ба ҳайрат овардааст, ки табас-сумкунон гуфт:

- Ҳа, балам, Хоҷаи Хизр набошем ҳам, даму нафасамон Хоҷаи Хизр барин аст.

Баробари ин суҳанҳои аз ҳад зиёд муболиғаомези бемантиқу куфрро шунидан гӯё кӯзаи оби сардеро касе аз болои бом дар сарам рехта бошад, ки хунук шуда, моту мадҳуш мондам.

Он мардро, ки мани бандаи гумроҳ ба Хоҷаи Хизр монанд карда будам, як пояш дар дохили мошин буду пой дигараш дар замин вай ба ман нигариста, табас-сум мекард. Чеҳрааш гарм менамуд, гӯё ӯро дар кучое дида бошам.

Бо овози омирона гуфт:

- Ҳа, оқои Муҳаммадрасул чӣ турӣ? Магар маро нашинохтӣ? Ҳоло дар кучо мегардӣ? Канӣ бигӯ, ҳоло аъзои кадом ҳизб ҳастӣ?

Чунон саволборон кард, ки фурсати ҷавоб гардондан набуд. Дар охир фурсати қулай ёфта, тааҷҷубомез гуфтам:

- Домулло, аввалаш ин, ки ман шуморо нашинохтам. Сонӣ, аъзои ягон ҳизб нестаму ба сиёсат сару коре ҳам надорам, зеро ки ҷадди бузургворам, Ҳазрати Мавлавӣ дар панду насиҳатхояш борҳо таъкид карда мегӯянд: « - Эй инсонҳо, ҳамаи шумо бандагони Худою умматони пайғамбарони мурсалед, ба ваҳдати ягонагии Худованд иқрор шаведу ба ҳам оед, то ки сулҳу осоиш дар рӯи замини сабзу хуррам абадӣ бошаду шумо бо заҳмати ҳалоли худ дунёву уқбои худро обод кунед. Агар рафту ваҳдату ягонагиро аз даст додед, аниқ донед, ки дину диёнат ва ватану бойигарихои моддию маънавии миллатро барбод медиҳед ва аз қарри ҷаҳаннами асфаласофилин оташе бармехезаду замини муқаддаси шуморо сӯзонда хокистар мекунад», (мумкин, ҷанги ядроиро дар назар дошта бошанд).

Аз рафтору гуфтори ин марди олуфта маълум шуда меистод, ки ӯ аъзои ягон ҳизби сиёсӣ аст. Аз ин суҳанону пандҳои Ҳазрати Мавлавӣ ӯ баръало ҳис

кард, ки тираш ба ҳадаф нарасиду ба санги хоро бар-
хӯрда, ақиб гашт ва мақсадашро амалӣ карда натаво-
нист.

Домулло лаҷоми суханро ба тарафи дигар баргар-
донида гуфт:

- Ҳоло манро нашинохтӣ? Охир, ту одами «калон»
шудай. Туро тез-тез дар телевизион мебинам. Фаҳми-
дам, ки китоб ҳам навиштаӣ, барои ҳамин манро на-
мешиносӣ...

Абрӯҳояшро аз ғазаб бо ҳам кашид, симояш дар
як лаҳза тағйир ёфту гуфт:

- Чӣ хел маро мардуми сар то сари ҷумҳурӣ, ҳама
мешиносанду ту бошӣ, ҳамкурсам, намешиносӣ?!

Боз ҳайрон шудам, ки чӣ хел шарикдарсамро ба
ёд оварда наметавонистаам. Ё илова карда гуфт:

- Охир, дар Донишгоҳи давлатии миллии Тоҷики-
стон 22 сол пеш ҳамроҳ мехондем. Ҳоло ман Домул-
ло Ҳоҷӣ Фаҳриддин ҳастам, шинохтӣ?

Баъди ин суханон «домулло» ба ёдам омаду ўро
шинохтам ва оҳи чуқуре кашидаму бори ниҳоят ваз-
нини ҳаяҷон аз китфам афтоду сабук шудам ва бо
оҳанги шӯхиомез табассумкунон гуфтам:

- Мебахшед, охир, шумо зоҳирану ботинан тағйир
ёфтаед ва хеле калону фарбеҳ шудаед. Ба фикрам
вазнатон назар ба солҳои донишҷӯиямон хеле зиёд
шудааст. Чӣ хел шуморо шиносам?

Ё дар ҷавоб бо ситеза гуфт:

- Бале. Бале, хуб шуд, ки хонданро дар донишгоҳ
давом надодам ва онро тарк кардам. Агар тарк наме-
кардам, ҳоло муаллим будам ва ё монанди ту китоб –
питоб менавиштам. Барои нашри он дар пеши ҳар

касу нокас сар хам карда, харобу хазон мегаштам.

- Не, домулло, ман дар пеши ҳеҷ кас сар хам накардаам. Иншоаллоҳ, рӯҳи поки авлиёи бузург мадад мекунаду ҷавонмардони асили дорои ҳисси баланди ифтихори миллӣ, дӯстдорони илму маърифати ниёгон дар ин кори хайр дар роҳи Аллоҳ саҳм мегузоранд. Дар дунё аз касе чизе тамаъ надорам, ба ҷуз аз баҳри раҳмати беканори Аллоҳ таоло дар рӯзи ҷазо, -гуфтам.

Ҳоҷӣ Фахриддин гуфт:

- Китобатро нахондаам, зеро ба китобхонӣ вақтам нест. Канӣ гап зан, чӣ хел китоб навиштаӣ ва дар бораи чӣ баҳс мекунад?!

Дар ҷавоби суханони ин мард пандҳои Шайх Саъдии ширинсухан ба ёдам омад, ки онро хомӯшона даруни дил зам-зама кардам, то домулло аз гуфтаҳои Шайхи бузург наранҷад:

То мард сухан нагуфта бошад,

Айбу ҳунараш нухуфта бошад.

Ҳар беша гумон мабар, ки холист,

Шояд, ки паланге хуфта бошад.

Гуфтам:

- Номи китоб «Офтоби паси абрҳо ва ё Мавлавӣ Домуллои Сурхиён», мавзӯи китоб баҳсу мунозираҳоро дар бар намегирад. Мақсад аз наشري китоб дӯстдоштани илму фарҳанги бойи ниёгонамон мебошад. Бо ин роҳ дар қалби хонандагони азиз бедор кардани ҳисси баланди ифтихори миллию ватандорӣ ва ба шардӯстист, то дар оянда одамонро тарбия карда, ба воя расонем, ки онҳо дар тараққиёти ҳаматарафаи Ватани азизамон ҳиссагузор бошанд. Танҳо мо дар асоси анъанаҳои хуби аҷдодӣ давлати демократии

ҳуқуқбунёдро сохта метавонем, зеро ки ҳеҷ як халқу миллати ҷаҳон чунин таъриху тамаддуни бою қадими илмию фарҳангӣ, давлату давлатдории адолатпарваронаро дар тӯли таърих аз сар нагузарондааст.

Домулло тасбеҳи дасташро давр гардонда, бо як ҳиссиёти кибру ғурур гуфт:

- Тасаввуф илми кӯҳна шудааст. Ҷамъияти имрӯзаи мо ба сӯфию тасаввуф ниёз надорад. Ҳоло давру замони бозоргонист, мана, ту илми олий дорӣ, китоб менависӣ, лекин пиёда мегардӣ, ба касе лозим нестӣ ва касе ҳам суроғат намекунад.

Аз ҷайбаш дафтарчаеро бароварда, варақ зад ва ба ман нишон дода гуфт:

- Нигаред, дар як рӯз ба панҷ – шаш маросими тӯю худой, ҷанозаю мавлуд, чилёсину қасидахонӣ даъват шудаам. Бо навбат бояд дар ҷамаи ин маросимҳо расида гирам, ки бе ман ин маросиму маъракаҳо намегузаранд. Муридони зиёде дорам, дар вақти амри маъруфу мавлудхониям бо навбат овози хуби худододиямро дар фиттаҳои магнитофон менависанд.

Вақте «муридони зиёд дорам» гуфту илми тасаввуфро санг зад, гӯё ба ҷигарам ханҷар зада бошад, ки солҳои донишҷӯиям ба ёд омаду симои ин «домуллои соҳибмурид» чун фиттаи синамо дар хаёлам ҷилвагар шуд. Охир ӯ кист? Ба ӯ кӣ ҳуқуқ додааст, ки ба сӯи гузаштаи худ санг ҳаво диҳад?

Фаҳри тоҷикону форсизабонони ҷаҳон пирони тариқат Ҳаким Саноию Шайх Аттор, Мавлавӣ Ҷалолиддини Балхию Саъдӣ, Ҳофизу Ҷомӣ, Баҳовуддини Нақшбанду Мавлоно Яъқуби Чархӣ ва Мир Сайид Алии Ҳамадонӣ ҳастанд. Оё ин «домулло»-и навбаромади

худруй дар бораи тасаввуф чизе медониста бошад?,-
худ ба худ савол меодам.

Худро дошта натавониста, савол дода гуфтам:

- Амир Темур, шумо тасаввуфро дар замони ҳозира лозим намешуморед, чӣ тавр мурид мегиред?

Аз «Амир Темур» гуфтанам ӯ хеле ранҷида, бо ғазаб гуфт:

- Оқои Муҳаммадрасул, «коҳи кӯҳнаро бод накунед». Ман Темур-пемур нестам, он солҳо гузашт. Ҳоло ба ман Ҳоҷӣ Домулло Фаҳриддинбой гуфта, муроҷиат кунед.

Аз суҳанҳои болохонадори шарикдарсам, ки мо якҷоя солҳои пешин дар шӯъбаи филологияи Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон мехондем ва ман кӣ будани ӯро медонистам, дар тааҷҷуб монда, худ ба худ савол дода, ба дил мегуфтам: «Худоё, навод ин ҳамон Темурланг бошад?».

Фаҳриддинбой дар айёми мактабхонаш кам-кам дуздӣ машқ мекардааст. Ҳангоми амалиёти шабонаш посбони мурғонаи хоҷагӣ ӯро доштани мешавад. Ӯ бо ҳалтаи пур аз мурғони сарбурида барои ҳалосӣ аз посбон аз болои боми мурғона меҷаҳад ва пои росташ аз ду ҷой мешиканад. Ин осори лангӣ аз ҳамон вақт ба ӯ мерос монда буд ва тамоми умр мелангид. Як сабаби Темурланг таҳаллус гирифтаниш ҳамин бошад, сабаби дигараш ин буд, ки ӯ бо 40-50 рубли моҳонаи донишҷӯӣ қаноат накарда, шабона дар комбинати ҷӯроббарории шаҳри Душанбе посбон шуда, кор мекард. Ба зами он, донишҷӯёро бо ҷӯробҳои арзон таъмин ҳам мекард. Ба қавле, «нони хушро соҳибӣ» мекард. Бо ҳамин ду сабаб ҳамсабақон ӯро

Темурланг мегуфтанд. Гоҳо ӯ аз ин ном фахр ҳам карда мегуфт:

- Ман Темурланг не, Амир Темури Кӯрагонии соҳибқиронам, чунки ҳам кор мекунаму ҳам меҳонам ва ҳам пул дорам, шумо чӣ?..

Дар соли дуввуми таҳсил «Темурланг» аз санҷишу имтиҳонҳо нагузашт ва баҳои ғайриқаноатбахш гирифта, қарздор шуд, зеро ки ба дарсҳо дер монда меомад, гоҳо як ё ду рӯз ғайб мезад ва ба замми ин, дониши казоӣ надошт.

Аз ҳамин сабаб дар охири соли таҳсил бо фармони маъмурияти донишгоҳ «Темурланг»-ро аз сафи донишҷӯёни соли саввум хориҷ карданд. Вақти аз донишгоҳ рафтан ӯ ба ҳамкурсон рӯй оварда гуфт:

- Ма дар пеши я муллои зӯр, ки калони қаравулҳои чулошни ҳай, сабақ мегирум. Баъди чанд сол мебине, ки шумо кӣ мешавед ма кӣ? Шумо хуб шавед маълим ё директори мактав мешед...»

Ӯ ба қойи калимаю ибораҳои лаҳзагӣ шевагӣ акнун калимаю ибораҳои арабиро кӯр-кӯрона истифода мекард. Ба фикри банда, ин ибораю калимаҳоро чун доми тазвир, барои қонеъ кардани нафсаш истифода мебуд.

- Бедор шав, - гуфтани «домулло» риштаи тахайюлотӣ давраи донишҷӯи ямонро канд.

Гӯё аз хоби дуру дарози ғафлат бедор шуда бошам, сарамро ҷунбонда, ба чор тараф нигариста гуфтам:

- Тему... э, не, Ҳоҷӣ Домулло Фахрбой, гӯшам ба шумо, нақл кунед.

Ӯ боситез ба сӯи ман нигарист ва гуфт:

- Амри маъруфу мавлудхонии маро дар фиттаҳои магнитофон сабт намуда дар дӯконҳои шаҳр мефурӯшанд.

Аз пештоқи ҳуҷраи мошин фиттаеро гирифта, тарафи ман дароз кард.

- Ма, ин фиттаро бурда, гӯш кун ва мусулмон шав!,
- гӯён сӯхбаташро як навъ хулоса кард.

- Пулашро барор, - фиттаро аз дасташ гирифтани замон гуфт ӯ.

- Домулло, ман ҳаёл кардам, ки шумо ба шарикдарсатон онро ҳадя кардаед, - гуфтам.

- Не – не, пулашро барор.

Ман даст ба ҷайб бурдам ва пулро баровардам. Ба дастам як варақи 100 сомона баромад, дигар пул надоштам. Тақсир, пули майда доред?

- Ҳа, - гӯён дасташро дароз карда, 100 сомонаро гирифтани даст ба дуо бардошт.

Ҳарчанд илтимос кардам, ки ақаллан 5 сомониашро баргардонда диҳад, ки роҳиро кунам, надод.

- Агар як сомониашро гирӣ, дуоямро бармегардонам, пас соқу саломат ба хонаат барнамегардӣ, - гуфт. Дар вақти видеои «домулло» мум барин мулоим шуд ва бо «нармию дилсӯзӣ» насиҳат кард:

- Аз ин китобнависӣ ҳеҷ фоидае нест, худатро пиру харобу лоғар ва кӯру кар мекуни. Китобнавасиро бас куну муриди ман шав. Илми тасаввуф, кӯҳна шудааст, аз он ба ману ту ҳеҷ фоидае нест, - гуфта, калиди «чип»-ро тоб доду ғайб зад.

Аз ин суҳанони таҳқиромези «домуллои худрӯй» дар аввал шах шуда мондам ва дар охир тоқатам тоқ шуд, гӯё ба чигарам ханҷар зада бошад, аз сӯзиши ин

захм бо ҳаяҷон худ ба худ мегуфтам: «Ё аъзузбиллоҳи мина нафсу ҳасади раҷим», наҳод илми сӯфӣ, илми тавҳид, илми роҳи ҳақ, покӣ, ростӣ, илми Ҳаким Са-ноию Шайх Аттор, Мавлавии Румию Шайх Саъдӣ, Мавлоно Ҷомию Баҳовуддини Нақшбанд, Мавлоно Яъқуби Чархию Мир Сайид Алии Ҳамадонӣ илми кӯҳна шуда бошад?!» Ногаҳон илҳоми Илоҳӣ дар қалбам пайдо шуд ва дар ҳаққи ин зумра зотҳои «гандумна-мои ҷавфурӯш», ки дар замони Мавлонои Руму Ҳофи-зи Шероз ба бузургии эшон шак меоварданд, гирён-гирён гуфтам:

*Эй ҳарису ҳам ҳасуди пурриё,
Аз чӣ шак меоварӣ бар авлиё?
Дар ниқоби шайх бозӣ мекунӣ,
Бар валиюллоҳ ғамозӣ мекунӣ.
Ҷумла эшон марҳамони дарғаҳанд,
Сирри тавҳидро якояк оғаҳанд.
Нафси саркашро гулом аз ман – манӣ,
Ҳамсафи иблис ҳасти, эй данӣ.
Воизӣ бо лаҳни хуш мисли «дағар»,
Бар касе ин ваъз месозад асар?
Эй паси нафсат ҳамеша дар хурӯш,
Пандҳои Мавлавиро дор гӯш.
Панди Ҳофиз, ки бувад бе чурму айб,
Аз барои мо фуруд омад зи гайб.
«Илми Ҳақ дар илми Сӯфӣ гум шавад,
Ин сухан кай бовари мардум шавад»?
Чун Ғазолӣ «Кимӣ...» -ро офарид,
Душмани рӯю риёро офарид.
То наояд ранҷу кулфат ё бало,*

Зорӣ бикун бар Худову Мустафо (с).
Буд муҳаққиқ шерӣ даргоҳ дар миён,
Рӯбаҳе бо ҳилла омад дар баён.
Тавба! Аз лаззатпарастӣ чун Насух,
То насиби мо шавад «Киштии Нӯҳ».
Эй Худоё, кун дуои мо қабул,
То шавам ман хоки пое бар Расул (с).

Хонандаи азизи маънифаҳму закитабъ, дар ҳар даври замон фардони ҷоҳили асири нафсгаштаро пайдо кардан мумкин аст. Ин ашхоси хабису манфур дар ниқоби намояндагони ҳизбу ҷараёнҳои «пешқадаму олий» мақом зуҳур мекунамд ва ба номи неку мубораки ҳизбу «домулло» ва ё «мулло» иснод меоранд. Ҳазорон ҳазор шукри Худои бузург, ки истиқлолиятро насиби халқу миллати мо гардонид. Ҳамин файзу баракати истиқлолият аст, ки дари мактабу мадрасаҳои исломӣ ба рӯи мардум боз аст ва олимону домуллоҳои хубе дар ин мадрасаҳо таълиму тарбияро ба роҳ мондаанд.

Дар айни замон олимону домуллоҳои бузурге чун ситорагони рахшанда дар ин сарзамини мӯъҷизаофарин хеле бисёранд. Аз даргоҳи Аллоҳ таоло умед дорам, ки ба шарофати эшон олимону домуллоҳои хубе ба майдони ваҳдати илму маърифати исломӣ меоянд, ки боиси рушду нумӯи маърифатнокии мардум мегардад. Иншоаллоҳ, аз Худованд умед дорам, ҳамсабақи ман, ки номаш пардапӯш омадааст, рӯзе аз сирри илми тавҳид бохабар мегардаду аз доми нафси саркаш озод мешавад ва ба исми мубораки Домулло сазовор мегардад.

Эй афтода дар ҳасуд, гумкарда роҳ,
Илми Ҳақ шуд дар роҳи нафсат сиёҳ.
Дар ниқоби ҳақ нигар дунё ба дил,
Ин ният дар сачдаҳо дорӣ кафил.
Илми Сӯфӣ назди ту инкор шуд,
Нафси бадро куштанат душвор шуд.
Ту ба минбар воъизӣ чун дагарон,
Розӣ созӣ нафси шумро аз миён.
Неъмату нозат фаровон бо гурур,
Сарватат орад ба ишқи зан сурур.
Гашт бадном аз вучудат дини пок,
Сарвататро мебарӣ оё ба хок?
Дар барат ҳамсоёе бошад ҳазин,
Ту кунун дорӣ ба ӯ сад кибру кин.
Ёрии мӯҳтоҷ созӣ? Ҳеҷ не,
Ҷуз намозу ҳиллабозӣ ҳеҷ не.
То ба кай бухлу ҳасад дар роҳи Ҳақ,
Роҳбарат нафси ҳаво додат сабақ.
Нест дар минбар дигар шери Ҳақ,
Дафтари зарқаш зад рӯбоҳ варақ.
Узр бояд назди хосони²⁸ Илоҳ,
Аз димоғшон барояд дуди оҳ.
Панд омӯз аз китоби Мавлавӣ,
В-аз дигар хосони назми паҳлавӣ.
Сирру дониши Ҳақро бичӯй,
Пухта шав, чун ёвагӯ, сар-сар мағӯй.
Ё Илоҳо, кун ба побӯсат қабул,
Каф кушо, кун дуо, Маҳмадрасул.

ИНСОФУ ШУҶОАТИ АБДУРАҲМОН-ПАҲЛАВОН

Абдурахмон-пахлавон амаки ҳазрати Мавлавӣ будааст. Ў бо инсофу шуҷоат, дар паҳлавонию сайёдӣ ном бароварда, мардум дар ҳаққаш чун Рустами замон, нақлу ривоятҳои бисёре кардаанд.

Худи ҳазрати Мавлавӣ нақл мекардааст, ки Абдурахмон-пахлавон ҷавонмарди қавиҳайкали Рустамсурату Исфандиёрбозу буд. Абрувони сиёҳи дарозаш, ҷашмони кабудӣ осмонрангашро пӯшонида меистод. Дар айёми шикор бо дасташ абрувонашро, ки пеши ҷашмашро гирифта буд, бардошта, ба атроф назар мекард ва дар андак вақт сайдашро дар сари кӯҳи баланд ё дар зери ғори бетағ ва ё дар рафи калфи сангини дур медид ва аз паси он мешуд.

Рафиқону ҳамдеҳагонаш шаҳодат медиҳанд, ки се маротиба дар саркӯҳқутанҳо (ҷойҳои хоби оҳувони кӯҳӣ)-и мавзеҳои Канаск, ки ба қаторкӯҳҳои Ҳисор мансубанд, модароҳу фарзандонашро дар паси худ пинҳон карда, бо ду пойи ақиб рост хеста, ба сӯи камони Абдурахмон-пахлавон таъзим намуд.

Ба ақидаи сайёдон, агар миқдори сайди шикоршудаи сайёд ба сад ва ё ҳазор расад, сайд дар пеши сайёд сари таъзим фуруд оварда, таслим мешавад. Сайёди боинсофу шуҷоъ ҳамон замон камони шикориро дар ҷойе, ки оҳу сари таъзим фуруд овардаст, зери хок гӯронида, то соли оянда тарки шикор мекунад ва ба ятиму бечорагон хайру эҳсонҳо медиҳад.

Сол соли қаҳтӣ буд. Мардум кунҷораю реша, бар-

гу ғӯраи растаниҳоро қути лоямут мекарданд, ки аз таъсири бади он варам карда мефавтиданд. Дигар илоҷ набуд, умеди ҳамдеҳагони гурусна ба Абдурахмон-пахлавон буд. Бинобар, дар ҳар шикор бо навбат чор нафар одамони серфарзанди камбизоатро ҳамроҳ мебуд ва ба рамаи оҳувон наздик шудан замон шитоб намекард ва оҳувон аз ӯ ҳам намерамиданд. Онҳоро бо диққат аз назар гузаронида, баъд тир меандохт, то ки тираш ба оҳуи ҳомила ё оҳубачаи нотавоне барнахӯрад, умуман, оҳуи модинаро шикор намекард. Ҳар вақте тир меандохт ва оҳуе ба замин меҳобид, оҳувони дигар тур бардошта, дар атрофи қутан давр зада, боз дар мобайн омада меистоданд. Сайёди боинсоф аз се ё чор оҳу зиёд шикор намекард. Ин чор оҳуро барои чор ҳамдеҳаи қашшоқаш ҳадя мекард, то ки фарзандони онҳо аз гуруснагӣ нафавтанд. Он ҳамдеҳагоне, ки ин манзараро назора мекарданд, дар ҳайрат монда мегуфтанд:

- Эй пахлавон, чаро оҳувон аз шумо намераманд ва чаро аз се ё чор оҳу зиёд шикор намекунад? Охир, барои худатон ҳам яке аз ин оҳувонро шикор кунед!

Сайёди боинсоф мегуфт:

- Аз ин чор сайди тирхӯрда сару гарданҳояшон аз он ман аст, ҳамин барои ман кифоя мекунад. Агар ман беинсоф мебудам, ин оҳувоне, ки дар атрофам давр мезананд, ҳоло наздам намеистоданд ва давр ҳам намезаданд.

Умуман, дар бораи Абдурахмон-пахлавон нақлу ривоятҳои ниҳоят зиёде вуҷуд доранд.

АБДУРАҲМОН-ПАҲЛАВОН ВА ХИРСИ ГУРУСНА

Дар ҷангалзори атрофи деҳаи Ниҳолдара хирси гуруснае пайдо шуда буд, ки шабона ба деҳа ҳуҷум карда, аз оғилхонаҳо бузу гӯсфанд ва ҳатто гову харони мардумро дуздида, таги бағал карда, аз деҳа дуртар бурда меҳӯрд. Баъди сер шуданаш, ҷасади боқимондаи ҳайвонро дар зери хок барои захира пинҳон мекард. Мардуми деҳа аз дасти ин хирси ғоратгар ба дод омада, ба Абдураҳмон-пахлавон шикоят намуда, аз ӯ ёрӣ хостанд. Паҳлавон ба онҳо рӯй оварда мегӯяд:

- Ин хирсро ман ба хубӣ медонам, ӯ аз хоби зимистона акнун бедор шудааст, бинобар ҳамин ӯ лоғару гурусна аст. Баъди каме фарбеҳ шуданаш, яъне вақти гули хор, ӯ аз гӯштхӯрӣ даст кашида, бо хӯрдани гиёҳу решаи он қаноат мекунад.

Рӯзе Абдураҳмон барои ҳезум ба ҷангалзор меравад. Дар вақти ғундоштани ҳезум овози пирамарди ҳамсояш Абдуллоҳ ба гӯшаш мерасад, ки меғуфт:

- Эй дод, мардум, ҷонамро даст гиред, ёрӣ диҳед, хирси гурусна маро меҳӯрад.

Дар баробари шунидани ин садои ҷонгудози имдоталабона, паҳлавон ба тарафи овоз мешитобад. Дар вақти ҳезум ӯ аз табар истифода намебурд, буттаи талохро бо реша аз замин канда мегирифт. Мебинад, ки ду барзагови Абдуллоҳ даруни замин зери юғу сипор, ҳудаш гурезон гирд-гирди буттаи хор ва хирси

калоне чун барзагов ўро дунболагир карда истодааст. Паҳлавон мебинанд, ки баъд аз чанд дақиқае хирси гурусна ба Абдуллоҳ расида мегираду бо нохуну дандонҳои ханҷармонандаш сар ва гулӯи ўро маҷақ карда, хунашро мемакад.

Сайёди моҳири далеру ҷасур чӣ кор карданашро дар ин вазъияти ниҳоят кӯтоҳи нозук надоништа, аз ақби хирси гуруснаи ғазаболуд дунболгир намуда, ҳуҷум мекунад. Хирс ба Абдуллоҳ расида мегирад, дар ҳамин вақт паҳлавон ҳам ба хирс наздик шуда, аз ақб аз болои ду дасти пеши хирс бо ду даст маҳкам медорад. Паҳлавону хирси гурусна барои дифоъ аз ҷони ширини худ бо тамоми ҳастию қувва мубориза мебарданд. Абдуллоҳ, ки аз дами марг наҷот ёфта буд, аз зери шиками барзагови дар шудгор бастааш ин муборизаро назора мекард. Овози паҳлавон Абдуллоҳро ба худ овард, ки меғуфт:

- Абдуллоҳ, аз хона ба тезӣ сиёҳкамони маро гирифта биё!

Абдуллоҳ чун барқ ба тарафи деҳа медавад. Баъд аз ним соат Абдуллоҳу чор ҳамдеҳаи дигар дар дастҳояшон белу табару шохӣ ҳозир шуданд. Мебинанд, ки хирси гурусна дар зери бозувони рустамонаи Абдурахмон-паҳлавон якпаҳлӯ, ғарқи хоку хун хоб аст.

Абдуллоҳ, мили сиёҳкамонро ба синаи хирс рост мекунад ва рафиқонаш чақмоқ зада меҳоҳанд, ки пилтаи сиёҳкамонро оташ диҳанд. Дар ҳамин вақт паҳлавон ишора мекунад, ки напарронед. Абдуллоҳ ва рафиқонаш мебинанд, ки хирси гурусна кайҳо мурдаасту ду дасти паҳлавон чун оҳан дар гулӯи хирс қуфл шудааст. Онҳо расо як соат дастону бозувони ин Ис-

фандиёри рӯйинтанро молиш дода, баъд харпанҷаи ўро мекушоянд. Ҳамин тавр, Абдурахмон-пахлавон захм хӯрда, чил рӯз худро табобат мекунаду шифо меёбад.

Баъд Абдуллоҳ нақл мекунад, ки дар вақти шудгор карданам, ногаҳон хирси гурусна пайдо шуду ба тарафи барзаговҳо ҳуҷум кард. Дар ин вақт ман аз ақиб ба сараш бо асои юрғаии чӯпонӣ задам, ки ҳарду дастам якбора карахту шох шуд. Хаёл кардам, ки асо ба оҳан бархӯрдааст. Дар ҳамин вақт хирс аз пушти барзагов ҷаҳида фаромаду маро думболагир кард. Ман гирд-гирди ин буттаи хор аз тарси ҷон чун муши ба доми гурба афтода мегурехтаму хирси тездандон чун балои осмонӣ думболагирам мекард. Дод мегуфтам, ҷони худой мегуфтам. Дар ҳамин вақт Худованди меҳрубон ба мададам паҳлавонро фиристод, ки аз ин балои азим амон ёфтаму кӯдаконам ятим нашуданд. Намедонам, дар ҳаққи ин паҳлавон, ин сайёди ҷонфидо, ки ҷони худро гарав монду ҷони маро харид, чӣ некиҳое кунам.

Як умр дар назди ин паҳлавони боинсофу шуҷоъ қарздорам, - гӯён Абдуллоҳи наҷотёфта ҳамеша дар ҳаққи ин инсони комил дуои нек мекарду аз инсофу шуҷоати ӯ меболид.

САЙЁД ДАР МҶҶРИИ ХИРС

Охирин моҳи фасли баҳор, Абдурахмон-пахлавон қуллаи баландтарини кӯҳи Мазори Хоҷабӯстонро, ки дар даромадгоҳи Канаски паҳновар ҷойгир аст, паси сар карда, ба қутани оҳувон наздик мешуд.

Дар ҳамин вақт абри сиёҳу тирае пайдо шуду борону жола борид. Сайёди часур хост худро аз ин офати ногаҳонӣ дар амон нигоҳ дорад, лекин дар сари ин қуллаи баланд ягон калфу хоросанги калоне набуд, ки паноҳ барад. Жола шиддат мекарду раъду барқ қуллаи кӯҳи бузурги сангпӯши осмонбӯсро ба ларза меовард. Чашмони уқобини сайёд ба мӯрии хирс афтод, ки дар лаби ҷари бетаг намудор шуда меистод. Аз зарбаи барқу жолае, ки тухми мурғи хонагиро мемонд, пинҳон шуда, ҷон ба саломат бурдан лозим буд. Сайёд наҷоти худро танҳо паноҳ бурдан дар лонаи хирс медид. Чӣ илоҷ, ӯ таваккал бар Худои бузург карда, номи Худою пайғамбар ва ҳазрати Алиро ба забон оварда, ворида мӯрии хирс мешавад. Аз байн панҷ дақиқа нагузашта буд, ки садои хирс аз беруни мӯрӣ баланд шунида шуду сайёдро даҳшат зер кард. Хирс ҳам аз раъду барқ ва жола пинҳон шудан хоста, аз шикор даст кашида, ба лонаи худ баргаштааст ва ё аз ташрифи меҳмони ноҳонда огоҳ шуда, барои рондани ӯ бозгаштааст. Сайёд бо як чолокӣ мили сиёҳкамонро ба сӯи соҳибхона гардонида, ба пилта чақмоқ мезанад. Аз сабабе, ки пилта бо таъсири жолаю борон тар шуда буд, оташ намегирифт. Аз ин ноомади кор, сайёд чақмоқро ба як тараф ҳаво дода, мили камонро ба даҳони чун ғор кушодаи хирси тавқӣ халонда, зер кард. Хирс доди ҷонкоҳе зада, бо ду даст камонро аз дасти сайёд раҳонида, ба беруни мӯрӣ ҳаво дод, ки он зери ҷари бетаг рафта, бедарак шуд.

Дигар илоҷ набуд. Хирсу сайёд ҳар як барои наҷоти ҷони хеш мубориза мебурданд. Дасти чапи Абдурахмон-пахлавон рост ба гулӯи хирс фурӯ рафт. Дар

ҳамин вақт паҳлавон дарди ҷонкоҳеро ҳис кард. Аз дард қариб буд, ки беёд шуда, дар зери пайи хирс афтад, лекин ҷӣ қувваи ғайбе дар бозувони рустамияш пайдо шуду бо дасти рост гулӯи хирсро зери бағал кашада, ба фишӯрдан сар кард. Дасти чап аз зарби дандонҳои ханҷармонанди хирс аз ду ҷояш шикаста буд. Аммо он дасти шикастаи маҷрӯҳшударо аз гулӯи хирс берун намеовард. Ў медонист, агар дасти маҷрӯҳро аз гулӯи хирс озод кунад, хирс нафас гирифта, ба сайёд ҳамлаи навбатӣ карда, ўро ҳалок месозад.

Инсону ҳайвон дар талоши ҷон афтону хезон аз лона берун меомаданд. Паҳлавони уқобчашми тезбин, бо ақли инсонии худ ба атроф назар кард ва дид, ки лаби ҷари бетаг дар муборизаанд. Агар рафту якду қадам аз мӯрии хирс дур шаванд, ҳарду, ки гӯё бо ҳам баста шудаанд, ба ҷари бетаг мераванду нобуд мешаванд.

Гӯшту пӯсту устухонҳояшон пора-пора сари ҳар санге мемонанд, ки хӯроки паррандаю ҳашарот мегарданд. Аз даҳону бинии хирсу сайёд хун ғаввора мезад. Хуни даҳону бинии хирс, қисме аз дасти шикастаи сайёд буду, қисми дигар аз гулӯю коми ў, ки дасти шикастаю мушти пурзӯри сайёд роҳи нафасашро банд карда буд.

Чашми инсон ба дарахти дӯлона афтод ва ў ба тарафи дӯлона ҳаракат карда, хирсро кашола намуд. То ҷари бетаг ним қадами дигар монда буду ҳалос, Худо накунад, агар хирс як ҳамлаи беақлонаи ҳайвонӣ кунад, аз инсону ҳайвон осоре боқӣ нахоҳад монд. Сайёд охирин қувваташро ҷамъ намуда, Худою анбиё ва авлиёҳои бузургро ба ёд оварда, «ё ҳазрати Алӣ, шери

Худо, мадад кун»-гӯён наъра зада, ба тарафи дӯлона ҳаракат кард. Хирс ҳам муқобилият накарда, ба дӯлона наздик шуд. Сайёд пойи рostaшро дар атрофи дӯлона маҳкам печонда, дасти чапи маҷрӯҳашро аз даҳону гулӯи хирс кашида берун баровард. Дар ҳамин вақт хирс хеле чуқур нафас гирифта хост, ки ҳуҷум кунад. Сайёд бо дасти рост ўро ба қари бетағ ҳаво доду бо як чолокӣ дӯлоноро дошт. Хирс чун санги осӣб қар шуда, пора-пора шуду сайёди маҷрӯҳ зинда монд.

Аз сабабе ки сайёд хуни бисёреро талаф дода буд, дигар ҳаракат карда наметавонист. Ў ба лонаи хирс, ки ягона макони наҷоти ў буд, баргашт ва беёд шуда афтод. Жолаю борон ба барф мубаддал гардид ва шаб фаро расид. Гоҳ-гоҳ сайёд ба ёд омада, худ ба худ меандешид, ки модархирс зинда аст, албатта то субҳ ба суроғи шавҳараш меояду сайёдро пора-пора карда, қасос мегирад. Ў дигар ҳарб карда, мубориза бурда наметавонад. Афсӯс, сад афсӯс, ки қасади ўро касе намеёбад. Ин шикоргоҳу ин маконро ғайр аз Содиқ-пахлавони сорвогӣ, ки дӯсту рафиқи қонияш буд, дигар касе намедонад.

Бо ҳамин фикрҳо сайёд шабро рӯз кард. Субҳи содиқ дамид. Осмон соф буду офтоб нурҳои тиллоранги худро ба атроф мепошид. Ногаҳон садои доду фиғони даҳшатовари модахирс сайёдро ноумед сохт. Сайёд тамоми қувваю ғайрати охиринашро қамъ карда, рост хест. Дасти чап чун арғамчин дар бараш алвонҷ меҳӯрд. Дар ин вақт сараш қарх заду чашмонаш торик шуд ва оҳиста ба замин нишаст ва корди дар камар будааш ба ёдаш омаду онро ҷустуҷӯ кард, аммо ҳайҳот, ки корд дар набард кучое афтода гум шуда буд.

Сайёд боз аз сидқ Худою анбиё ва авлиёҳоро ёд карда, аз даргоҳи Зулҷалол охирин ёриро талаб кард. Хирс ба лона наздик мешуду боз даҳшат сайёдро зер мекард. Худро маломат карда мегуфт: марг, марги болои хона, бо гӯру кафану ҷаноза чи хушбахтист, афсӯс, сад афсӯс, ки гӯри ман хонаи хирсу ҷасадам дар шиками ҳайвони дарранда ҷой мегирад, чӣ марги пурдаҳшатро мебинам, дарег.

Ногаҳон хирс сарашро дохили лона карда, наъра зад ва сайёд маргро яқин карда буд, ки ногаҳон садои сиёҳкамоне баланд шуду хирс ба қафо баргашт. Дар ҳамин вақт садои тири дуюм баланд шуду модахирс наъраи ҷонкоҳе кашида хомӯш гашт. Баъд аз панҷ дақиқа овози дӯст, овози наҷот, садои Содиқ-пахлавон ўро ба ёду хуш овард.

Бист рӯз дар деҳаи Сорво, хонаи дӯсти ҷонияш Содиқ-пахлавон, сайёди ҳамкасбаш хобиду рӯзи бисту якум ўро ба асп савор карда, Ниҳолдара оварданд. Абдурахмон-пахлавон баъди як сол як барзагов дода сиёҳкамон харида, боз ба шикор баргашт ва бо Содиқ-пахлавон вохӯрда машварат кард.

ОХИРИН ШИКОРИ АБДУРАХМОН-ПАХЛАВОН

Дар бораи марги нобаҳангоми сайёд байни мардум ду ривояти машҳур аст, ки аксарияти пирони навоҳии Ромиту Файзобод, Ҳисору Қаротегин онро медонанд. Ривояти аввал дар байни мардум чунин маънақл мешавад.

Абдурахмон-пахлавон ҳар сол як барзагов дода, як сиёҳкамони нав мехарид ва хирсу оҳуи зиёдуро

шикор карда, ба одамони ятиму бепарастор ва нота-
вону камбизоатон ҳадя мекард, то ки эшон аз гурус-
нагӣ наҷот ёбанд. Фасли зебои баҳорон ҳусну тарова-
ти кӯҳистони диёрро даҳчандон зебою дилрабо сохта
буд. Аз вазиши насими форами боди баҳорӣ гулу бут-
таҳо, дарахту растаниҳои шифобахши кӯҳсор ба рақс
меомаданду кабку булбулон бо завқ нағмасароӣ ме-
карданд.

Дар ин макону дар ин фасли ҷаннатмаъво ҳам ра-
станию ҳам парранда ва ҳам ҳашароту ҳайвонот аз
хоби гарони зимистона бедор шуда, чун одамон ишқ-
варзӣ менамуданд. Сайёд дар ин фаслу дар ин макон
борҳо шоҳиди ишқварзии паррандагону ҳайвоноти
вахшӣ гардида буд ва савганд ёд карда буд, ки ҳеҷ гоҳ
дар айёми ишқварзии паррандаю ҳайвоноти вахшӣ
сӯи онҳо тир намекушояд. Ин савганди ӯ сабаб дошт.
Боре дар қаторкӯҳҳои Ёсу Ҷурёс дар айёми ишқварзӣ
ба оҳуи нар тир кушода буду фиғони оҳуи модаро
дида, раҳмаш омад ва хост, ки ҷасади оҳуи нарро ги-
рад. Дар ин вақт оҳуи мода муқобилият мекард ва ба
сайёд ҳуҷум менамуд. Сайёд аз ноилоҷӣ ба сӯи оҳуи
мода тир кушод ва ӯро низ болои ҷасади бечони ошиқ
зораш қурбон кард.

Баъди ин ҳодиса, сайёд шаш моҳ шикор карда на-
тавонист ва шикораш барор намегирифт, тираш хато
мерафт ё ҷақмоқу пилтаи сиёҳкамон оташ намегирифт.
Шабҳо дар хобҳои ваҳмангез медид, гоҳо хоб медид,
ки модароҳуи ошиқ ашк резонда, бо ду шохи худ гулӯи
сайёдро фишор дода мегуфт: «Эй сайёди бераҳм, ма-
гар ту аз ҷаҳони ишқу ошиқӣ хабар надорӣ, магар ту
модару дилбаратро дӯст намедорӣ ва нишонаи авлод

— фарзандро намехоҳӣ, ки маро аз лаззати ишқу фарзанд бенасибу маҳрум сохтӣ?!»

Дар ҳамин вақт паҳлавон дод гӯён аз хобаш меҳесту рӯ-рӯи ҳавлӣ қадам мезад, сипас, вузӯъ сохта, ба даргоҳи Илоҳӣ ибодат намуда, муноҷот мекард ва савганд ёд мекард, ки ин хато ҳеҷ гоҳ такрор нахоҳад шуд.

Пеш аз ин воқеа ҳодисаи дигаре дар кӯҳи болои Яфрак ба вуқӯъ пайваста буд, ки ҳеҷ гоҳ аз ёди сайёд фаромӯш намешуд. Дар вақти шикор ногаҳон сайёд бо ду хирс рӯ ба рӯ омад, ки онҳо ишқварзӣ мекарданд. Хирси нар ба сайёд ҳуҷум кард. Сайёд барои мудофиаи ҷони худ аз дасти хирси маст ба сӯяш тир кушод ва тир ба пешонаи хирс расидан замон он пуштакӣ ба замин афтод. Хирси мода, давон ошиқ зори худро дар канор кашид, дар ҳамин вақт аз пешонаи хирси нар хуни суп-сурх ғаввора зада, ба рӯйи хирси мода пошид. Аз фурсат истифода бурда, сайёд бо як чусту чолокӣ ба болои дарахти азими чормағз баромад.

Сайёди доною моҳир фаҳмида буд, ки хирс ба дарахт часпида, боло баромада метавонад, лекин бо навдаи тарвоза чорпоя рафта наметавонад. Хушбахтона, як навдаи чормағзи азим тарвозаи ростии бенавдача буд. Сайёд он шохи чормағзро интиҳоб карда, дар сари навда камин гирифта, мили сиёҳкамонро ба тарафи хирси мода рост карда нишон мегирад. Дар вақти чақмоқ задан чақмоқ аз дасташ раҳо хӯрда, ба зер меғалтад. Хирс часпида ба дарахт боло мебарояд ва тарафи навдаи тарвоза ҳаракат мекунад. Нохунҳои модахирс чун ханҷари тез изҳои худро дар пӯсти ғафси чормағз чун тири сиёҳкамон мегузоштанд.

Модахирс бо як азоб ба сайёд наздик мешуд ва то

ба сайёд расиданаш чанд қадами дигар монда буд, ки ақли инсонӣ ғалаба карду сайёд бо ду даст навдаро маҳкам дошта, бо тамоми қувва такон дод. Модахирс аз болои навда ба поён тоб хӯрда овезон шуд, дар ҳамин вақт сайёд бори дигар Худою пиронро ёд карда, навдаро такон дод. Модахирс сарозер ба замин афтод ва садои ҷонкоҳе бароварда, ним соат печу тоб хӯрд. Баъди каме ба худ омадан, бо болои ҷасади ёри вафодораш омада, онро бурда, оҳиста-оҳиста аз назар ғойб шуд. Хирсҳо одатан баъди маҷрӯҳ шудан ва ё захм хӯрдан, аз зери калфу санг мумиёро ҷустуҷӯ карда меҳӯранд ва ё лонаи занбӯри асалро низ ҷуста, худро аз пашша ҳимоя намуда, дар даруни пӯдина меҳобанд, то ки зуд шифо ёбанд. Аз ин фурсат истифода бурда, сайёд тарки шикор карда, ба назди дӯсташ Содиқ-пахлавон бармегардад.

Абдурахмон-пахлавон ин ду ҳодисаи ба сараш омадаро дар як они воҳид аз хаёл гузаронида, ба атроф назар карда, ҳусну таровати афсунгари табиати мӯъҷизакор мафтунаш мекунад.

Ӯ аз сари санг хеста, ба поён мефарояд ва дар назди дарёчаи кӯҳӣ вузӯъ сохта, намози пешинро адо мекунад. Дар ҳамин вақт чор хирси қавиҳайкал сайёдро ихота карда, чун инсон бо ду пойи ақиб рост хеста, оҳиста-оҳиста қадам монда, ба ӯ наздик мешаванд. Сайёд дар ғафлат монда буд, сиёҳкамон аз намозгоҳ дуртар буду фурсати чақмоқ задану пилтаро оташ додан гузашта буд. Пахлавон ҳам наъраи рустамона кашида, аз болои ҷойнамоз рост хесту кордро аз ғилоф кашида, ба ҳучуми нобаробар тайёр шуда истод. Сай-

ёд хирсонро аз назар гузаронида, яке аз онҳоро ши-
нохт. Рақибӣ ашаддияш модахирс буд, ки чанд сол пеш
аз болои дарахт онро ба замин ғалтонда маҷрӯҳ кар-
да ва ошиқӣ зорашро парронда буд. Сайёд боз ҳис
кард, ки аз ин се хирси боқимонда якеаш ошиқӣ наву
дуи дигараш фарзандони модахирс мебошанд. Ин
душмани деринаи сайёд ҳаёл мекард, ки дар ин фас-
ли сол, дар айёми ишқварзӣ, сайёд боз қасди ҷони
ошиқӣ наваш кардааст, бинобар ҳамин ӯ наъраи хаш-
молуде бароварда, сангу хокро бо нохунҳои тези худ
канда, ба сари сайёд ҳаво меод. Аввалин шуда мод-
дахирс ба сиёҳкамони дар замин хобида ҳуҷум карда
онро рабуда, бо чанголҳояш бардошта, хост шиканад,
аммо натавонист. Ду-се маротиба бардошта, ба бо-
лои санго заду дур ҳаво дод ва наъракашон ба сӯи
сайёд бо нохунҳои ханҷармонанд панҷа андохту пан-
ҷааш ба теғи тези сайёд бархӯрд ва наъраи ғазаболу-
де бароварда ба ақиб баргашт. Дар ҳамин вақт яку
якбора се дарранда ба сӯи сайёди паҳлавони яккаю
танҳо ҳуҷум карданд. Ҷанги нобаробар дар роҳи ха-
лосии ҷони ширин байни инсону даррандаҳои тездан-
дони қавичангол сар шуд. Паҳлавони чусту чолок чун
Рустами дастон дар ҷанги Деви сафед аз таҷрибаи сай-
ёдию паҳлавонии аҷдодони хеш истифода бурда, ба
зарбаҳои хирсони оҳанинпанҷа фурсати муносиб
ёфта, бо корди шикорӣ ҷавоб мегардонд. Дар бари рӯю
гардан ва бозувони зебою пурмушаки паҳлавон изу
ҷӯйчаҳои суп-сурхи хунин пайдо шуданд, ки таровида
ба замин мечаканд. Пӯстии аз пӯсти шерпаланг
дӯхтааш дар бадан пора-пора шуда, дар сари ноху-

нҳои хирсон монд. Лекин ӯ чун Исфандиёри рӯинтан намехост, ки тани шарифи одамӣ дар зери нохуну дандонҳои бадбӯи ин даррандагон маҷақ гардад. То охи-рин қувваю охири нафас дар паси ҳар буттаю харсанг бо як чусту чолокии сайёдонаю ақлу хиради инсонӣ паноҳ бурда, ҷони азизашро дифоъ мекард. Охир, ӯ мурдан намехост, ҷон ба кӣ ширин нест? Дар ҳамин вақт, ки тамоми аъзои баданаш хуншору захмдор гардида буд, ба ёдаш омад, ки дар сари теппа, деҳаи Ниҳолдара тифлакони ноболиғаш Исфандиёру Азиз, Фаридуну Сӯҳроб ва Манижаю Сиёвуш аз бари рухсори паҳлавон бо меҳр бўсида буданд. Исфандиёр фарзанди аз ҳама бузург буд, падарро аз гарданаш оғӯш карда гуфта буд:

- Падарҷон, ҳеҷ гоҳ танҳо ба шикор марав, маро ҳамроҳ бар, шояд ки дар вақти зарурӣ ёрият диҳам.

Падар камонро сари китф гирифта равон шуд. Шаш нафар тифлаконаш даст афшонда, падарро мегуселониданд. Аз дастафшониҳо падар ба завқ омада, пас аз ҳар ду-се қадам гузоштан ба ақиб баргашта, нигоҳ мекарду даст меафшонд ва мегуфт: баъд аз се рӯз бармегардам, интизор шавед, бароятон савфо хоҳам овард. Аммо фалак дар ҷӣ хаёлу ӯ дар ҷӣ хаёл буд. Ӯ боварӣ дошт ва орзу мекард, ки яку якбора ҳамин замон, замоне ки баъд аз чанд дақиқа тақдири сайёд абадӣ ҳал мегардад ва дигар ӯ дар рӯи ин замини зебо арзи вучуд намекунад, замин кафаду дӯсти ҷонияш Содиқ-паҳлавон бо сиёҳкамон пайдо шавад ва ҷони азизи хору зорашро наҷот диҳад. Афсӯс, сад афсӯс, ки касе ба ёрии ӯ намешитобид. Ногаҳон аз ақиб панҷаҳои оҳанини хирси нар гулӯи сайёдро чун анбур

фишор дод. Паҳлавон бо тамоми қувва ба ақиб тоб хӯрда, ба чашми рости хирс бо корди шикорӣ зарба зад. Хирс наъракунон ба пушт афтод, сайёд бо як чусту чолокӣ корди дуюмро ба чашми чапи хирс халонд. Дар ҳамин ҳангом дандонҳои чун ханҷар тези модахирс паси гардани паҳлавонро сӯрох кард. Гӯё гурбаи бадхашм аз паси гардани гунҷишк медошта бошад, ки сайёд зери дандонҳои модахирс барои халосии ҷон дасту позанон бо корд то охирин нафас ба сӯи ду хирси дигар, ки қасди газидан доштанд, мезад. Хуни супсурх аз паси гардани сайёд чун чашма фаввора мезад, торафт қувваи ӯ суфт мегашту ранги рӯи зебою сурхаш заъфарон мешуд. Охирин маротиба кордро ба шиками хирсбачае халонд ва корд аз дасташ хато хӯрд ва ӯ беёд гашта, пою даст ва гарданаш овезон шуд. Хирси нари кӯр доду фиғонкунон сангу хокро ба осмон мепошид, хирсбачаи дигар корди шикорӣ дар бари шикамаш овезон ҷон меканд. Модахирс ва хирсбачаи дигаре ҷасади бечону ба хок оғуштаи сайёди паҳлавонро ба чор тараф мекашиданду пора-пора мекарданд. Модахирс аз душмани деринаи худ -Абдурахмон-паҳлавон қасос мегирифт. Ин охирин шикору интиҳои умри сайёд буд. Баъди се рӯз Содик-паҳлавон ҳамроҳи чор нафар ҳамдеҳааш ҷасади пора-пораи оғуштаи хоку хуни Абдурахмон-паҳлавонро дар гилеме ғундошта, роҳи Ниҳолдараро пеш гирифтанд. Дар вақти аз дарёча гузаштан ҷасади хирси ҷавонро пайдо карданд, ки корди шикории сайёд дар бари шикам то ба даста дохил шуда меистод. Содик-паҳлавон корди шикории сайёдро ҳамроҳи сиёҳкамони шикастааш ҳамчун ёдгорӣ аз падари марҳум ба фарзандонаш ҳамроҳ гирифт. Пас аз каме роҳ рафтан бо хирси кӯре

вохӯрданд, ки наъразанон ба ҳар тараф мерафт. Содиқ-пахлавон азоби хирсро осон карданӣ шуда, миёни ҳарду чашмони пурхуни хирсро нишон гирифта, тир холӣ кард. Хирси захмин яку якбора рӯй ба замин афтода ҷон дод...

Рӯзи сеюм ҳам ба охир расиду аз сайёд хабаре набуд, ин нахустин ваъдаи сайёд ба зану фарзандонаш буд, ки хилоф мекард. Тамоми шабро аҳли хонадон ва хешу таборон нахуфта рӯз карданд. Субҳи содиқ Исфандиёру Азиз, Фаридуну Сӯҳроб ва Манижаю Сиёвуши хурдакак ба суроғи падар сӯи теппаи болои деҳа равон шуданд. Аз болои теппа ба тарафи охири роҳи рафтаи падар дуру дароз нигаристанд. Аз дур суроби панҷ нафар одам намудор шуд, ки чизро дар гилем бардошта меоварданд.

Исфандиёр: «Падарҷон», - гӯён пеш-пешу панҷ нафари дигар аз дунбол ба истиқболи ояндагон тохтанд. Марди қавиҳайкале пеш-пешу чор нафари дигар аз ақиб гилебро бардошта меомаданд. Исфандиёру бародаронаш «Падарҷон» - гӯён Содиқ-пахлавонро ба оғӯш кашиданд. Содиқ-пахлавон тифлони ятими дӯсти ҷонияшро ба оғӯш кашада, чун шери хашмин зор-зор гирист ва корду сиёҳкамони ёдгори ҳамачун мероси падар ба Исфандиёру Азиз супорид.

Мардуми деҳаи Ниҳолдара ҳомию ризқрасони худро дар ғӯристони деҳа ғӯронида, мазори ӯро ҳамачун аҳли шуҳадо зиёратгоҳи худ қарор доданд. Мӯйсафедон ривоят мекунанд, ки ҳар касе, ки мазори Абдурахмон-пахлавонро ёбаду онро зиёрат кунад, аз бемориҳои пӯсту асаб, иншоаллоҳ, абадӣ наҷот меёбад.

**ДЕР ФАҲМИДАМ
ҚИМАТАТ, ЭЙ ПАДАРЧОН!**

Эй падарчон, ман зи ту дарси ҳаёт омӯхтам,
Дар тафаккур ман зи ту азму субот андӯхтам.
Дар тариқат пири ман будиву ҳам мушкилкушо,
Чашмаи меҳри дили ту баҳри ман оби шифо.
Мондаӣ дар хотиротам сарпарасту меҳрубон,
Роҳи ту роҳи ҳақиқат буду ман сӯяш равон.
Ҳар шабе аз сӯзиши чон камтарак меҳуфтӣ ту,
Ҳамчу мардони Худо доим Худо мегуфтӣ ту.
Дертар меомадам гар шаб ба хона ман зи кор,
Ҳамчу мурғи пойсӯхта мешудӣ ту беқарор.
Оҳ, мегуфтӣ, писарчон, кардиям хуни ҷигар,
Дар куҷо будӣ ту охир бингарам бар чашми тар.
Ман дигар дилсӯз мисли ту надорам, қиблагоҳ,
Кӯ, зи ман пурсон шавад, шаб дар куҷо будӣ ба роҳ?
Дер фаҳмидам, падарчон, қимататро, во дарег,
Он ҳама дилсӯзиҳову ҳиммататро, во дарег.
Дер фаҳмидам, ки дидорат ганимат будааст,
Ҳар нафас бо ту нишастанҳо чи қимат будааст.
Ҳолиё бар ёд меорам ҳама рафтори ту,
Он ҳама хушсӯхбатихо, он ҳама гуфтори ту.
Мезанад ҳар лаҳзае гум ин дили шӯридаам,
Дар сари гӯрат бирезад ашки гам аз дидаам.
Дар замин будӣ ҳамеша ту мададгорам, падар,
Рӯҳи покат ин замон бошад ниғаҳдорам, падар.
Зораҳо дорам ба даргоҳи Худои муттаол,
Он Худованди Кариму ҳам Раҳиму лоязол.
Ки ба ҷаннат қой гириву шавӣ аҳли қабул,
Шод гардад ин дили шӯридаи Маҳмадрасул.

Инсонҳо аз рӯйи ақлу хирад ва кордонӣ ба се гурӯҳ мансубанд: гурӯҳи аввал дорандагони ақли кул, ки онро ақли худододӣ меноманд. Худованд ин ақро ба анбиёву авлиё, олимони ҳамадон ва гоҳе каму беш ба шуарову удабо ҳам насиб мегардонад, ки аз эшон ҳамагон манфиат мегиранд.

Ба гурӯҳи дуюм одамони миёнаақл дохил мешаванд, ки эшон барои ба қуллаи марому мақсадхояшон расидан ба фардони гурӯҳи якум, яъне ақли кулдошта ниёз доранд. Онҳо бо ёрию кӯмаки инсонҳои ақли кулдошта корҳои хуби бисе мушкилро ба манфиати халқу Ватан ба сомон расонда метавонанд.

Шахсони ақли ҷузъдошта, ки ақли ҳайвониаш мегӯянд, аз бузургтарин неъматҳои Худованд бенасибанд ва ба падару модар, ватану миллат ба ҷуз иснод чизи дигаре намедиханд. Падарамро дорандаи ақли кул гӯям ҳам, хато нахоҳам кард, зеро ки ӯ ҳамаи хислату рафтори инсонии комилро доро буд. Ҳар гоҳе ба шикор мерафт, маро ҳамроҳ мебуд. Дар деҳаи кӯхистони баландкӯҳ зиндагӣ мекардем, табиати биҳиштмаъвояш дар чор фасл дили ҳар як бинандаро тасхир карда, илҳомашро ба ҷӯш меовард.

Дар деҳаи Лошхарф 10 хонаводаи муҳоҷири солҳои 1950-ум, ки аз ноҳияҳои гуногуни ҷумҳуриямон ҷамъ омада буданд, дӯстона зиндагӣ мекарданд.

МОДАРИ ШАБЗИНДАДОР

Модарам шабҳо намехуфт, то ба субҳ барои хушбахтии фарзандону ободии ватану давраи замони муноҷот карда, Худо мегуфт. Замоне ғанабаш мебуд, агар пашша пар мезад, бедор мешуд. Баъд аз соатҳои 2-3-и шаб оҳиста аз бистари гарму нарм меҳест, то ки мо,

тифлаконаш, бедор наshawему озори беҳобӣ накашем.
Вузӯ карда, дер гоҳ намоз меҳонд. Баъди адои на-
моз дуру дароз дар болои ҷойнамоз муноҷот ба дар-
гоҳи Худованди Кариму Раҳим мекард. Ҳар як лаҳзаи
кору рафтор, пиндору гуфтори модарам дар пеши на-
зарам ҷилвагар мешавад.

ВАҚТИ ГУСЕЛИ АСКАРӢ

Даъвати Модар - Ватан бар гӯши ман,
Кӯлвори аскарӣ бар дӯши ман.
Эй Ватан, гуфтам, бароям модарӣ,
Раҳсипорам ман ба сӯйи аскарӣ.
Кай равад аз хотири ман ин замон,
Лаҳзае, рӯзи гусели аскарон.
Модарам бо ашки дида шашқатор,
Аз пасам афтону ларзон раҳсипор.
Қомати зебои ӯ гашта камон,
Чеҳрааш бошад мисоли заъфарон.
Лаҳзаи охир маро оғӯш кард,
Хешро аз сӯзи дил беҳуш кард.
Ман кунун бар ёд меорам мудом,
Худ ҳамон як лаҳзаро ҳар субҳу шом
Ки чӣ сон модар зи меҳри бекарон,
Баҳри ӯ бошад ҷудоиҳо гарон.
Солҳо гашта бадал зуди ба зуд,
Модарам ҳам аз ҷаҳон реҳлат намуд.
Қарздорам бар садоқатҳои ӯ,
Он ҳама меҳру муҳаббатҳои ӯ.
Гарчи худ як марди солорам кунун,
Дар дилам сад дарду гам дорам кунун.
Лек дарди ёди модар дигар аст,
Ҷойи меҳраш дар дилу дар пайкар аст.

Кош, модарчон, зи нав эҳё шавӣ,
Рӯйи ҳавлии падар пайдо шавӣ.
Ту маро огӯш гирӣ ҳамчу гул,
Бо навозиш гӯиям Маҳмадрасул.
Ҳамчу тифли шӯху бедарду ғаме
Сар ба зонуят гузорам як даме.
Лек ин умеде ширин, ин ҳавас,
Орзуҳои бихиштӣ ҳасту бас.

КУҶО ШУД ШУҲРАТИ ТОҶИК?

Куҷо шуд шуҳрати тоҷи каёнӣ,
Ҳама он эътибори хусравонӣ.
Анӯшервони одил бо сахояш,
Русуми адлу инсофу вафояш.
Буд андар даҳр Султони Кабире,
Сипаҳдоре, Куруши муқтадире.
Зи дарёи Хазар то кишвари Чин
Ҳама фармонбараш бе ҳилаву кин.
Ба гардунҳо расида эътибораш,
Басе сарсабзу хуррам буд диёраш.
Куҷо шуд шуҳрати тахти Бухоро,
Намебинам дигар бахти Бухоро.
Дареги Шоҳ Исмоили Сомон,
Фано шуд ӯ зи дасти кинахоҳон.
Зи бепарвогиҳои ворисонаш
Парешон шуд диёри бекаронаш.
Ғуломи кӯчӣ соҳибтоҷ гардид,
Асилзода ба ӯ мӯҳтоҷ гардид.
Ҳазорон сол мо бе тахт мондем,
Ва бе шоҳи худӣ, бе бахт мондем.
Яке бархостем аз хоби гафлат,
Худо, гӯӣ, намуд бар мо мурувват.

Зи паҳнои бузурги мулки Сомон
Расида баҳри мо ин Тоҷикистон.
Бубояд ин заминро пос дорем,
Замини нозанинро пос дорем.
Барои душмани дар ҳилаҳо гум
Набояд доштан фикри тараҳхум.
Чу насли мардуми озодагонем,
Зи Кова, ҳам зи Рустам мо нишонем.
Бубояд Тоҷикистонро бинозем,
Диёри Оли Сомонро бисозем.
Ба гирди Сарвари худ ҷамъ гардем,
Ба рағми ҷумла зулмат шамъ гардем.
Намуда НОБ-и Рогунро дубора
Дурахшон дар замин ҳамчу ситора.
Ба чор ақсои олам раҳ кушоем,
Ҷаҳонро зи худ огаҳ намоем.
Заводу фабрику корхона созем,
Мисоли олами афсона созем.
Ҷаҳон бо амри Ҳақ таҳсин бигӯяд,
Ва ҳам Маҳмадрасул омин бигӯяд.

БЕДОР ШАВ

Эй, ки дар хобӣ ҳанӯз, гофил машав, бедор шав,
Маргу дӯзахро ба ёд овар, Худоро зор шав.
Ту савори деви нафсӣ, беҳабар умрат гузашт,
То ки бинӣ нури Ҳақ, ҷӯяндаи асрор шав.
То тавонӣ хону хону донишу маънӣ бидон,
Чун шавад сабрат калид, доною омӯзгор шав.
Зуд бош, эй навҷавон, пирӣ расад чун ногаҳон,
Ба ҷаҳд омӯз ҳар амал, аз хоби худ бедор шав.
Ҷони ман, Маҳмадрасул, ин нуқтаро бинмо қабул,
"Киштии Нӯҳ" меравад, гофил машин, ҳушёр шав.

МУНДАРИҶА

ЁДНОМА БА ҶОИ САРСУХАН.....	3
АДЛ БУДӢ ПЕШАИ ОЗОДАГОН.....	5
АЛАМИ ҚАЛАМ.....	7
БАҲОИ ОЛИМОН, АҲЛИ АДАБ ВА ХОНАНДАГОН ПЕРОМУНИ АСАРҲО.....	13
ПОРЧАҲО АЗ АСАРҲО.....	34
НАМУНАҲОИ НАЗМӢ.....	164

Муҳаррир:	Муроди Нуриён
Муҳаррирони техникӣ:	<i>Нигина Қамариддинова</i> <i>М. Шарифов</i>
Муҳаррири ороиш:	А. Исоев

БИ №5792

Ба матбаа 10.03.17 супурда шуд. Ба чопаш 12.04.17 имзо шуд. Андозаи 60x84 ¹/₃₂. Адади нашр 200. Нархаш шартномавӣ.

Муассисаи нашриявии «Ирфон»-и Вазорати
фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон
734018, ш.Душанбе, кӯчаи Н. Қарабоев, 17.